

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 38

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝΤΑΣ
ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ
ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΙΟΔΩΡΟΝ
ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ
«ΟΦΕΛΟΝ ΑΝΕΙΧΕΣΘΕ ΜΟΥ...»
ΠΕΡΙ ΔΙΑΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ
«ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΑΦ' ΕΑΥΤΟΥ ΠΟΙΕΙ Ο ΥΙΟΣ...»
«ΕΝ ΕΣΧΑΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ
ΕΣΟΝΤΑΙ ΚΑΙΡΟΙ ΧΑΛΕΠΟΙ»

Κείμενον: **B. de Montfaucon.**

Εισαγωγή—Μετάφρασις—Σχόλια
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Θ. ΝΙΚΑ
θεολόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
Πρός τους ἐγκαταλείψαντας τὴν Ἐκκλησίαν 11 (97)*	
Ἐγκώμιον εἰς τὸν Διόδωρον	22 (107)
Εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα	26 (111)
«Ὁφείλον ἀνείχεσθέ μου...»	35 (138)
Περὶ διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου	50 (138)
«Οὐδέποτε ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖ ὁ Υἱός...»	67 (151)
«Ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἔσονται καιροὶ χαλεποὶ» 82 (175)	
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	97

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπου εἰς τὰς ἀντιστοίχους σελίδας τοῦ κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ἐκλογὴ καὶ ἡ ἐπιθρόνιστος τοῦ Χρυσόστομου εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπικὴν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐστῆσαν δι' αὐτὸν, πλὴν τῶν ἄλλων, καὶ τὴν εἰσοδὸν καὶ τὴν γνωριμίαν μὲ ἓνα περιβάλλον ἀρκετώνως διάφορον ἐκείνου εἰς τὸ ὅποιον μέχρι τοῦδε ἔζησαν. Καθ' ἑσάν ἡ Ἀντιόχεια, παρὰ τὴν σπουδαιότητά της, δὲν ἤμποροῦσε νὰ συγκριθῆ πρὸς τὴν πρωτεύουσαν πόλιν τῆς αὐτοκρατορίας. Μόσα, λοιπόν, εἰς τὸ πλίθος τῶν νέων φρονιδίων καὶ τὰ ἀμέτρητα καθήκοντά του δὲν παρέλειψε τὸ διδακτικὸν ἔργον. Ἀντίθετα, πολυμερῆ ἀνεπίσημὴ δραστηριότητα πρὸς διαφύτικον οἰκοδομήν, Ἐκκλησίαν, νομοθεσίαν, ἐπιτίμησεν καὶ ἐν γένει πρὸς περιστολήν τῶν ἀφορμῶν ἐκείνων ποῦ παρέσταν τοὺς πιστοὺς εἰς τὸ κακὸν καὶ τὴν ἀμαρτίαν.

Ἀναμφιβόλως, τὰ θέατρα καὶ ὁ ἰππόδρομος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰάν δὲν ἀπετέλουσαν μίαν νέαν ἐμπειρίαν διὰ τὸν Χρυσόστομον, θὰ ποῦ ἐκείξαν ἀπωδότησε τὸ μέγεθος τῆς φθοροποιῶς ἐπιθρονώσεως των εἰς τοὺς Χριστιανούς. Δι' αὐτὸ πλείωκι ἐπιμύηται σπέρφονται περὶ τὸ θέμα αὐτὸ, πρᾶγμα ποῦ ἀποδεικνύει τὸ πόσον σφαιρῶς ἀπέδωκεν εἰς αὐτὰ. Μία ἀπὸ τὰς ἐπιμύηται αὐτὰς εἶναι καὶ ἡ ἀκολουθοῦσα, εἰς τὴν ὅποιαν ἀπευθύνεται πρὸς ἐκείνους ποῦ ἐγκαταλείψαν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀπερροφήθησαν ἀπὸ τὰς ἰπποδρομίας καὶ τὰ θέατρα. Ἰδιαιτέρα τοῦξίς τῆς καταστροφικῆς συνέπειας ποῦ ἔχει διὰ τὸν Χριστιανὸν ἡ εἰς τὰ θέατρα φέρτης, διότι τὰ ἐκεῖ τελούμενα ἀνυπομύονται εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ ἐσπεράζον βαθύτατα ἐλέκλινον τὴν ζωὴν του, ἀτομικὴν, οἰκογενειακὴν καὶ κοινωνικὴν. Πρὸ παντός, αἱ γυναῖκες τοῦ θεάτρου γίνονται οἱ φορεῖς καθε κακοῦ καὶ παρωθοῦ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς μοιχείας, ἔστω καὶ διὰ τῆς πονηρῆς ἐπιθυμίας, σύμφωνα μὲ τὸ «ὅτι ὁ δίκαιον γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτὴν ἴδεν, ἐμύχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ» (Ματθ. 5, 28).

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ ἱερός πατήρ ἀπειλεῖ νὰ ἀποαῖψῃ ἀπὸ τὸ σῆμα τῆς Ἐκκλησίας ἔσους παραμένον ἀμετανόητοι καὶ δὲν ἀποβάλλου τὰς κακὰς αὐτὰς συνήθειας, διὰ νὰ προφυλάξῃ τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τῆν μόλυνσιν τῆς ἀμαρτίας καὶ παραλλήλως νὰ φέρῃ αὐτοὺς εἰς συνείδησιν τῆς καταστάσεώς των, ὅστε νὰ ἀναστρέψου καὶ νὰ ἐπιστρέψου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ ὁμιλία, ὅπως ἐλέγχθη, ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐλάβε χώραν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 399, ὡς προκύπτει ἀπὸ τῶν ἑξῆς ἀναφορῶν. Λέγει, δηλαδὴ, εἰς ἕνα σημεῖον, (276, E), ὅτι ἐπὶ ἕνα ἔτος δὲν ἔπαυσε νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὰς ἰδίας συμβουλίας, ἀπὸ τότε ποὺ ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν τοῦς Δαδομένους ὅμως ὅτι ὁ Χρυσόστομος ἀπέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὴν 26 Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 398, ἐξήχεται ἐνωθὲν ἀδιάσπαστος τὸ συμπέρασμα ὅτι τὴν ἀνωτὴν μέλλον τοῦ 399 ἐξεφώνησε τὴν μετὰ χειρὸς ὁμιλίαν.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ

272 Α ΠΡΟΣ ΑΙΤΟΥΣ ΠΟΥ ΕΡΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΚΑΙ ΕΣΤΡΑΦΗΣΑΝ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΙΠΠΟΔΡΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΘΕΑΤΡΑ.

Εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ἀνεχθῶ αὐτά; Εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ὑποφέρω; Ἀλλὰ ἐπιθυμῶ ἑσᾶς τοὺς ἰδίους νὰ σᾶς καταστήσω κριτὰς τοῦ ἑαυτοῦ σας. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Θεὸς μὲ τοὺς Ἑβραίους δηλαδὴ, ἀπευθυνόμενος μὲ παράπονον πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, ἔλεγεν· «ἀπαντήσατέ μου, ἑσεῖς ποὺ εἰσαθε ὁ ἀγαπητὸς μου λαὸς, ποῖον κακὸν σᾶς ἔκανα, μὲ ποῖον τρόπον σᾶς ἐλύπησα, ἢ ποῖτε σᾶς παρηνώχλησα;». Καὶ πάλιν· «Ποῖον παράπτωμα εὗσκαν οἱ πατέρες σας εἰς τὴν συμπεριφορὰν μου ἀπέναντί των;». Τὸν Θεόν, λοιπόν, θὰ μιμηθῶ καὶ ἐγὼ καὶ θὰ σᾶς ἐρωτήσω διὰ δευτέραν φορὰν. Εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ἀνεχθῶ αὐτά; Εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ὑποφέρω; Ὑστερον ἀπὸ τόσας μακρὰς ὁμιλί-
ας καὶ τόσον μεγάλην διδασκαλίαν μερικοί, ἀφοῦ ἐγκατέλειψαν τὴν Ἐκκλησίαν, ἐστράφησαν πρὸς τοὺς ἀγωνιστικούς ἵππους· β καὶ ἐκυριεύθησαν ἀπὸ τόσῃ μανίαν, ὥστε ἐγένισαν δολόκληρον τὴν πόλιν ἀπὸ θόρυβόν καὶ ἀνάθρους κραυγᾶς, ποὺ προκαλοῦν γέλοισι, ἢ μάλλον μεγάλον θρῆνον.

Καὶ ἐγὼ, λοιπόν, καθήμενος εἰς τὸ σπίτι μου καὶ ἀκούων νὰ ἔκασοῦν εἰς φωνάς, ὑπέφερα χειρότερα ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ εὗρισκονται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κινδυνεύουν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ ναυαγήσουν. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνοι, ὅταν τὰ κύματα προσκρούουν εἰς τὰς πλευρὰς τοῦ πλοίου, φοβοῦνται ὅτι διατρέχουν τὸν ἔσχατον κίνδυνον, ἔτσι καὶ ἐγὼ ἐνωιωθα πῶς ἄσχημα, ὅταν ἔρθαναι εἰς τὰ αὐτιά μου αἱ κραυγαὶ αὐταί, ἐχαμήλωκα τὸ κεφάλι καὶ ἐσκέπαζα τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ τὴν λύπην μου, Ἐ διότι ἄλλοι μὲν εὗρισκοντο εἰς τὰς κερκίδας τοῦ Ἴπποδρόμου

1. Μιχ. 6, 8.

2. 1αρ. 2, 6.

3. Δηλαδὴ, τοὺς ἵππους ποὺ τρέχουν εἰς τὸν Ἴπποδρόμον.

και προέβαιναν εις τας ασχημίας αυτάς, ενώ άλλοι συγκεντρωμένοι καθ' ομάδας επευφήμουν τούς ηγιότους και εκραύαζαν με μεγαλύτερον μανίαν από τούς πρώτους.

Ποίον απάντησιν θα δώσωμεν όμως; "Η τί θα προβάλλωμεν πρὸς δικαιοσύνην, εάν τυχόν κάποιος ξένος, από όποιοδήποτε μέρος, έλθῃ και μᾶς κατηγορήσῃ λέγων· αὐτήν τήν ὄψιν παρουσιάζει ἡ πόλις τῶν ἀποστόλων,"⁴ Αὐτά τὰ ἔργα ἐπιτελεῖ αὐτή, πού εἶχε τόσον μέγαν διδάσκαλον;⁵ Ἔτσι συμπεριφέρεται ὁ φιλόχριστος λαός, τὸ ἀνοπόκριτον θέατρον, τὸ πνευματικόν θέατρον; Δέν ἐσεβασθήκατε οὔτε τήν ἡμέραν αὐτήν, κατὰ τήν ὁποίαν εορτάζονται τὰ σύμβολα τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.⁶ Ἄλλὰ τήν Παρασκευήν, ὅπου ὁ Κύριός σου ἐσταυρώτο διὰ τήν λύτρωσιν ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος,⁷ Ἄ και ἡναίγετο ὁ παράδεισος, και ὁ λησῆς ἐπανήρχετο εἰς τήν ἀρχαίαν πατρίδα,⁸ και ἡ κατὰρα κατηγορεῖται, και ἡ ἀμαρτία ἐξηφανίζεται, και ὁ μακροχρόνιος πόλεμος ἔπαιεν, και ὁ ἀνθρώπος συναφιλιώνετο με τόν Θεόν και τὰ πάντα μετεβάλλοντο πρὸς τὸ καλλίτερον. Ἐκείνην τήν ἡμέραν, πού ἔπρεπε νά νηστεύης και νά δοξάζῃς τόν Θεόν, και νά ἀπευθύνης εὐχαριστηρίους προσευχάς διὰ τὰ καλά πού προσεφέρθησαν εἰς τήν οἰκουμένην πρὸς ἐκεῖνον πού ἔκανεν ὅλα αὐτά. Τότε σὺ ἐγκατέλειψες τήν Ἐκκλησίαν, τήν πνευματικὴν θύσαν, τήν συγκέντρωσιν τῶν ἀδελφῶν και τήν σοβαρότητα τῆς νηστείας Β και ἐσούρηκες αἰχμάλωτος ἀπὸ τόν διάβολον πρὸς ἐκεῖνο τὸ θέαμα;

Λοιπόν! Εἶναι δυνατόν νά τὰ ἀνεχθῶ αὐτά; Εἶναι δυνατόν νά τὰ ὑπαφέρω; Δέν θά παύσω νά ἐπαναλαμβάνω συνεχῶς αὐτά και νά ἀπαλύω τήν λύπην μου με τόν τρόπον αὐτόν, δηλαδή νά μή τήν καταπέζω με τήν σιωπήν, ἀλλά νά τήν ἐξωτερικέω και νά τήν ἐμφανίζω ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια σου. Πῶς θά ἡμπορέσω νά κινήσω τήν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ; Πῶς θά τόν καταπραῶνω, ὅταν ὀργίζεται; Πρὶν ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας ἔδραχε κατακλυσιμιαία και ἡ ὄρη παρούσα τὰ πάντα, ὀρθάξουσα τήν τράπεζαν, ὅπως ἡμπαρούμεν νά εἰπώμεν, ἀπὸ τὸ στόμα τῶν γεωργῶν, με τὸ

4. Πρόκειται διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστόν, ἦρχοντο κατὰ τὸν ἄγιον Ἀποστόλον με λέξερα ἀσπίου.

5. Ἀγλαθὴ, τὸν Ἀποστόλον Ἀνδρέαν, πού ἐκήρυξε τὸν χριστιανισμόν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

6. Ἐνεστὶ τὸν ἑσπερόν.

7. Πρὸς Λουκ. 23, 32-33.

8. Πρὸς Γαλ. 3, 13.

νά ρίπτῃ καταγῆς τὰ μεστωμένα στάχυα και νά σπείρῃ ὅλα τὰ ἄλλα ἀπὸ τήν πολλὴν ὄγρυσαν. C Ἐγιναν λιτανεῖαι και παρακλήσεις και ὁλόκληρος ἡ πόλις, σὺν χείμαρρος, ἔτρεχεν εἰς τὸν ναόν, ὅπου εἶναι τὰ ἅγια λείψανα τῶν ἀποστόλων και διώριζε συγγήρους του τὸν ἅγιον Πέτρον και τὸν μακάριον Ἀνδρέαν και τήν θυάδα τῶν ἀποστόλων, δηλαδή τὸν Παῦλον και τὸν Τιμόθεον. Καὶ ὕστερα ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεις αὐτάς, ὅταν ἔπαυσεν ἡ ὄρη τοῦ Θεοῦ και διεπλευσάμεν τὸ πέλαγος τῆς καταιγίδος και ἐκίχησμεν τὰ κύματα, ἐτόχευαμεν πρὸς τούς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων, τὸν Πέτρον, τὴν θάσιν τῆς πίστεως,⁹ τὸν Παῦλον, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς,¹⁰ πραγματοποιοῦντες πνευματικὴν πανήγυριν και διακηρύσσοντες τούς ἀδελούς, τὰ τρόπαια και τὰς νίκας τῶν κατὰ τῶν δαιμόνων.

Ἄλλ' οὔτε ὁ φόβος τῆς καταιγίδος μᾶς συνέτισεν, D οὔτε τὸ μέγεθος τῶν κατορθωμάτων τῶν ἀποστόλων μᾶς εἰδίαζε και ἔτσι, ὕστερα ἀπὸ μίαν ἡμέραν, σκιρτῶς και κρουαζεῖς, και δέν προσέχεις τήν ψυχὴν σου πού σὺρεται αἰχμάλωτος τῶν παθῶν; Ἐάν, όμως, ἤθελες νά παρακαλοῦσῃς «κούροες» ἀλόγων, διὰ ποῖον λόγον δέν ἔξευες τὰ ἄλογα πάθη σου, δηλαδή τὸν θυμόν και τὴν ἐπιθυμίαν, και δέν τούς ἔθεες τὸν ζυγόν τῆς εὐλαβείας, πού εἶναι μολακός και ἐλαφρός,¹¹ και δέν τούς ἐπέδαλες ὀρθὴν σκέψιν και δέν τὰ ὠδήγησες πρὸς τὸ δραβείον, πού μᾶς ἐπιφυλάσσει ἡ πρόσκλησις μας πρὸς τὸν οὐρανὸν ὀφηλά,¹² σπεύδων δχι ἀπὸ ἀσέβειαν εἰς ἀσέβειαν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν γῆν πρὸς τὸν οὐρανόν; Ε Πραγματικά, αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἱπποδρομίας προσφέρει μεγάλην εὐχαρίστησιν και ὠφέλειαν. Ἄλλ', ἀφοῦ ἐγκατέλειψες τὰ ἱστικά σου ζητήματα νά γίνωνται τυχαία και ἄσκοπα, ἐνδιαφέρεσαι διὰ τὴν νίκην τῶν ἄλλων και χάνεις τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἡμέρας εἰς τὸ κακὸν ἀνώφελα και ἄσκοπα.

274 A Ἡ μήπως δέν γνωρίζεις ὅτι, ὅπως ἡμεῖς, ὅταν ἐμπιστευώμεθα χήματα εἰς τούς ὑπρέτας μας, ζητοῦμεν λογαριασμόν και διὰ τὴν τελευταίαν δραχμὴν ἀπὸ αὐτοῦ, ἔτσι και ὁ Θεός θά ζητήσῃ εὐθύναν διὰ τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μας, με ποῖον, δηλαδή, τρόπον διέθεσμεν τὴν κάθε ἡμέραν μας; Λοιπόν, τί θά εἰπώμεν; Τί θά ἀπολογηθῶμεν,

9. Πρὸς Ματθ. 16, 18.

10. Πρὸς Πρὸς 9, 15.

11. Πρὸς Ματθ. 11, 30.

12. Πρὸς Φίλιπ. 3, 14.

δταν μὰς ζητήται ἡ εὐθὺνη διὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην;¹³ Πρὸς χάριν σου ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη ἐφώτισε τὴν νύκτα καὶ ἔλαμψεν ὁ χορὸς τῶν διακάρων ἀστέρων διὰ τὴν ἐξυπηρέτησίν σου ἐπνευσαν οἱ ἀνεμοὶ καὶ ἔπρεξαν τὰ ποτάμια. Δι' ἐσέ οἱ σπόροι ἐπέταξαν θλαστόρια καὶ τὰ φυτὰ ἠύξηθησαν καὶ ὁ θρόνος τῆς φύσεως ἐκράτησε τὴν τάξιν του καὶ ἦλθεν ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύκτα ἐτέρασαν. Β Καὶ ὅλα αὐτὰ ἔγιναν πρὸς χάριν σου. Σὺ, ὁμοίως, ἐνῶ ὅλα τὰ δημιουργήματα σέ ὑπηρετοῦν, ἐκπληροῖς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ διαδόλου; Καὶ μολονότι ἔχεις ἐνοικίῃσαι ἀπὸ τὸν Θεὸν ἕνα τόσον ὠραῖον σπίτι, ἐν τοῦτοις δὲν ἐπλήρωσες τὸ ἐνοίκιον. Καὶ δὲν σοῦ ἔφρασεν ἡ προηγουμένη ἡμέρα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπομένην, δταν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀνεπαυθῆς ἀπὸ τὴν κακίαν ποῦ διέπραξες, πηγαίνεις πάλιν εἰς τὰ θεάτρα, πρέχων ἀπὸ τὸν κατὸν εἰς τὴν φωτιάν, καὶ ρίπτεις τὸν ἑαυτὸν σου εἰς ἄλλο χειρότερον δάραθρον. Οἱ γέροντες ἐντρόπισαν τὰ δαστρα μαλλιά τους, οἱ νέοι ἔριπταν τὴν νεότητά εἰς τὸν κρημνὸν καὶ οἱ πατέρες ἔπαιρναν εἰς τὰ θεάματα αὐτὰ τὰ παιδιὰ τους, ρίπτοντες τὴν ἡλικίαν αὐτῆν. C πού ἀγνοεῖ τὸ κακόν, εἰς τὰ δάραθρα τῆς πονηρίας, ἀπὸ πολὺ ἐνωρίς, ὥστε δὲν θὰ πείσῃ κανεὶς ἔξω, ἐάν ὀνομάσῃ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἀντὶ πατέρων παιδοκτόνους, ποῦ μὲ τὴν κακίαν καταστρέφουν τὴν ψυχὴν τῶν παιδικῶν.

Μά, διὰ ποίαν κακίαν ὀμιλεῖς, ἴσως νὰ ἐρωτήσῃ κάποιος. Ἄλλὰ δι' αὐτὸν τὸν λόγον αἰσθάνομαι ὀδύνην, διότι, μολονότι εἶσαι ἀρωστος, ἐν τοῦτοις δὲν γκαρίζεις ὅτι ἀσθενεῖς, διὰ νὰ ἐπιδιώξῃς νὰ εὐρῆς τὸν κατάλληλον ἱατρόν. Ἐθυσθήσῃ εἰς τὴν μοιχείαν, καὶ ἐρωτᾷς ποία εἶναι ἡ κακία; Ἡ μήπως δὲν ἤκουσες τὸν Χριστόν, ποῦ λέγει «ὁ καθένας ποῦ βλέπει οἰανδήποτε γυναῖκα διὰ νὰ τὴν ἐπιθυμῆσῃ πρὸς ἁμαρτίαν, ἤδη ἐμολέυσεν αὐτήν;»¹⁴ Τὶ λοιπόν, ἐάν, λέγει, δὲν τὴν βλέπω διὰ νὰ τὴν ἐπιθυμῆσω πρὸς ἐπιτέλεσιν τῆς ἁμαρτίας; Καὶ μὲ ποῖον τρόπον θὰ ἠμπορέσῃς νὰ μὲ πείσῃς ὅτι δὲν τὴν βλέπεις μὲ πονηρὰν ἐπιθυμίαν; D Πραγματικῶς, αὐτὸς ποῦ δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ συγκρατῆσῃ τὰ μάτια του, ἀλλὰ τόσον πολὺ φροντίζει διὰ τὸ θέαμα, κατὰ ποίαν λογικὴν, ὥστερα ἀπὸ τὴν παρατήρησιν, θὰ ἠμπορέσῃ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀγνότητά του; Μήπως τὸ σῶμά σου εἶναι πέτρινον; Μήπως εἶναι σιδερένιο; Ἀντίθετα, ἀποτελεῖσαι ἀπὸ σάρκα ἀνθρωπίνην, ἡ ὁ-

13. Πρὸς διὰ τῆς τῆν παρεκλούθησιν σὺν ἱπποκρίτῳ.
14. Μαρτ. 6, 28.

ποία ἀνάπτει ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν εὐκολώτερα ἀπὸ τὸ (ξερὸ) χαρτάρι.

Ἄλλὰ διὰ τί ὀμιλῶ διὰ τὸ θεάτρον μόνον; Ἀφοῦ πολλές φορές καὶ μέσα εἰς τὴν ἀγοράν, δταν συναυθίσωμεν κάποιαν γυναῖκα, μὰς πᾶνει ταραχή καὶ σύγχυσις. Σὺ, λοιπόν, καθισμένος εἰς τὴν κατάλληλον θέσιν τοῦ θεάτρου, ποῦ τόσας ἀφορμὰς διὰ τὴν διάπραξιν τῆς ἀσχημίας προσφέρει, βλέπεις τὴν πόρνην γυναῖκα μὲ ἀκάλυπτον τὸ κεφάλι E καὶ μὲ μεγάλην ἀναίδειαν νὰ ἐμφανίζεταί εἰς τὴν σκηνὴν, νὰ φορῇ ἀπαστράπτουτα καὶ χρυσοστόλιστα φορέματα, νὰ κινῆται μὲ ἡδυπάθειαν, νὰ ἀκνίζεταί μὲ προκλητικότητα, νὰ τραγουδᾷ πορνικὰ ἄσματα, νὰ προβαίνει εἰς ἄλλας παρομοίας ἀσχημίας, τὰς ὁποίας ἠμπορεῖς νὰ καταλάβῃς σὺ ποῦ τὰς παρεκλούθησας. Κάθεσαι λοιπόν καὶ τὴν παρατηρεῖς τὴν πόρνην γυναῖκα, καὶ τολμᾷς νὰ ὑποστηρίξῃς ὅτι δὲν παθαίνεις ὅτι ὅλοι οἱ ἀνθρώποι; Μήπως, λοιπόν, τὸ σῶμά σου εἶναι πέτρινον; Μήπως εἶναι σιδερένιο; Διότι δὲν θὰ παύσω νὰ σοῦ ἐπαναλαμβάνω τὰ I-δια. Ἡ μήπως σὺ εἶσαι ἀνώτερος κατὰ τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τοὺς γενναίους ἐκείνους ἀνδρας, ποῦ ἐνίκηθησαν ἀπὸ ἕνα ὀπλοῦ δλέμμα; 275 A Δὲν ἤκουσες τί λέγει ὁ Σολομὼν «εἶναι δυνατόν νὰ βαδίσῃ κάποιος ἐπάνω εἰς τὰ ἀναμμένα κάρβουμα καὶ νὰ μὴ καύσῃ τὰ πόδια του; Ἡμπορεῖ νὰ τοπαθετῆσῃ φωτιὰ εἰς τὸ στήθος του, χωρὶς νὰ καύσῃ τὰ ρούχῃα του; Ἐτσι, καὶ ὁποῖος θὰ πλησιάσῃ ἐξένην γυναῖκα (δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὴν τιμωρίαν).¹⁵ Διότι, καὶ ἂν ὀκνη δὲν ἦλθες εἰς σαρκικὴν ἐπαφὴν μὲ τὴν πόρνην, ἐν τοῦτοις μὲ τὴν ἐπιθυμίαν εὐρέθηκες κοντὰ τῆς, καὶ ἔτσι εἰς τὴν ψυχὴν σου διέπραξες τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ ὄχι μόνον κατὰ τὴν ὄραν τῆς παραστάσεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ θεάτρου καὶ τὴν ἀπομάκρυνσίν' αὐτῆς, ἀποτυπώνεται εἰς τὸ μυαλὸν σου ἡ εἰκόνα τῆς, τὰ λόγια τῆς, τὰ ἐνδύματά τῆς, τὸ δλέμμα τῆς, B τὸ δάσισμά τῆς, τὰ καυώματά τῆς, ἡ συμπεριφορὰ τῆς, τὰ πορνικὰ τραγούδια, καὶ φεύγεις ἀπὸ ἐκεῖ ὀσφρὰ τραυματισμένος. Ἀπὸ ἐδῶ δὲν καταστρέφονται οἱ οἰκογένεια; Ἀπὸ ἐδῶ δὲν χάνεται ἡ ἐγκράτεια; Ἀπὸ ἐδῶ δὲν διαλύονται οἱ γάμοι; Ἀπὸ ἐδῶ δὲν προκαλοῦνται πόλεμοι καὶ διαμάχαι; Ἀπὸ ἐδῶ δὲν προέρχονται οἱ ἀηδία, ποῦ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν λογικὴν; Ὅταν, λοιπόν, σὲ κυριεύσῃ ἡ πόρνη καὶ πηγαίνῃς εἰς τὸ θεάτρον σὺν αἰχμάλωτος, τότε καὶ ἡ σύζυγος σοῦ φαίνεται πὸ ἀη-

15. Περικ. 6, 28, 27, 29.

δής, και τὰ παιδιά σου φέρουν βάρος, και οἱ ὑπηρετοὶ σὲ ἐνοχλοῦν, και τὸ σπίτι τὸ θεωρεῖς ἀνώφελο, και αἱ καθημερινὰ φροντίδες διὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν ἀναγκαίων ζητημάτων φαίνεται νὰ σὲ πειράζουν και ὁ καθένας πού σὲ πλησιάζει σοῦ γίνεται φορτικός και ἐνοχλητικός.

Και ἡ αἰτία ὧτων αὐτῶν εἶναι τὸ γεγονός διὲν ἐπιστρέφεις μόνος σου εἰς τὸ σπίτι, ἀλλὰ ἔργεσαι μαζί με τὴν πόρνην, πού σὲ ἀκολουθεῖ κρυφὰ χωρὶς νὰ φαίνεται. Βέβαια, ἐὰν ἦτο ὁρατὴ, θὰ διευκολύνετο ἡ κατάστασις, διότι ἀμέσως θὰ τὴν ἐξεδίωκεν ἡ σύζυγός σου. Ἀντίθετα ὁμως, ἔργεσαι ἔχων τὴν πόρνην θρονασμένην εἰς τὸ μυαλό και τὴν ψυχὴν σου και σοῦ ἀνάπτει ἀπὸ μέσα τὴν κάμινον τῆς Βαβυλώνας,¹⁶ και μάλιστα πολὺ περισσότερο ἀπὸ αὐτὴν. Διότι ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν στοιχητὰ και νῆφτι και πίσσα, ἀλλ', ὡς ἀνεφερα παραπάνω, γίνονται τροφή τῆς φωτιᾶς και τὰ πάντα ἀναστατώνονται. Και ὅπως ἀκριβῶς αὐτοὶ πού θασανίζονται ἀπὸ τὸν πυρετόν, ἐνῶ δὲν ἔχουν νὰ διατυπώσουν κανένα παράπονον δι' αὐτοὺς πού τοὺς ἐξυπηρετοῦν, ἐν τούτοις ἐξ αἰτίας τῆς σοβαρότητος τῆς ἀσθενείας γίνονται δυσάρεστοι πρὸς ὄλους, Ἰ με τὸ νὰ ἀρνοῦνται τὴν προφήν, νὰ κατηγοροῦν τοὺς ἰατροὺς, νὰ ἀγανακτοῦν διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς οἰκογενείας των και νὰ κατέχωνται ἀπὸ κακίαν δι' αὐτοὺς πού τοὺς προσέχουν και τοὺς φροντίζουν, ἔτσι λοιπόν, και ὅσοι ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν φοδερὰν αὐτὴν νόσον,¹⁷ δυσανασχετοῦν, ἀγανακτοῦν, ἐπειδὴ συνεχῆ ἀλέπουν ἐκεῖνων.¹⁸ Ἀκατανόητα πράγματα, ἀλήθεια! Ὁ λύκος και τὸ λιοντάρι και τὰ ἄλλα θηρία, δταν κτυπηθοῦν με τὸ τόξον ἀπαφεύγουν τὸν κυνηγόν, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος, πού εἶναι πῶ λογικός, δταν δεχθῆ τὸ τραῦμα, τριγυρίζει αὐτὴν πού τοῦ προκάλεσε τὴν πληγὴν, ὥστε νὰ ὑποστῇ βαρύτερον τραυματισμόν, και νοιώθει εὐχαρίστησιν ἀπὸ τὸ τραῦμα, πρᾶγμα πού εἶναι, βέβαια, χειρότερον και καθιστᾷ ἀδερᾶτερον τὴν ἀσθένειαν. Πραγματικά, ὅποιος δὲν ἀποστρέφεται τὴν πληγὴν, οὔτε ἐπιθυμεῖ τὴν θεραπείαν, Ἐ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ζητήσῃ τὸν ἰατρόν;

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον με κυριεῖ ἡ λύπη και θασανίζομαι, διότι, ἂν και ὑφίστασθε τόσην πνευματικὴν ζημίαν, ἐν τούτοις ἐκεῖ συχνάζεται και χάριν μικρᾶς ἀπαλαύσεως ὑπομένετε ἀδιάκοπον λύπην. Ἄφου, προτοῦ νὰ ρηθῆτε εἰς

16. Πρὸς. Δαν. 3, 30.

17. Μεταφορικῶς διηλεῖ ἐσθ.

18. Ἀηλαθῆ, τὴν πόρνην γυναῖκα.

τὴν γέννησιν και τὴν κόλασιν ἐκεῖνην, και ἐδῶ εἰς τὴν γῆν τιμωρεῖσθε αὐτηρὰ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν σας. Ἡ μήπως δὲν εἶναι μεγαλυτέρα τιμωρία, πῆς μου, τὸ νὰ τρέφῃς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τοῦ εἴδους, νὰ φλέγῃσιν συνέχῃ, νὰ σύρῃς μαζί σου εἰς κάθε μέρος τὴν κάμινον τοῦ παρανόμου ἔρωτος και τὴν κατηγορίαν τῆς συνεκδήσεως; ¹⁹ Πῶς θὰ ἐγγίσης τὴν αὐράσιον τράπεζαν; ²⁰ Πῶς θὰ ἀκούσῃς τοὺς λόγους πού συνιστοῦν τὴν ἐγκράτειαν, ὅταν εἶσαι γεμάτος ἀπὸ τόσα τραύματα και πληγὰς, και τὸ μυαλό σου εἶναι ὑποδουλωμένον εἰς τὸ πάθος;

Μὰ χρειάζεται νὰ συνεχίσω; Ἀπὸ ὅσα σας εἶπα ἤμπορεῖτε νὰ ἀντιληφθῆτε τὴν λύπην τῆς ψυχῆς μου. Τώρα, λοιπόν, ὀλέπων κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν λόγων αὐτῶν νὰ κτυπᾶτε τὰ μέτωπά σας, σὰς εὐγνωμόνῳ, διότι εἶσθε τόσον εὐσπλαγχνικός λαός. Πιστεῦθ δὲ διὲν πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς, πού δὲν ἔχουν διαπράξει παρομοίαν ἀμαρτίαν, προβαίνουν εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν, ἐπειδὴ λυποῦνται διὰ τὰ τραύματα τῶν συνανθρώπων των. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς στενοχωροῦμαι και θασανίζομαι, ἐπειδὴ ὁ διάβολος φθείρει μίαν τόσον ἀξίαν ποίμνην. Ἐ ὅταν ὁμως ἔχετε τὴν ἀνάλογον θέλησιν, ἀμέσως θὰ τοῦ κλείσωμεν τελείως τὴν εἰσόδον. Πῶς και με ποῖον τρόπον; Ἐὰν τοὺς ἀσθενεῖς τοὺς ἴδωμεν ὕγιεις. Ἐὰν ἀπλώσωμεν τὰ δίκτυα τῆς διδασκαλίας και ἐξέλθωμεν εἰς ἀναζήτησιν αὐτῶν πού εἶναι εἰς τὰ νύχια τοῦ θηρίου και τοὺς λυτρώσωμεν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λέοντος.²¹ Βέβαια, μὴ μοῦ προβάλλῃς ὡς δικαιολογίαν διὲν εἶναι ὀλίγοι αὐτοὶ πού ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν ποίμνην. Εἶτε εἶναι δέκα μόνον, εἶτε πέντε, εἶτε δύο, εἶτε ἕνας, και πάλιν ἡ ζημία δὲν εἶναι ἀσημίαντος. Ἐπειδὴ και ὁ ποίμνη ἐκεῖνος δι' αὐτὸ ἐγκατέλειψε τὰ ἐνενήκοντα ἑνὲς πρόβατα και ἔτρεχε διὰ νὰ ἀνεύρῃ τὸ ἕνα, και δὲν ἐπέστρεψε μέχρις ὅτου τὸ ἐπανεφῆρην, και ἔτσι με τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ πλανηθέντος συνεπλήρωσε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑκατὸν προβάτων C πού ἦταν ἑλλειπής με τὴν ἀπώλειαν ἐκεῖνου.²² Λοιπόν, μὴ μοῦ εἰπῆς διὲν εἶναι ἕνας, ἀλλὰ συλλογίσου διὲν εἶναι μία ψυχὴ, χάριν τῆς ὁποίας ἐδημιουργήθη ὁ κόσμος ὀλόκληρος. Δι' αὐτὴν ἐδόθησαν οἱ νόμοι, αἱ τιμωρίαι ὠρί-

19. Ἦννοεῖ τὴν Ἐκκλησίαν.

20. Ἦννοεῖ τὸν ἑαυτὸν ἔργασιον.

21. Ἦννοεῖ, ἀπὸ τὸν διάβολον και τὴν υποδουλοῦσιν εἰς τὸ πάθος.

22. Πρὸς. Ματθ. 18, 12.

οθησαν, ή κόλασις, τὰ ἀναριθμητά θαύματα καὶ τὰ ποκί-
λα ἔργα τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὴν δὲν ἐλωπήθη οὔτε τὸν Μονο-
γενῆ Υἱὸν τοῦ ὁ Θεός. Σκέψου πόση μεγάλη ἀξία ἐπληρώ-
θη καὶ διὰ τὸν ἕνα μόνον καὶ νὰ μὴ ἀδιαφορῆς διὰ τὴν σω-
τηρίαν του, ἀλλὰ πῆγαινε νὰ τὸν ἐπαναφέρῃς καὶ νὰ τὸν
πειθῆς νὰ μὴ ξαναπέσῃ πλέον εἰς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα, καὶ
τότε θὰ ἔχωμεν ἰκανοποιητικὴν ἀπολογίαν.

Ἐάν ὁμως δὲν ἀνέγεται οὔτε ἐμένα νὰ τὸν συμβου-
λεύω, οὔτε ἐσὰς νὰ τὸν νοουθετήτε, θὰ χρησιμοποιοῦσα πλέ-
ον τὴν ἐξουσίαν ποῦ μοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός, ὄχι, βέβαια, διὰ
νὰ σὰς βλάπτω, Ὁ ἀλλὰ διὰ νὰ σὰς οἰκοδομῶ.²³ Δι' αὐτὸ
σὰς τὸ προλέγω καὶ τὸ φωνάζω μὲ φωνὴν δυνατὴν, ὅτι,
ἐάν κανένας ὕστερα ἀπὸ τὴν παραίνεσιν καὶ τὴν διδασκα-
λίαν αὐτῆν στραφῆ ὀκειοθελῶς πρὸς τὴν παράνομον φθο-
ρὰν ποῦ προκαλοῦν τὰ θέατρα, δὲν θὰ τὸν δεχθῶ εἰς τὸ
ἔξῃς εἰς τὸν ναὸν αὐτόν, δὲν θὰ τοῦ μεταδώσω τὰ ἅγια
μυστήρια, δὲν θὰ τοῦ ἐπιτρέψω νὰ ἐγγίσῃ τὴν ἱερὰν τρά-
πεζαν.²⁴ Ἀλλ' ὅπως οἱ βοσκοὶ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὰ ὑπό-
λοιπα πρόβατα ὅσα ἔχουν προσβληθῆ ἀπὸ ψώρα, διὰ νὰ
μὴ μεταδοθῆ ἡ ἀσθένεια καὶ εἰς τὰ ἄλλα, ἔτσι καὶ ἐγὼ θὰ
ἐνεργήσω ἐν προκειμένῳ. Διότι, ἐάν παλαιότερα ὁ λεπρὸς
ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ κάθεται ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδον,
ἔστω καὶ ἂν ἦτο καὶ βασιλεὺς ἀκόμη.²⁵ Ἐ ἀπεμακρύνετο μὲ
τὸ βασιλικὸν στέμμα, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς θὰ ἐκδιώ-
ξωμεν ἀπὸ τὸ ἱερὸν αὐτὸ στρατόπεδον αὐτόν ποῦ ἡ ψυχὴ
του πάσχει ἀπὸ λεπρῶν.²⁶ Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀρ-
χὴν ἐχρησιμοποίησα τὴν παραίνεσιν καὶ τὴν συμβουλήν,
ἔτσι καὶ τώρα, ὕστερα ἀπὸ τὴν παραίνεσιν καὶ διδασκα-
λίαν, εἶναι ἀνάγκη πλέον νὰ θέσω εἰς ἐνέργειαν καὶ τὴν
ἀποκοπήν. Πραγματικῶς, ἔχω ἕνα χρόνον ποῦ ἐξελέγην ἀρ-
χιεπίσκοπος τῆς πόλεως σὰς²⁷ καὶ δὲν ἔπαυσα πολλὰς φο-
ρὰς χωρὶς διακοπὴν νὰ σὰς δίδο αὐτὰς τὰς συμβουλὰς. Ἐ-
πειθῆ ὁμως μερικοὶ ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν εἰς τὴν
σοπίαν,²⁷ Ἄ ἐλάτε, λοιπόν, τώρα νὰ πραγματοποιήσω-
μεν τὴν ἐγχείρησιν αὐτὴν. Βέβαια, δὲν ἔχω μαχαίρι, ἀλλὰ
ἔχω τὸν λόγον, ποῦ εἶναι πῶς κοπτερός ἀπὸ τὸ μαχαίρι.²⁸

23. Περὶ β' Κορινθ. 10: 8.

24. Νὰ μεταξῆ εἰς τὴν θεῶν Ἐχωριστίαν.

25. Βλέπε περὶ αὐτοῦ τὸς ἑξ ὁμιλίαι τοῦ Χριστοτόμου εἰς τὸν Ὅριον
καὶ τὴν ἑκεί ἐπιστολήν, σ. 6. Ἡ παραπομπὴ σ. 6.

26. Μεταφορικῶς ὁμιλεῖ.

27. Βλέπε εἰς τὴν ἐπιστολήν.

28. Ἐνοεῖ τὸν θεῶν λόγον, περὶ οὗ εἶπε Ἐβρ. 4, 12.

Καὶ ἐάν δὲν κρατῶ φωτιά, ἔχω τὴν διδασκαλίαν, ποῦ εἶναι
θερμότερα ἀπὸ τὴν φωτιά καὶ ἡμπορεῖ νὰ καυτηριάσῃ πῶς
ἀποτελεσματικῶς ἀπὸ αὐτὴν. Συνεπῶς, νὰ μὴ περιφρονῆς
τὴν ἀπόφασίν μου. Καθ' ὅσον, ἐάν ἐγὼ ὁ ἴδιος εἶμαι ἀση-
μαντος καὶ ἐλάχιστος, ἔχω ὁμως λάθει ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ
Θεοῦ τὴν ἀξίαν ποῦ ἡμπορεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτό.
Λοιπόν, ὡς ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν οἱ ἀμετα-
νόητοι, διὰ νὰ καταστῶν πῶς ὕγιει οἱ ὕγιει καὶ οἱ ἀσθε-
νεῖς νὰ ἡμπορέσουν ν' ἀποκτήσουν ἐκ νέου τὴν ὑγίαν των,
ἀπαλλασσόμενοι ἀπὸ τὴν νόσον. Ἐάν ὁμως ἐδοκιμάσατε
φρίσκειν, ὅταν ἠκούσατε αὐτὴν τὴν ἀπομακρύνειν β (διότι
εἶπε ὅτι ὅλοι δυσφορεῖτε καὶ ἀντιδρᾶτε ἐνδομύχως), ὡς
ἀλλάξουν διαγωγὴν καὶ τότε δὲν ἰσχύει ἡ ἀπόφασίς. Διότι
ὅπως ἀκριβῶς ἔλαβα τὴν δύναμιν νὰ δεσμεύω, ἔτσι ἔχω καὶ
τὴν δικαιοδοσίαν νὰ λύω καὶ νὰ ἐπαναφέρω πάλιν εἰς τὴν
Ἐκκλησίαν.

Βέβαια, δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἀπομακρύνω τοὺς ἀδελφοὺς
ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ νὰ διαφυλάξω αὐτὴν ἀπὸ τὴν
ἐντροπήν. Ἀφοῦ τώρα καὶ οἱ εἰδωλολάτραι θὰ μὰς περιγε-
λάσουν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι θὰ μὰς διακιμωθήσουν, ὅταν κοπ-
αὐτόν τὸν τρόπον ἀδιαφορῶμεν, κάθε φορὰ ποῦ ἁμαρτά-
νομεν. Ἐάν ὁμως ἐκδιώξωμεν τοὺς ἀμετανοήτους τότε καὶ
αὐτοὶ θὰ μὰς ἐπαινέσουν πολὺ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν θὰ θαυ-
μάσουν, ἐπειδὴ θὰ ἐντραποῦν τοὺς νόμους ποῦ ἰσχύουν εἰς
ἡμᾶς.

Ὅστε κανένας ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπι-
μένουν εἰς τὴν πορνείαν αὐτὴν,²⁹ νὰ μὴ εἰσέρχεται εἰς τὸν
ναόν, Ἐ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ σὰς νὰ δεχεται ἐπιπλήξεις καὶ κοι-
νὸς ἐχθρὸς μὰς ὡς θεωρεῖται.³⁰ Διότι λέγει: «ἐάν κοινοὶ δὲν
ὑπακούει εἰς τὸν λόγον μὰς, ποῦ σὰς γράφομεν μὲ τὴν
ἐπιστολήν αὐτὴν, σημεθεύετε τοῦτον καὶ μὴ τὸν συνανα-
στρέψασθε μὲ οἰκειότητα.»³¹ Δηλαδή νὰ κάνετε τὸ ἔξῃς: ὅ-
τε νὰ τοῦ ὁμιλεῖτε, οὔτε νὰ τὸν δεχθεσθε εἰς τὰ σπῆτια σας,
οὔτε νὰ συντρώγετε μὲ αὐτόν, οὔτε νὰ ἔχετε δοσοληψίας
μὰς του, οὔτε εἰς τὴν ἀγορὰν νὰ ἐπικοινωνήτε. Μὲ τὸν τρό-
πον αὐτόν θὰ τοὺς ἐπανασποκτῶμεν εὐκολα. Καὶ ὅπως
ἀκριβῶς οἱ κυνηγοὶ τὰ θηρία ποῦ δύσκολα συλλαμβάνου-
νται, ὄχι μόνον ἀπὸ ἕνα τόπον, ἀλλ' ἀπὸ κάθε τοποθεσίαν
τὰ καταδιώκουν καὶ τὰ κατευθύνουν πρὸς τὴν παγίδα, ἔτσι

29. Ὅπως τὴν καθόρισεν παραπάνω.

30. Ὡς προσποσιθῆς καὶ ἐνάρκωσις τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας.
11. 11' ἑστ. 5, 14.

και ημεις αυτους που εχουν εξαγριωθη, ως τους παρωθη-
σαμεν ημεις απο εδω και εσεις απο εκει **Δ** και γρηγορα
θα τους ριψωμεν εις τα δικτυα της σωτηριας.

Μα, δια να επιτευχθη αυτο, ανακτισητε και εσεις
μαζι μου, η μαλλον να αισθανθητε λυπην δια τους νόμους
του Θεου (που παραβαινονται), και ν' αποστραφητε δι'
ολιγον χρονου εκεινουσ απο τους αδελφουσ, που πασχουν
απο την φασθενειαν αυτου του ειδουσ και δεν υπακουουσ εις
τας θειας εντολας, δια να τους κερδισετε δλακληρωτικα.
Εξ άλλου, δεν θα εχετε μικραν ευθυνην, όταν δειξετε α-
διαφοριαν δια την απωλειαν αυτην των αδελφων, αλλ' αν-
τιθετα θα υποστητε μεγαλην τιμωριαν. Αφου, εαν εις τα
σπιτια των ανθρωπων συλληθηη καποιος απο τους υπη-
ρετας να κλεπτη κατι χρυσον η ασημενιον, δεν τιμωρηται
μονον ο κλεπτης, ε αλλα και οσοι τον ειδαν και δεν τον
κατηγγειλαν, πολυ περισσοτερον ισχυει αυτο εις την 'Εκ-
κλησιαν. Πραγματικα, ο Θεος θα σου ειπη τα εξης περι-
που: "Όταν εβλεπες οτι απο τον οικον μου εκλαπη οχι κα-
ποιο χρυσον η ασημενιον αντικειμενον, αλλ' εχανετο η σω-
φροσυνη, και οτι ο κοινων των του Τιμου Σωματος και μετε-
χων εις την αναλογον θυσιαν εαυχνασεν εις τους χωρους
του διαβολου³² και διεπραττε τωσον μεγαλην παρανομιαν,
διατι δεν ωμιλησες; Διατι το ηνεχθη; Διατι δεν το κατηγ-
γειλες εις τον ιερα; Βεβαια, δεν θα σου ζητηθουν αση-
μανται ευθυνα δι' αυτο.

Δια τους λογους αυτους ακριβως, μολονοτι προκειται
να σας κανω να λυπηθητε, εν τωτοις δεν θα αποφυγω κα-
νενα απο αυτα που σας στενοχωρουν περισσοτερον. ^{27b} **Α**
Όπωςδηποτε, ειναι πολυ καλυτερα να σας στενοχωρω εδω
εις την γην και να σας λυτρωσω με τον τροπον αυτον απο
την μελλοντικην καταδικην, παρα να σας ευχαριστησω με
τους λογους μου και να τιμωρηθω τότε μαζι σας. Διατι δεν
ειναι καλον δι' εμε, οτε οικιδωων, το να ανεχωμαι αυτα
χωρις διαμαρτυριαν, καθ' οσον ο καθενας σας θα λογοδο-
τηση μονον δια τον εαυτον του, ενω εγω ειμαι υπευθυνος
δια την σωτηριαν όλων σας.

Δι' αυτο, λοιπον, δεν θα παύσω να κανω και να λεγω
το κάθε τι, ετε ειναι αναγκη να σας λυπησω, ετε πρεπει
να καταστω βαρετος, ετε φορτικος, ωστε να καταρθωσω
να σταθω εμπρος εις το φοβερον εκεινο θημα, χωρις να
εχω σπιλον η ρυτιδα η κατι απο τα παρομοια ελαττωμα-

32. Τον Ιπποδωρον και το θεατρον.

τα.³³ Μακαρι δε με τας προσευχας των αγιων να επιστρέ-
ψουν γρηγορα εις την 'Εκκλησιαν οσοι εχουν διασπαρη και
οσοι εμειναν αγνοι να προσδευσουν περισσοτερον εις την
κοσμιότητα και την σωφροσυνην, ωστε και εσεις να εξασφα-
λιζεται την σωτηριαν και εγω να ευχαριστουμαι και ο Θεος
να δοξάζεται τωρα και παντοτε και εις τους απεραντους
αιωνας των αιωνων. Αμήν.

33. Ηρβλ. 'Εφεσ. 5. 28.

Α ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΙΟΔΩΡΟΝ*

ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ, ΕΓΚΩΜΙΑΣΑΝΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ ΧΡΕΣΤΟΤΟΜΟΝ.

Ὁ σοφός αὐτός καὶ γενναῖος διδάσκαλος, ἄφου ἔγινε καλὰ ἀπὸ τὴν ἀρρώστειαν τοῦ σώματός του, καὶ ἀνέθη εἰς τὸν θρόνον τοῦτον, ἐπρολόγισε τὸν λόγον μου καὶ ἐκτός τῶν ἄλλων ἀνέφερε τὸν θαπτιστὴν Ἰωάννην, τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ράβδον τοῦ Μωϋσέως καὶ ἄλλα πολλά. Καὶ αὐτὸς μὲν ἦτο ἐπαινετικός τότε, σεις ἐπευφημοῦσατε καὶ ἐγὼ, καθήμενος μακρὰν, ἀνεστέναξα πικρά. Αὐτὸς διετύπωνεν ἐπαίνους ἐπικαλούμενος τὴν φιλοτεκνίαν, σεις ἐπευφημοῦσατε ἀπὸ ἀδελφικῆν φιλικὴν σας διάθεσιν, ἐνῶ ἐγὼ ἀνεστέναξα πιεζόμενος ἀπὸ τὸν ὄγκον τῶν ἐπαίνων, διότι τὸ μέγεθος τῶν ἐγκωμίων ἔπραγματίζει τὴν συνείδησιν τοῦ ἀνθρώπου ὅσον τοῦλάχιστον καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτιῶν του. Καὶ ὅταν κοινὴ δὲν ἔχη συνείδητοποίησης κανένας ἀγαθὸν διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ πολλά καὶ μεγάλα ἀγαθὰ ἀκούει νὰ λέγουν οἱ ἄλλοι δι' αὐτόν, ἀναλογίζεται τὴν σημερινὴν του ὑπόληψιν καὶ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν, καθ' ἣν τὰ πάντα θὰ εἶναι γυμνά καὶ ἐκτραχηλισμένα καὶ ὅτι ὁ μελλοντικός του δικαστής, ὄχι δεδαίως ἀπὸ τὰς ὑποφίας τῶν πολλῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα θὰ κρίνη τὴν ἀλήθειαν, «Δὲν θὰ κρίνη κατὰ τὴν γνώμην, λέγει, ὁ προφήτης, οὔτε κατὰ τὴν λαλίαν θὰ τὸν ἐλέγξῃ». Γνωρίζων ὅλα αὐτὰ, ἀποκρούω τοὺς ἐπαίνους καὶ τὴν χρηστὴν γνώμην τῶν πολλῶν, ὁ βλέπων ὅτι πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τὴν μέλλουσαν κρίσιν. Τώρα μὲ κάποια προσωπειὸν κρουπιόμεθα ἀπὸ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν, ἐνῶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, μὲ γυμνὴν τὴν κεφαλὴν καὶ χωρὶς τὰ ἐν λόγῳ προσωπεῖα, θὰ σταθῶμεν πρὸ τοῦ θήματος καὶ

* Πρόκειται περὶ τοῦ ἐπισκόπου Ταρσοῦ Διοδώρου (?-392), ὁ ὁποῖος ἐπαρθεὶς ἐπιφανὴς ἀντιχριστιανὸς θεολόγος τοῦ 4ου αἰῶνος, κλητὸς τῆς ἁγίας παιδείας, στίλος τῆς Ὀρθοδοξίας (ἐνόνου 274). Ἐποικὸς ἐπὶ νεοσυνιτικῆν (μετὰ τὸν θάνατόν του) καὶ διδασκαλὸς τοῦ ἱεροῦ Χρυσόστομου, τοῦ Θεοδοῦρου Μωόροσεως κ.δ. (βλ. Σουλ. Γ. Παπαδοπούλου, Πρόσωπα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1970, σελ. 21-811).
1. Ἡσ. 11, 3.

δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν καθόλου νὰ ἀκρεληθῶμεν ἀπὸ τὴν ἐδῶ κοινὴν γνώμην διὰ τὴν ἐκεῖ κρίσιν, ἀλλ' ἀντιθέτως θὰ τιμωρηθῶμεν δι' αὐτὸ περισσότερο διότι ἀπολαμβάνοντες καὶ πολλῶν ἐπαίνων καὶ πολλῆς εὐφημίου μνησίας τοῦ πλήθους, δὲν ἠμπορέσαμεν αὐδαμῶς νὰ γίνωμεν καλύτεροι.

Ὁ Γνωρίζων, λοιπόν, πάντα ταῦτα, ἐστέναξα πικρά. Καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς σηκώθηκα ἀμέσως σήμερον ὥστε νὰ ἀποκρούσω ἐνώπιον ὑμῶν, ποῦ ἀκούσατε ἐκεῖνα, τὰς γνώμας ταύτας. Τὸ στεφάνι, ὅταν εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ στεφανουμένου, δὲν περισφιγγεῖ τοὺς κροτάφους, οὔτε πιεῖει τὸ κεφάλι του καὶ ὅσον γίνεται χαλαρότερον λόγῳ μεγέθους, κατεβαίνει κάτω ἀπὸ τὰ μάτια καὶ τοποθετεῖται γύρω εἰς τὸν αὐχένα, ἀφήνοντας ἀστεφάνωτον τὸ κεφάλι. Αὐτὸ ἔπαθα καὶ ἐγὼ καὶ τὸ στεφάνι τῶν ἐγκωμίων εἶχε μεγαλύτερον ἀξίαν ἀπὸ τὸ κεφάλι μου. 748 Α *Ἔτσι, ὁμῶς, παρὰ τὸ ὅτι οὕτως ἔχουν τὰ πράγματα, ὁ πατὴρ λόγῳ τῆς φιλοστοργίας ποῦ τὸν κατέχει, δὲν ὑπεχώρησε πρὶν μὲ στεφανώσῃ. Ἔτσι περὶ τοῦ κήρυκτος πολὺ καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ ἀφου λάθουν τὸ διάδημα ποῦ ἀνήκει εἰς αὐτοὺς, τὸ τοποθετοῦν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν παιδιῶν τῶν. Καὶ ὅταν ἴδουν κατόπιν ὅτι τὸ στεφάνι εἶναι μεγαλύτερον τῆς παιδικῆς κεφαλῆς, τὸ τοποθετοῦν ἀπλῶς συμβολικὰ καὶ κατόπιν τὸ παίρνουν καὶ τὸ φοροῦν εἰς τὴν κεφαλὴν τῶν.

Ἐπειδὴ λοιπόν καὶ ὁ πατὴρ τὸ στεφάνι ποῦ ἀνήκει εἰς αὐτόν τὸ ἐτοποθέτησεν εἰς ἐμὲ καὶ ἐράνη τότε ὅτι ἦτο μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ κεφάλι μου, ἔδεν ἠθέλησεν, ὡστόσο, νὰ τὸ φορέσῃ εἰς τὸ ἴδιόν του κεφάλι. Λοιπόν, ἔλατε νὰ τὸ ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ ἐμὲ καὶ νὰ τὸ τοποθετήσωμεν ἐκ νέου εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ πατρὸς, εἰς τὴν ὅποιον ἀρμόζει. Ἡμπορεῖ ἐγὼ νὰ ἔχω τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ τὸ φρόνημά του τὸ ἔχει αὐτός. Ἐγὼ ἐδέχθη τὸ ὄνομα, ἀλλὰ αὐτὸς κατέχει τὴν θεοσέδειάν του. Διὰ τοῦτο εἶναι δίκαιον ἀντὶ ἐγὼ, αὐτὸς νὰ κληρονομήσῃ καὶ τὸ ὄνομα, διότι συνωνύμιον δημιουργεῖ ὄχι ἡ ἀναλογία τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ ἡ ἐπαφὴ τῶν πραγμάτων κι' ἂν ἀκόμη διαφέρουν τὰ ὄνόματα. Διότι ἡ Γραφὴ δὲν ἀντιλαμβάνεται τὴν φιλοσοφίαν ὅπως αὐτοὶ ποῦ μετέχουν τῆς ἁγίας φιλοσοφίας. Ἐκεῖνοι ἂν δὲν συμβαίνει νὰ συμπιπτοῦν τὰ ὄνόματα μετὰ τῆς οὐσίας δὲν ὀμιλοῦν περὶ συνωνυμίας. Ὁ ἦ Γραφὴ ὁμῶς ἀντιλαμβάνεται διαφορετικὰ τὰ πράγματα καὶ ὅταν ἴδῃ πολλὴν τὴν συγγένειαν τῆς φιλοσοφίας καὶ ἂν τὰ ὄνόματα εἶναι διαφορετικὰ αὐτῶν ποῦ κατὰ κάποιον τρόπον ἐπικαι-

Α Λ Ο Γ Ο Σ

ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ

Είναι πράγματι ευκαιρία σήμερα δλοι μας να βροντοφρονάξωμεν τὸ λεχθέν ὑπὸ τοῦ μακαρίου Δαυτδ: «Ποίος θὰ διακηρύξη τὰς δυνάμεις τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ κάμη ἀκουστάς δλος τὰς αἰνέσεις του;». ¹ Νά πού ἐφθασε δι' ἡμᾶς ἡ ποθητή καὶ χαρμᾶσυνος ἑορτή, ἡ ἀναστάσιμος ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ ὑπόθεσις τῆς εἰρήνης, ἡ ἀφορμὴ τῆς συμφιλίωσης, τὸ σταμάτημα τῶν πολέμων, ἡ κατάλυσις τοῦ θανάτου, ἡ ἤττα τοῦ διαβόλου. ² Ἡ Σήμερον οἱ ἀγγελιοὶ ἀνέμιχθησαν μετὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅσοι περιβάλλονται ἀπὸ σῶμα ὠνιωδοῦν μαζί μετὰ τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις. Σήμερον καταλύεται ἡ τυραννὶς τοῦ διαβόλου, σήμερον ἐλύθησαν τὰ δεσμά τοῦ θανάτου καὶ ἠφανίσθη ἡ νίκη τοῦ Ἄδου. Σήμερον εἶναι ευκαιρία νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν προφητικὴν ἀκείνην ρῆσιν: «Ποῦ εἶναι, ὦ θάνατε, τὸ κεντρί σου, ποῦ, ὦ Ἄδη, ἡ νίκη σου;». ³ Σήμερον ὁ Κύριός μας Χριστὸς κατέβρασε τὰς χαλκὰς πύλας καὶ ἠφάνισεν αὐτὸ τοῦτο τὸ πρόσωπον τοῦ θανάτου. Τί λέγω τὸ πρόσωπον; Καὶ τὸ δνομὰ τοῦ ἀκόμη μετέβαλεν. Δὲν λέγεται πλέον θάνατος, ἀλλὰ κοιμήσις καὶ ὕπνος. Πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀναδείξεως τοῦ στουροῦ Β καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ δνομα τοῦ θανάτου ἐτύγχανε φοδερὸν. Ὁ πρῶτος ἀνθρώπος ποῦ ἐπλάσθη κατεδικάσθη νὰ τὸ ἀκούσῃ ὡς μέγα ἐπιτίμιον: «Καθ' ἣν ἡμέραν θὰ φάγη, θὰ ὑποστῇ τὸν θάνατον». ⁴ Ἐπίσης καὶ ὁ μακάριος Ἰωδ τὸν προσηγόρευσε μετὰ αὐτὸ τὸ δνομα λέγων: «Ὁ θάνατος εἶναι ἡ ἀνάπαυσις τοῦ ἀνθρώπου». ⁵ Καὶ ὁ προφήτης Δαυτδ ἔλεγε: «Πονηρὸς ὁ θάνατος τῶν ἀμαρτωλῶν». ⁶ Ὀνομάζετο δὲ ὁ ἀποχωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ σῶμα ὄχι μόνον θάνατος,

1. Φαλμ. 118, 19.
2. Ἰσ. 13, 14.
3. Γεν. 2, 17.
4. Ἰακ. 3, 23.
5. Φαλμ. 83, 32.

ἀλλὰ καὶ ἄδης. Ἐκουσε τί λέγει ὁ πατριάρχης Ἰακώβ: «Καταβιάσατε μετὰ τὴν γῆρας μου εἰς τὸν ἄδην». ⁷ Ὁ δὲ προφήτης λέγει: «Εἶχεν ἀναικτὸν τὸ στόμα του ὁ ἄδης». ⁸ Ὁ Καὶ ἄλλος προφήτης λέγει: «Θὰ με σῶσῃ ἀπὸ τὸν θαυότατον ἄδην». ⁹ Καὶ εἰς πολλὰς περιπτώσεις βλέπεις εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην νὰ δνομάζεται θάνατος καὶ ἄδης ἢ μετὰστασις ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν προσεφέρθη ὡς θυσία καὶ παρεχώρησε τὴν ἀνάστασιν, ἀνέστειλε τὰς προσηγορίας αὐτὰς ὁ φιλόδωρος Κύριος καὶ καινοουργῆ καὶ παράδοξον πολιτεῖαν εἰσήγαγεν εἰς τὸν θῖον μας. Ἐντὶ θανάτου, λοιπὸν, κοιμήσις καὶ ὕπνος λέγεται ἢ ἐντεῦθεν μετὰστασις. Καὶ ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερὸν αὐτό; Ἐκουσε τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν ποῦ λέγει: «Ὁ Λάζαρος ὁ φίλος μας ἐκοιμήθη, Ὁ ἀλλὰ πηγαῖνα νὰ τὸν ἐξυπνήσω». ¹⁰ Ὅπως εἶναι ἐύκολον εἰς ἡμᾶς νὰ ἐξυπνήσωμεν καὶ νὰ σηκώσωμεν τὸν κοιμημένον, ἔτσι καὶ διὰ τὸν κοινὸν μας Κύριον εἶναι ἐύκολον νὰ ἀναστήσῃ νεκρὸν. Καὶ ἐπειδὴ νέν καὶ παράδοξον εἶναι αὐτὸ ποῦ εἶπεν, ὅτε οἱ μαθηταὶ ἀντελήφθησαν τὸ λεχθέν, μέχρις ὅτου συνταυτιζόμενος μετὰ τὴν ἀσθένειάν των, τὸ εἶπε κατὰ ἀποκαλιπτικώτερον τρόπον. Καὶ ὁ οἰκουμενικὸς διδασκαλὸς, ὁ μακάριος Παῦλος, γράφων πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς λέγει: «Δὲν θέλω ν' ἀγνοήτε περὶ τῶν κεκοιμημένων, διὰ νὰ μὴ λυπησθε, ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐπίδω». ¹¹ Ἐ καὶ πάλιν ἄλλου: «Ἄρα οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπωλόθησαν;». ¹² Καὶ ἄλλου: «Ἡμεῖς οἱ ζῶντες καὶ ὑπολοιπόμενοι δὲν θὰ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας». ¹³ Καὶ ἄλλου πάλιν: «Ἄν πιστεύωμεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς τοὺς κοιμηθέντας θὰ τοὺς συμπαραλάβῃ μαζί του». ¹⁴

Βλέπεις λοιπὸν ὅτι πανταχοῦ καλεῖται κοιμήσις καὶ ὕπνος ὁ θάνατος; Καὶ πόσον προηγουμένως ἦτο φοδερὸν τὸ πρόσωπον του, ἐνῷ πῦρα ἔχει γίνεῖ εὐκαταφρόνητος μετὰ τὴν ἀνάστασιν; Εἶδες πόσον λαμπρὸν εἶναι τὸ ὄρειον τῆς ἀναστάσεως; ¹⁵ Ἡ Δ' αὐτῆς εἰσλήθησαν παρ'

6. Γεν. 42, 38.
7. Ἰσ. 5, 14.
8. Φαλμ. 85, 13.
9. Ἰακ. 11, 11.
10. Α' Θεσσαλ. 4, 12.
11. Α' Κορινθ. 15, 18.
12. Α' Θεσσαλ. 4, 14.
13. Α' Θεσσαλ. 5, 13.

ἡμῖν ἄπειρα ἀγαθά, δι' αὐτῆς κατηγορήθη ἡ ἀπάτη τῶν δαιμόνων, δι' αὐτῆς περιεγέμεν τὸν θάνατον, δι' αὐτῆς ὑπερρωόμεν τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ δι' αὐτῆς ἐπειγόμεθα διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν μελλόντων. Δι' αὐτῆς, ἐνῷ περιβαλλόμεθα ἀπὸ σώμα, ἔχομεν ὅτι καὶ οἱ ἀγγελοὶ, ἐὰν τὸ θελήσωμεν. Σήμερον ἐορτάζομεν τὴν λαμπρὰν νίκην μας. Σήμερον ὁ Κύριος ἡμῶν ἔστησε τὸ τρόπον κατὰ τοῦ θανάτου, κατέλυσε τὴν τυραννίαν τοῦ διαβόλου καὶ μᾶς ἐχάρισε τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας διὰ τῆς ἀναστάσεως. Ὅλοι χαίρομεν, σκιρτῶμεν, ἀγαλλόμεθα. Ἄν καὶ ὁ Κύριός μας Χριστὸς ἐνίκησε καὶ ἔστησε τὸν τρόπον, ἐν τούτοις κοινὴ εἶναι ἡ εὐφροσύνη καὶ ἡ χαρὰ μας. Ὅλα ταῦτα τὰ ἔκαμε διὰ τὴν ἰδικὴν μας σωτηρίαν καὶ μὲ τὰ ἴδια μέσα ποῦ μᾶς κατεπάλασεν ὁ διάβολος, ἀκριβῶς μὲ τὰ ἴδια τὸν ἐνίκησεν ὁ Χριστὸς. **Β** Ἐλαβε τὰ ἴδια ὄπλα καὶ τὸν κατεπολέμησε μὲ αὐτά. Πῶς, ἀκούσε το. Ἡ Παρθένος, τὸ Ἔϋλον καὶ ὁ Θάνατος ἦσαν τὰ σύμβολα τῆς ἰδικῆς μας ἠττίας. Παρθένος εἶναι ἡ Εὐα. Οὐδέποτε εἶχε γνωρίσει ἄνδρα διὰν ὑπέστη τὴν ἀπάτην. Ἔϋλον εἶναι τὸ δένδρον καὶ Θάνατος τὸ ἐπιτίμιον ἐναντίον τοῦ Ἀδάμ. Εἶδες πῶς ἡ παρθένος, τὸ ἔϋλον καὶ ὁ θάνατος ἐγίναν τὰ σύμβολα τῆς ἠττίας μας; Καίταξε τώρα πῶς ἐγίναν αἴτια ἐπίσης τῆς νίκης. **Γ** Ἀντὶ τῆς Εὐας ἡ Μαρία, ἀντὶ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ πονηροῦ, τὸ ἔϋλον τοῦ σταυροῦ, ἀντὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀδάμ ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου. Εἶδες μὲ ποῖα μέσα ἐνίκησεν, ἐνῷ μὲ τὰ ἴδια ἠττήσθη; Γύρω ἀπὸ τὸ δένδρον ἐπάλασεν καὶ ἐνίκησε τὸν Ἀδάμ ὁ διάβολος; Γύρω ἀπὸ τὸν σταυρὸν ἐνίκησε τὸν διάβολον ὁ Χριστὸς. Καὶ τὸ μὲν ἔϋλον ἐκεῖνο, τὸ δένδρον, ἐστράγγισεν εἰς τὸν Ἄδην, ἐνῷ τούτο, τὸ τοῦ σταυροῦ, ἀνακάλεται καὶ ὅσους εἶχον ὑπάγει εἰς τὸν Ἄδην. Τὸ πρῶτον ἐκρούπη τὸν ἠττημένον, ὅπως τὸν αἰχμάλωτον καὶ τὸν γυμνόν, ἐνῷ τὸ δεύτερον, ἐδείκνυεν εἰς ὄλους τὸν κλητὴν, προσηλωμένον γυμνόν ἐφ' ὄψηλαῦ σημείου. Καὶ **Δ** ὁ μὲν θάνατος εἰς τὴν πρώτην περιπτώσιν συμπαρέσυρε καὶ τοὺς μετὰ τὸν Ἀδάμ, ἐνῷ ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀνέστησεν ἀληθῶς καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ θανόντας. «Ποῖος θὰ περιγράψῃ τὰς δυνάμεις τοῦ Κυρίου καὶ θὰ κάμῃ νὰ εἰσακουσθῶν ὅλοι αἱ αἰνέσεις σου;». Διὰ τοῦ θανάτου ἐγίναναι ἄθανάτοι, ἀνέστημεν ἀπὸ τὴν πτώσιν καὶ ἀπὸ νικημένοι κατέστημεν νικηταί.

Αὐτὰ εἶναι τὰ κατορθώματα τοῦ σταυροῦ, αὐτὰ εἶναι ἡ μεγίστη ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως. Σήμερον σκιρτοῦν οἱ ἀγγελοὶ καὶ ὄλοι αἱ δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ ἀγάλλονται εὐ-

χαριστούμενοι διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Ἄν διὰ τὴν μετάνοιαν καὶ ἐνὸς ἡμαρτωλοῦ γίνεται χαρὰ εἰς τὸν οὐρανόν καὶ τὴν γῆν, πολὺ περισσότερον σιμδαίνει τοῦτο διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς οἰκουμένης. Ἐ Σήμερον ὁ Χριστὸς ἠλευθέρωσε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ διαβόλου καὶ τὴν ἐπανάφερον εἰς τὴν προηγουμένην τῆς εὐγένειας. Ὅταν λοιπὸν ἴδω τὴν ἀρχαίην μου καταβολὴν οὕτω νὰ νικῶ τὸν θάνατον, δὲν φοβοῦμαι πλέον, δὲν ἀπεχθάνομαι τὸν πόλεμον, ὅτε κάμπτωμαι διὰ τὴν ἀδυναμίαν μου, ἀλλὰ αἰσθάνομαι τὴν θεῖον δύναμιν σὺμαχόν μου εἰς τὸ μέλλον. Ἐκεῖνος ποῦ θὰ κατανικήσῃ τὴν τυραννίαν τοῦ θανάτου καὶ θὰ ἠμπορήσῃ νὰ ἀχρησταῖσῃ τὴν δυνάμιν του, τί νομίζετε, δὲν θὰ κάμῃ τὸ πᾶν διὰ τοὺς συναθρώπους του, τῶν ὁποίων τὴν μορφήν ἐδέχθη ὁ Χριστὸς νὰ λάβῃ λόγῳ τῆς μεγάλης του φιλανθρωπίας. **53** **Α** καὶ νὰ πολεμήσῃ ὑπὸ τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν τὸν διάβολον; Σήμερον εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην ἀπλώνεται ἡ χαρὰ καὶ ἡ πνευματικὴ εὐφροσύνη. Σήμερον ἡ συναξις τῶν ἀγγέλων καὶ ὁ χορὸς ὄλων τῶν οὐρανοῦν δυνάμεων ἀγάλλονται διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Σκέψου, λοιπὸν, ἀγαπητέ, τὸ μέγεθος τῆς χαρᾶς, ἀφοῦ καὶ αἱ οὐράνια δυνάμεις συνεορτάζουν μὲ ἡμᾶς καὶ χαίρουσιν ἐπίσης διὰ τὰ ἴδικά μας ἀγαθά. Ἄν καὶ εἶναι ἰδικὴ μας ἡ χάρις ποῦ μᾶς παρεχώρησεν ὁ Χριστὸς, ἐν τούτοις εἶναι καὶ ἰδικὴ τῶν ἡ εὐχαριστήσις. Διὰ τοῦτο δὲν ἐντρέπονται νὰ συνεορτάξουν μαζί μας. Ἀλλὰ τί λέγω, ὅτι μόνον οἱ σὺμβουλοὶ μας δὲν ἐντρέπονται νὰ συνεορτάξουν; **Β** Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν δὲν ἐντρέπεται νὰ συνεορτάξῃ μαζί μας. Ἀλλὰ διατί εἶπον δὲν ἐντρέπεται; Ὅχι μόνον δὲν ἐντρέπεται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιθυμεῖ. Ἀπὸ ποῦ τεκμαίρεται αὐτό; Ἄκουσέ τον τί λέγει: «Ἐπεθύμησα φοδρῶς νὰ φάγω μαζί σας τοῦτο τὸ Πάσχα». Ἐπὶ αὐτῆς ἀφοῦ ἐπεθύμησε νὰ φάγῃ αὐτὸ σημαίνει καὶ νὰ συνεορτάξῃ. Ὅταν ἴδῃς ὅχι μόνον τοὺς ἀγγέλους καὶ τὴν συναξίν ὄλων τῶν οὐρανοῦν δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων νὰ συνεορτάξῃ μαζί μας, τί σοῦ ἀπομένῃ διὰ νὰ εὐφρανθῆς; Λοιπὸν ὅς μὴ εἶναι κανεὶς κατηφῆς σήμερον λόγῳ πένιας. **Γ** Ἡ ἐορτὴ εἶναι πνευματικὴ. Οὐδεὶς πλούσιος ὅς μὴ ἐπαίρεται διὰ τὸν πλοῦτον του, διὰ τὸν δὲν ἠμπορεῖ νὰ συνησφῆρῃ χρήματα εἰς τὴν ἐορτὴν ταύτην. Εἰς τὰς συνῆσεις ἐορτάς, ἐνωσὶ τοῦ καθημερινοῦ δίου, ὅπου πολὺν ρόλον παίζει ἡ

φαντακτερή φορεσιά και ή πολυτέλεια τής τραπέζης, δικαιολογημένα εκεί ό μέν πτωχός είναι μελαγχολικός και κατηφής, ό δέ πλούσιος φαιδρός και ευχαριστημένος. Και ό λόγος; Προφανώς διότι ό μέν πλούσιος φορεϊ άρσάκιαν φορεσιάν και στρώνει πολυτελές τραπέζι, ενώ ό πτωχός επιποδίζεται από τήν φτώχειαν του να επιδείξη τήν ίδιαν επιμέλειαν. Έδώ όμως δέν συμβαίνει τίποτε τέτοιοι D και όλη αυτή ή άνισότης αφέται. "Ένα τραπέζι υπάρχει διά τόν πλούσιον και τόν πτωχόν, τόν δούλον και τόν ελεύθερον. Και πλούσιος αν είσαι, κατ' ούδέν πλεονακτείς του πένητος. "Αν είσαι πτωχός, δέν θα έχης τίποτε δλιγώτερον από τόν πλούσιον, ούτε διά τήν πτωχειάν σου ελαττώνεται ή πνευματική σου εύχία. Η χάρις είναι θεία και δέν γνωρίζει διαφοράς προσώπων. Τί λέγω πώς και διά τόν πλούσιον και διά τόν πτωχόν είναι στρωμένοι τό ίδιον τραπέζι; Και δι' αυτόν που φορεϊ τό στέμμα και τήν ήγεμονικήν άλουργίδα, αυτόν που έχει έπιωμισθή τήν εξουσίαν τής οικουμένης και διά τόν πτωχόν, που κάθεται λόγω έλεημοσύνης, τό ίδιον τραπέζι στρώνεται. Τέτοια είναι τά δώρα τά πνευματικά. Ε Δέν διαφορουν τήν κοινωνίαν διά τών άξιωμάτων, αλλά μέ τήν διάθεσιν και τόν νοόν. Μέ τήν ίδιαν εύκόλιαν και τιμήν, τόσον ό βασιλεύς δσον και ό πτωχός, τείνουσ πρός τήν απόλαυσιν και τήν κοινωνίαν αυτών των θείων μυστηρίων. Τί λέγω μέ τήν ίδιαν τιμήν; Πολλάς φορές ό πτωχός μέ μεγαλυτέραν οικειότητα. Λοιπόν; Ό βασιλεύς, κυκλωμένος από προβλήματα και φροντίδας και από πολλά γεγονότα, εδρίσκειται ώσαν πελαγωμένος και ροντίζεται από παντού.⁷⁵⁴ Α από πολλά κύματα και προστρέβεται μέ τήν άμαρτίαν, ενώ ό πτωχός, απηλλαγμένος από όλα αυτά, και φροντίζων μόνον διά τήν άναγκαϊούσαν τροφήν, ζών θιον ήσυχον και άνευ περιπετειών, σαν να εδρίσκειται εις γαλήνιον λιμένα. προσεγγίζει εις τό τραπέζι μέ πολλήν εύλάβειαν.

Και όχι μόνον τούτο, αλλά και από πολλά άλλα γενωώνται διάφοροι δυσaréσκειαι εις δσους ασχολούνται μέ τας έορτάς του καθ' ήμέραν θίου. Πάλιν εις αυτάς τας περιπτώσεις ό μέν πτωχός διάγει κατηφής, ό δέ πλούσιος έν φαιδρότητι, όχι μόνον διά τήν τράπεζαν και τήν πολυτέλειαν, αλλά και διά τά ένδύματα τά πολυτελή και τήν φαντασμαγορικήν φορεσιάν. Β Αυτά που παθαίνουσ εις τό τραπέζι, τό ίδιον τούς συμβαίνει και επί των ένδυμάτων. Όταν ό πτωχός ίδη τόν πλούσιον ένδεδυμένον μέ πολυτελέστεραν φορεσιάν, πλήγνεται από τήν οδύνην, ταλανίζε-

τόν έαυτόν του και λέγει πολλές κατάρας. Έδώ όμως και αυτή ή άθυμία κατηργήθη. Δι' όλους ένα είναι τό λιμάτιον, τό σωτήριο ένδυμα. Και ό Παύλος βροντοφωνάζει: "Όσοι έβαπτίσθητε εις τό όνομα του Χριστού, ένεδύθητε τόν Χριστόν."¹⁶ "Ας μη υτραπίσωμεν λοιπόν αυτήν τήν έορτήν, ος παρακαλώ, αλλά άς αναλάβωμεν μέ άξιον φρόνημα όσα μάς έδωρήθησαν από τήν χάριν του Χριστού. C "Ας μη επιδοθώμεν εις τήν μέθην και τήν άδηργαίαν, αλλά αντίλαμβανόμενοι τήν καλήν διάθεσιν του Κυρίου μας, ό όποίος και πλουσίους και πτωχούς και δούλους και ελεύθερούς τούς έτίμησε καθ' όμοιον τρόπον και εις πάντα έσκόρπισε τήν κοινήν δωρεάν, άς ανταμείψωμεν τόν εύεργέτην που μάς ήννόησεν. Άρκετη άμοιβή δι' αυτόν είναι ό θεάρετος θίασ και ψυχή έργηγορούσα και έτοιμή διά τήν άρετήν. Η έορτή αυτή και ή πανηγυρις δέν έχει ανάγκην χρημάτων ή διαπάνης, αλλά μόνον καλής διαθέσεως και καρδίας καθαράς. Τίποτε τό σωματικόν δέν κερδίζεται έν προκειμένω, αλλά τά πάντα είναι πνευματικά: έκράσις θείων λόγων, εύχαι πατέρων, εύλογια ιερέων, κοινωνία θείων και άπορρήτων μυστηρίων, ειρήνη και όμόνοια, δώρα πνευματικά, άξια τής φιλοτιμίας του δωρητού. D "Ας έορτάσωμεν λοιπόν τήν έορτήν τής αναστάσεως του Κυρίου. "Ανάστη και μαζί του συνανέστησε τήν οικουμένην. Και αυτός μέν ανέστη θραύσας τά δεσμά του θανάτου, ήμιας δε ανέστησε, συντρίψας τας άλλύσεις των άμαρτιών μας. Ό "Αδάμ ήμάρτησε και απέθανεν. Ό Χριστός δέν ήμάρτησε και απέθανεν. Καινοφανές και παράδοξον. Ό πρώτος ήμάρτησε και απέθανεν. Ό δεύτερος δέν ήμάρτησε και απέθανεν. Διά ποίον λόγον και διατί; Διά να δυνηθή ό άμαρτήσας και άποθανών να ελευθερωθή από τά δεσμά του θανάτου μέσω του μη άμαρτήσαντος και άποθανόντος. "Έτσι πολλάκις γίνεται και εις τας περιπτώσεις δσων όφείλουσ χρήματα. Όφείλει κάποιος εις κάποιον άργύρια, δέν έχει να τά καταβάλη και ένεκα τούτου φυλακίζεται. "Ένας άλλος που δέν όφείλει και που ήμπορει να τά καταβάλη, τά καταθέτει και άπολύεται ό ύπόλογος. "Έτσι έγινε και εις τήν περίπτωση του "Αδάμ και του Χριστού. "Όφείλειν ό "Αδάμ τόν θάνατον και έκρατείτο υπό του διαβόλου. Ό Χριστός ούτε όφείλειν, ούτε έκρατείτο. "Ηλθεν όμως και κατέβαλε τόν θάνατον υπέρ του κρατουμένου, προκειμένου να τόν άπολύση από τά δεσμά του θανάτου.⁷⁵⁵ Α ΕΓ-

16. Γαλ. 3, 27.

δες τὸ κατόρθωμα τῆς ἀναστάσεως; Εἶδες τὴν φιλανθρωπὴν τοῦ Κυρίου; Εἶδες μέγθος φροντίδος; Λοιπὸν, ἅς μὴ γινώμεθα ἀγκώμονες δι' αὐτὸν τὸν οὕτως εὐεργετήσαντα ἡμᾶς, μήτε, ἐπειδὴ ἐπέρασεν ἡ νηστεία, νὰ καταστῶμεν ἀμελέστεροι. Ἀντιθέτως τώρα παρὰ ποτιέ, ἅς ἐπιμελοῦμεθα περισσότερο τὴν ψυχὴν μας, διὰ νὰ μὴ γίνεται ἀσθενεστέρᾳ ὅταν εὐχαριστῶμεν τὴν σάρκα μας, πρᾶγμα ποῦ ὁμοιάζει μὲ τὸ νὰ περιποιούμεθα τὴν δούλην καὶ νὰ παραμελῶμεν τὴν δεσποιναν. Ποῖον, πραγματικά, εἶναι τὸ ὄφελος νὰ υπερβαίνωμεν τὸ μέτρον καὶ νὰ καταβροχθίζωμεν ὑπὲρ τὴν χρειάν; Αὐτὸ δλάπτει καὶ τὸ σῶμα καὶ προδίδει τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς. Ἄς εἴμεθα αὐτάρκεις ὅσον χρειάζεται διὰ νὰ προσφέρωμεν τὰ χρειώδη **B** εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα καὶ διὰ νὰ μὴ σκορπίσωμεν ὅσα συνελέξαμεν μὲ τὴν νηστείαν. Μὴ νομισθῆ διὲ ἐμποδίζω τὴν τροφὴν καὶ τὴν διασκέδασιν. Δὲν ἐμποδίζω καθόλου, ἀλλὰ συμβουλεύω ἀπλῶς νὰ γίνεται μὲ μέτρον, νὰ περιορίζεται ἡ πολλὴ τροφή καὶ νὰ μὴ υπερβαίνονται τὰ ὄρια, διότι ἔτσι λεηλατεῖται ἡ ὕλη τῆς ψυχῆς. Αὐτὸς ποῦ θὰ ξεπεράσῃ τὸ μέτρον δὲν θὰ νοιώσῃ οὐδὲ κἂν εὐχαριστήσῃ. Αὐτὸ τὸ γκωρίζουν ὅσοι ἔχουν πείραν ἐπ' αὐτοῦ, ὑπέστησαν δὲ ἄπειρα εἶδη νοσημάτων καὶ ἐδοκίμασαν πολλὴν ἀηδίαν. **C** Εἶμαι ὁμως δέβσιος ὅτι θὰ πεισθῆτε εἰς τὰς παραινέσεις μου, διότι γκωρίζω πόσον εἰσθε πεσθαρχοί.

Ἄφου λοιπὸν σταιματήσω τὴν παραινέσιν περὶ τούτων ἐπιθυμῶ νὰ στρέψω τὸν λόγον πρὸς αὐτοὺς ποῦ κατηξιώθησαν, κατὰ τὴν νύκτα ταύτην τὴν φωτοφόρον, τοῦ θεοῦ θαπτίσματος, πρὸς τὰ καλὰ αὐτὰ φυτὰ τῆς Ἐκκλησίας, τὰ πνευματικά ἀνήθη, τοὺς νέους στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ. Προχθὲς ἀκόμη ὁ Κύριος εὐρίσκειτο ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἀλλὰ σήμερον ἀνέστη. Ἔτσι καὶ αὐτοὶ προχθὲς ἦσαν εἰς τοὺς ὄνυχας τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ σήμερον ἀνέστησαν μαζί μὲ τὸν Χριστόν. Ἐκεῖνος **D** ἀπέθανε καὶ ἀνέστη σωματικῶς αὐτοὶ ἦσαν νεκροὶ λόγῳ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀνέστησαν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ἡ γῆ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς ἀνοιξέως μᾶς χαρίζει ρόδα καὶ ἱα καὶ ἄλλα ἀνήθη. Τὰ ὕδατα τῆς γῆς ἐπίτισαν σήμερον πρὸς χάριν μας τὸν πλέον τερπινὸν λειμῶνα. Καὶ μὴ σοῦ φαίνεται πορᾶξενον, ἀγαπητέ, ἀν ἀπὸ τὰ νερά ἐφύτρωσαν λειβάδια μὲ ἀνήθη. Οὕτε ἡ γῆ ἀρχικῶς ἔδωκεν αὐτοφυῶς τὰ δπλατάρια τῶν φυτῶν, ἀλλὰ κατόπιν καὶ μόνον ἐπιταγῆς τοῦ Κυρίου. Καὶ ἀπὸ τὰ νερά ἐπρόβαλαν ζωντανὰ καὶ κινούμενα ὑπάρξεις, ἐπειδὴ ἤκούσθη τὸ πρόσταγμα: «Νὰ ἐξέλθουν τῶν ὀδάτων ἔρπετά

ζωντανῶν ψυχῶν». ¹⁶ Καὶ τὸ πρόσταγμα ἐπραγματώθη καὶ ἡ ἀψυχὸς οὐσία ἔδγαλεν ἐμφυχα ζῶα. **E** Ἔτσι καὶ τώρα τὸ ἴδιον πρόσταγμα ἐπραγματοποιήσε τὰ πάντα. Τότε ἐλέχθη νὰ ἐξέλθουν τῶν ὀδάτων ἔρπετά ψυχῶν ζωντανῶν, ἐνῶ τώρα οὐκ ἔρπετά, ἀλλὰ πνευματικά χαρίσματα ἐπρόβαλαν. Τότε τὰ νερά ἔδγαλαν μὴ λογικά ψάρια, ἐνῶ τώρα ἔδγαλαν ψάρια λογικά καὶ πνευματικά ποῦ ἠλίευσαν οἱ ἀπόστολοι. «Ἐλάτε μαζί μου, εἶπε, καὶ θὰ σᾶς κάμω ἀλιεῖς ἀνθρώπων». ¹⁷ Καινούργιος πράγματι ὁ τρόπος τῆς ἀλιείας αὐτῆς. Οἱ ἀλιεῦντες θυάξουν τὰ ψάρια ἀπὸ τὰ ὕδατα καὶ τὰ ἀλιεύματα νεκρώνονται, ἐνῶ ἡμεῖς τοὺς ρίπτομεν εἰς τὰ ὕδατα καὶ ζωογονοῦνται οἱ ἀλιεῦμένοι. ¹⁸ **A** Ὑπήρχε κολυμβήθρα μὲ νερόν καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ μᾶθε εἰς τί ἴσχυε διὰ νὰ γκωρίζῃς τὴν Ἰουδαϊκὴν φτώχειαν καὶ ἀντιστοίχως τὸν ἰδικὸν μας πλοῦτον. «Κατήρχετο ἐκεῖ, λέγει ἡ Γραφή, ὁ ἄγγελος καὶ ἐτάρασε τὸ ὕδωρ καὶ ὁ πρῶτος ποῦ ἔμπαινε μέσα μετὰ τὴν ταραχὴν ἀπολάμβανε θεράπεϊα». ¹⁹ Κατήλθεν ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων εἰς τὰ νάματα τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἀφοῦ ἠγίασε τὴν φύσιν τῶν ὀδάτων ἔθεράπευσεν ὅλην τὴν οἰκουμένην. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς κολυμβήθρας, ὁ εἰσερχόμενος μετὰ τὸν πρῶτον, δὲν ἔθεραπευετο πλέον. Διὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἐδίδοτο τὸ προνόμιον τῆς εἰσδοχῆς εἰς τοὺς ἀσθενεῖς ποῦ ἐσύροντο κατὰ γῆς. **B** Ἐνῶ εἰς τὸ δάπτισμα, καταβαίνει ὁ δεύτερος μετὰ τὸν πρῶτον, ὁ τρίτος, ὁ τέταρτος, ἄπειροι ἂν θέλῃς. Καὶ ἂν ὅλην τὴν οἰκουμένην τὴν δουθίσῃς εἰς τὰ πνευματικά αὐτὰ νάματα, δὲν τελειώνει ἡ χάρις, δὲν θαπανόται ἡ δωρεά, δὲν ρυπαίνεται τὸ ὕδωρ, δὲν ἐλαττοῦται ἡ καλὴ διάθεσις. Εἶδες τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς; Ἀκούσατε ὅσοι κατὰ τὴν νύκτα ταύτην ἐπολιτογενρήθητε εἰς τὴν αὐα Ἰερουσαλήμ καὶ ἐπιδείξατε διαγωγὴν ἀξίαν τοῦ μεγέθους τῶν δωρεῶν, διὰ νὰ ἐπωφεληθῆτε πλέον πλουσιοπαροῦ χάριτος. **C** Ἡ εὐγκωμοσύνη διὰ τὰ ἥδη παρασχεθέντα ὑποκινεῖ τὴν καλὴν διάθεσιν τοῦ Κυρίου. Δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται, λοιπὸν, ἀγαπητέ, νὰ ζῆς ἀδιαφόρως, ἀλλὰ θάλε εἰς τὸν ἑαυτὸν σου νόμιον καὶ κανόνα, ὥστε τὰ πάντα νὰ γίνονται μὲ ἀκριβείαν καὶ νὰ ἐπιδεικνύῃς παλλὴν προσήλωσιν καὶ πρὸς ὅσα θεωροῦνται ἀνεσημασίας. Ὁ παρὼν βίος εἶναι ἀγών καὶ πάλη καὶ ὅσοι εἰσῆλθον ἀπᾶς εἰς τὸ στάδιον τοῦτο τῆς ἀρε-

16. Ἰαν. 1, 20.
17. Ματθ. 4, 19.
18. Ἰωάν. 6, 4.

της έχουν υποχρέωσιν να είναι εγκρατείς εις τὸ κάθε τι. Διότι ὁ κάθε ἀθλητὴς εγκρατεύεται εἰς ὅλα. Δὲν ἐλέπεις εἰς τοὺς γυμνικούς ἀγῶνας πόσον ἐπιμελοῦνται τὸν ἑαυτὸν τῶν ἐκείνῳ ποῦ πρόκειται νὰ παλαίσουν ἐναντίον ἄλλων ἀνθρώπων καὶ μὲ πόσῃ ἐπιμέλειαν ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἀσκήσιν τοῦ σώματός των; Ἔτσι καὶ ἐδῶ, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ πάλη μας δὲν εἶναι ἐναντίον ἀνθρώπων, Ὡ ἀλλὰ ἐναντίον τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ἡ ἀσκήσις μας καὶ ἡ εγκράτεια ἄς εἶναι πνευματικὴ, ἐπειδὴ καὶ τὰ ὅπλα μὲ τὰ ὅποια μᾶς ἐφώτισεν ὁ Χριστὸς εἶναι πνευματικά. Ἔς ἔχη, λοιπόν, καὶ ὁ φθαλμὸς ὄρους καὶ κανόνας, ὥστε νὰ μὴ παρέρχεται ἀπλῶς ὅσα ἀντικρύξῃ, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ γλῶσσα ἄς ἔχη τεῖχος, ὥστε νὰ μὴ προτρέψῃ τῆς διανοίας. Διὰ τοῦτο ἀλλαστε τὰ δόντια καὶ τὰ χεῖλη δημιουργήθησαν, ὥστε νὰ παρέχουν ἀσφάλειαν εἰς τὴν γλῶσσαν, καὶ διὰ νὰ μὴ ἀνοίγῃ ποτὲ ἡ γλῶσσα τὰς θύρας καὶ νὰ ἐξέρχεται, ἀλλὰ Ἐ νὰ κανονίσῃ καλῶς τὰ κατ' αὐτὴν, ὅποτε θὰ προβάλλῃ μετὰ πόσης εὐκοσμίας καὶ θὰ προφέρῃ τέτοια λόγια ποῦ θὰ διδοῦν εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς ἀκούοντας. Καὶ θὰ λέγῃ μόνον ὅσα συντείνουν εἰς τὴν πνευματικὴν οἰκοδομὴν τοῦ ἀκροατηρίου. Ἐπίσης πρέπει διὰ παντός νὰ ἀποφεύγωμεν τὸν ἄσκητον γέλωτα. Τὸ δάδιμά μας νὰ εἶναι ἤρεμον καὶ ἡσυχον, ἡ ἐνδυμασία μας σεμνὴ καὶ γενικῶς ἀπαξ διὰ παντός, αὐτὸς ποῦ ἐγίνε δεκτὸς εἰς τὴν σταδιοδρομίαν τῆς ἀρετῆς, πρέπει νὰ ἔχη ρυθμισμένα τὰ πάντα. Ἡ ἁρμονία τοῦ ἡ ἐξωτερικῆ εἶναι εἰκὼν τῆς ψυχικῆς του καταστάσεως.

757 Α Ἄν γυμνάζωμεν ἐξ ἀρχῆς τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τοιαύτας συνθεσίας, θὰ βαδίζωμεν εἰς τὸ μέλλον μὲ εὐκολίαν τὸν δρόμον μας καὶ θὰ διαλύσωμεν ὅλην τὴν ἀρετὴν, χωρὶς νὰ χρειασθῶμεν πολὺν κόπον καὶ θὰ τύχωμεν πολλῆς βοηθείας ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι θὰ ἠμπορέσωμεν καὶ τὰ κύματα τοῦ παρόντος θείου νὰ τὰ διασχίσωμεν μὲ ἀσφάλειαν καὶ, ἀφοῦ καταστῶμεν ἀνώτεροι τῶν παγίδων τοῦ διαβόλου, νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ὅποιον, μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνήκουν ἡ δύναμις, ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ, νῦν καὶ διὰ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ

Α ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΡΗΤΟΝ

•ΒΙΘΕ ΝΑ ΜΟΥ ΕΔΕΙΧΝΑΤΕ ΚΑΘΟΙΑΝ ΑΝΟΧΗΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΦΡΟΣΥΝΗΝ.¹

Ἔλους μὲν τοὺς ἁγίους τοὺς ἀγαπῶ, πρὸ παντός ὁμῶς τὸν μακάριον Παῦλον, τὸ ἐκλεκτὸν ὄργανον, τὴν ἀόρατον ἀσάλπηγγα, τὸν προξενητὴν τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ τὸ εἶπα καὶ ἔφερα εἰς τὸ μέσον τὸν ἔρωτά μου δι' αὐτόν, διὰ νὰ σὰς καταστήσω καὶ σὰς κοινωνοὺς τῆς ἀγάπης. Διότι αὐτοὶ ποῦ κατέχονται ἀπὸ σωματικῶν ἔρωτα εὐλόγως ἐντρέπονται νὰ τὸν ὁμολογήσουν, ἀφοῦ καὶ τὸν ἑαυτῶν τῶν καταισχύνουν καὶ τοὺς ἄλλους δαίττουν. Β Ἐνῷ αὐτοὶ ποῦ κατέχονται ἀπὸ πνευματικῶν ἔρωτα, ἄς μὴ παύουν ποτὲ νὰ τὸ ὁμολογοῦν. Διότι μὲ τὴν καλὴν αὐτῶν ὁμολογίαν ὠφελοῦν καὶ τὸν ἑαυτῶν τῶν καὶ ἐκείνους ποῦ τοὺς ἀκούουν. Ἐκεῖνος ὁ ἔρωτς εἶναι ἐγκλημα, ἐνῷ αὐτὸς ἐδῶ εἶναι ἀξιόπαινος. Ἐκεῖνος εἶναι διαβλητὸν πάθος τῆς ψυχῆς, ἐνῷ αὐτὸς ἐδῶ εἶναι εὐφροσύνη τῆς ψυχῆς καὶ ἀγαλλίασις καὶ ἀριστος στολισμὸς. Ἐκεῖνος εἰσάγει πόλεμον εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀγαπῶντων, ἐνῷ αὐτὸς ἐδῶ ἐκδιώκει καὶ τὸν ὑπάρχοντα πόλεμον καὶ ἐπιβάλλει μεγάλην εἰρήνην εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀγαπῶντων. Γ Καὶ ἀπὸ ἐκείνου μὲν τὸν ἔρωτα δὲν προέρχεται κανένο σφέλος, ἀλλὰ ἀπεναντίας προκαλεῖται καὶ μεγάλη χρηματικὴ ζημία· καὶ ἄσκητος δαπάνη καὶ ἀνατροπὴ τῆς ζωῆς καὶ δολόκληροι καταστροφαι οἰκίδων. Ἐνῷ ἀπὸ τούτου ἐδῶ τὸν ἔρωτα προέρχεται μέγας πλοῦτος κατορθωμάτων, ἀφθονία ἀρετῆς. Ἐκτός ἀπὸ αὐτὰ ποῦ εἶπαμε, ἐκεῖνοι ποῦ ἀγαπῶν ὠραία σῶματα καὶ γάσκουν μπροστὰ εἰς τὰ λαμπρὰ πρόσωπα, ἂν οἱ ἴδιοι εἶναι αἰσχροὶ καὶ ἀσχημοί, δὲν κερδίζουν τίποτε ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνην διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν των ἀπὸ τὴν ἰδικὴν των ἀσχημίαν, ἀλλὰ θεωροῦνται καὶ αἰσχροτέροι καὶ ἀποκρουστικώτεροι. Ἐνῷ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ πνευματικοῦ ἔρωτος συμβαίνει ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον. Δ Διότι αὐτὸς ποῦ ἀγαπῶ ἄγλαν ψυχὴν, καὶ ὠραίαν, καὶ λαμπράν καὶ περκαλ-

1. Β' Κορινθ. 11, 1.

λή, και ἂν ὁ ἴδιος εἶναι ἀσχημὸς και ἀποκρουστικός, και ἂν εἶναι ὁ ἀσχημότερος ἀπὸ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐφ' ὅσον ἐπιμένει εἰς τὸν ἔρωτα τῶν ἁγίων, γρήγορα θὰ γίνῃ ὅπως εἶναι και ὁ ἀγαπώμενος.

Και πράγματι, και αὐτὸ εἶναι ἔργον τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, τὸ μὲν σῶμα τὸ ἀσχημὸν και ἀνάτηρον νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ τὸ διορθώσωμεν, ψυχὴν δὲ ἀσχημὸν και ἀποκρουστικὴν νὰ δυνάμεθα νὰ τὴν κάμωμεν λαμπρὰν και περικαλλῆ. Διότι ἀπὸ τὸ κάλλος τοῦ σώματος δὲν δύναται νὰ προέλθῃ κανένα κέρδος. Ἐγὼ ἀπὸ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς εἶναι δυνατόν νὰ ἀπολαύσῃ τόσα ἀγαθὰ, ὅσα εἶναι εὐλόγον νὰ ἔχῃ ὅποιος ἔχει ἔραστήν τὸν Θεόν. ²⁹² Α Δι' αὐτὴν τὴν ὡραιότητα και ὁ Δαυὶδ ψάλλει εἰς τοὺς ψαλμοὺς του και λέγει: «Σὺ, ὦ μελλονύμφος κόρη, ἄκουσε τὴν συμβουλήν μου. Κλίνε τὸ αὐτί σου, ὥστε νὰ ἀκούῃ με προσοχὴν και νὰ δέχεται τὰς ἐντολάς σου, και λησμονῆσε ἐντελῶς τὸν λαόν, εἰς τὸν ὅποιον ἀνῆκες μέχρι τώρα, και αὐτὸν ἀκόμη τὸν πατρικὸν σου οἶκον. Τότε ὁ βασιλεὺς - νυμφίος σου θὰ ἀγαπήσῃ τὸ κάλλος σου». ³ Κάλλος ἔδω ὅταν λέγῃ, ἔννοα τὸ ψυχικὸν κάλλος, ποὺ συνίσταται εἰς τὴν ἀρετὴν και τὴν εὐλάβειαν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶναι τὸσον μεγάλο τὸ κέρδος δι' ἐκείνους ποὺ ἐπικαινοῦν με τοὺς ἁγίους, παρακαλῶ νὰ μετᾶσθε εἰς τὸν ἔρωτά μου και νὰ ἀγαπήσωμεν με δλην μας τὴν δύναμιν τὸν ὄγιον αὐτόν. Διότι, ὅν αὐτὸς ὁ ἔρωτος εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν μας και ἀνάψῃ φλόγα λαμπρὰν, ἂ ὅστω και ὅν εὐρῆ εἰς τοὺς λογισμοὺς σας κάτι ἀκανθῶδες και πετρῶδες, και σκληρὸν και ἀνοκσῆτον, ἄλλο μὲν συνήθως τὸ ἐξαφανίζει, ἄλλο τὸ μαλακώνει και καθιστᾷ τὴν ψυχὴν μας εὐφορον ἀγρὸν και κατάλληλον διὰ τὴν καταβολὴν τῶν θείων σπόρων. Και ἂς μὴ μοῦ εἴπῃ κανεὶς, ὅτι τώρα δὲν εἶναι παρὼν ὁ Παῦλος, ὅστε εἶναι ὁρατὸς με τοὺς ἰδικούς μας ὀφθαλμούς. Και ὅτι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀγαπῶμεν αὐτόν ποὺ δὲν βλέπεται; Πράγματι, εἰς αὐτόν τὸν ἔρωτα δὲν ὑπάρχει κανένα κῶλυμα. Διότι εἶναι δυνατόν και ὅπῃνα νὰ τὸν ἀγαπᾶς, και μὴ βλέπόμενον νὰ τὸν ποθῆς, και μάλιστα ὅταν βλέπωμεν κάθε ἡμέραν τόσα και τέτοια ἐνομήματα τῆς ἀρετῆς ἐκείνου, Ἐ τὰς Ἐκκλησίας ποὺ ὑπάρχουν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς, τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἀσεθείας, τὴν πρὸς τὸ καλύτερον ἀλλαγὴν τοῦ πονηροῦ θίου, τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὴν πλάνην, τοὺς δωμοὺς

2. Ψαλμ. 44, 11-12.

ποὺ ἀνετράπησαν, τοὺς ναοὺς ποὺ ἔχουν κλεισθῆ, τὴν σωτηρίαν τῶν δαιμόνων. Διότι ὅλα αὐτὰ και τὰ παρόμοια ἢ δυνάμεις τῆς γλώσσῃς τοῦ Παύλου, ἐμπνεομένη ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τὰ κατέβαλε και ἀνοκτε παντοῦ τὴν λαμπρὰν φλόγα τῆς εὐσεθείας.

Μαζὶ με τὰ κατορθώματα αὐτὰ, ἔχομεν και τὰς ἁγίας ἐπιστολάς του, αἱ ὅποιαι μᾶς ζωγραφίζουν με ἀκρίθειαν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἁγίας ἐκείνης ψυχῆς. Ὅσῃν νὰ εὐρίσκαται παρὼν ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος μεταξὺ μας και νὰ συζητῶμεν μαζὶ του, Ἄ ἔτσι προθύμως ἂς ὑπακούωμεν εἰς ὅσα εἶναι γραμμένα, ἂς ἀναπτύξωμεν τὴν βαθυτέραν τῶν ἐνονοιαν και ἂς μάθωμεν τί εἶναι τέλος πάντων αὐτὸ ποὺ μᾶς ἐφώναζε σήμερον, ὅταν ἔλεγεν: «Εἶθε νὰ μοῦ ἐδείχνατε κάποιαν ἀνοχὴν εἰς τὴν ἀφροσύνην, ποὺ θὰ κάμω διηγούμενος τὰ ὅσα ὁ Κύριος κατώρθωσε δι' ἐμοῦ. Ἄλλ' ἔχω πεποιθῆσθαι, ὅτι με ἀνέχεσθε. Διότι αἰὲς ἀγαπῶ με ζηλωτικῶς, ὅν ἐκείνην με τὴν ὅποιαν ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους». ⁴ Τί λέγεις, ὦ Παῦλε; Σὺ, ποὺ διέτασες τοὺς μαθητὰς σου νὰ περιπατοῦν με σοφίαν πρὸς τοὺς ἔξω τῆς Ἐκκλησίας ἀνθρώπους, σὺ ποὺ ἔλεγες «ὁ λόγος σας ἂς εἶναι πάντοτε χαριτωμένος, ἀρτιμένος με τὸ ἀλάτι τῆς φρονήσεως, ὥστε νὰ εἶναι μὲν εὐχάριστος, ἄλλα ὄχι και δρωμερός. Νὰ ξεῦρετε πῶς πρέπει οεἰς νὰ ἀποκρίνασθε εἰς τὸν καθένα». ⁵ Σὺ ποὺ εὐχεσῆαι δι' ὄλους νὰ πληρωθοῦν ἀπὸ πνευματικὴν σοφίαν, σὺ λέγεις, «εἶθε νὰ μοῦ ἐδείχνατε κάποιαν ἀνοχὴν εἰς τὴν ἀφροσύνην»; Δέν σοῦ ἤρκει νὰ εἴπῃς τὸν ἀνόητον λόγον, ἄλλα τὸ φέρεις και ἐνώπιον τῶν μαθητῶν σου; Ἐ και δέν τὸ προφέρεις μόνον ἐνώπιον τῶν μαθητῶν σου, ἄλλα τὸ καθιστᾷς φανερόν και εἰς ὄλους τοὺς μεταγενεστέρους με τὴν ἐπιστολήν σου; Βλέπεις, ὅτι δέν πρέπει νὰ παρατρέχωμεν τὰ λεγόμενα, ἄλλα πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν τὸ κάθε τι με ἀκρίθειαν; Τὸ χωρίον αὐτὸ, ὅταν ἀναγινώσκαται ὅπλως, φθάνει ἔτσι εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀκρατῶν, ὅταν ὅμως διερευνηθῆ εἰς βάθος, δεκνύει τὴν μεγάλην σοφίαν τοῦ Παύλου, τὴν μεγάλην σύνεσιν και τὴν ἀνείπωτην φροντίδα του.

Τί σημαίνει τέλος πάντων αὐτὸ τὸ ρητόν; Ὑπῆρχον εἰς τοὺς Κορινθίους πολλοὶ ψευδοπδοστολοὶ, οἱ ὅποιοι διέφθιραν αὐτούς, κατηγόρουν τὸν Παῦλον, ὑπενώμενον τὴν δόξαν του, τὴν ὅποιαν εἶχε μεταξὺ τῶν μαθητῶν του, ²⁹³ Α τὸν ἐπείραζον με εἰρωνεῖαν και τὸν κατηγόρουσαν ὡς ἄλα-

4. Β' Κορινθ. 11, 1-2.
5. Κολοσ. 3, 6.

ζώνα. Καί εἰς πολλά σημεῖα τῆς ἐπιστολῆς φαίνεται, ὅτι εὐρίσκειται εἰς διαμάχην πρὸς αὐτούς. Καί πράγματι, φαίνεται, ὅταν λέγῃ «ἡμεῖς ὅμως δὲν εἴμεθα σὺν τοῖς πολλοῖς, ποὺ ἐμπορεύονται τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ»⁵ καὶ πάλιν, ὅταν εἴπῃ «καί εἰς κάθε τι ἐφυλάχθημ ἐν μὴ σὰς γίνω θάρρος»⁶ ὑποσχεθεὶς καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ τηρήσῃ ἀπαρέγκλιτον αὐτὴν τὴν ἀρχὴν (καί οἱ ἐγὼ μέσα μου τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐγγύησιν, ὅτι δὲν ψεύδομαι). Σὰς δευτεῖαι λοιπόν, ὅτι ἡ καυχησίς μου αὐτή, ὅτι δὲν σὰς ἔγινω θάρρος, δὲν θὰ ἀποστομωθῆ, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμῆ, εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀχαΐας).⁷ Ὅταν ἐπειτα ὠμίλησε διὰ τὴν αἰτίαν, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν μαρτύρων ἐκείνων, ἀφοῦ εἴπῃ: «Διατί δὲν θὰ φραγθῆ καὶ δὲν θὰ ἀποστομωθῆ; Μήπως ἐπειδὴ δὲν σὰς ἀγαπῶ. Ὁ Θεὸς γνωρίζει, ὅτι σὰς ἀγαπῶ. Ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ κάνω ἕως τώρα ἀποφεύγων νὰ ἐπιβαρύνω ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους κηρύττω, θὰ ἐξακολουθήσω νὰ τὸ πράττω. Καὶ θὰ κηρύττω δωρεάν τὸ Εὐαγγέλιον, ἅδιὰ νὰ κάμω τελείως τὴν ἀφορμὴν ἐκείνων ποὺ θέλουσι ἀφορμὴν».⁸ Καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὰ παρακαλεῖ τοὺς μαθητὰς νὰ μὴ τὸν φέρουν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπιδείξῃ εἰς αὐτούς τὴν δύναμιν του, λέγων τὰ ἑξῆς: «Σὰς παρακαλῶ δὲ νὰ μὴ με ἀναγκάσετε, ὅταν ἔλθω εἰς Κόρινθον καὶ θὰ εἶμαι παρῶν, νὰ δεῖξω θάρρος με τὴν πνευματικὴν καὶ τιμωρικὴν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν, τὴν ὅποιαν λογαριάζω νὰ μεταχειρισθῶ με τὸλμην ἐναντίον μερικῶν, οἱ ὁποῖοι μᾶς περνοῦν σὺν ἀνθρώποις, ποὺ συμπεριφέρονται καὶ κινουῦνται ἀπὸ σαρκικὰ ἐλατήρια».⁹ Αὐτοὶ δηλαδὴ διὰ τοὺς ὁποίους τὸ λέγει αὐτὰ, εἶναι οἱ ἴδιοι ποὺ τὸν διέβαλλον εἰρωνικῶς καὶ ἔλεγον, ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου ἔχουν πολλὴν ἔπαρσιν καὶ ἀλαζονικὴν ἔκφρασιν, ἐνῶ ὁ ἴδιος εἶναι ἕνας μετῴσιμος καὶ εὐτελής καὶ παραπεταμένος. Ὁ ὅταν φάσῃ ἐδῶ, ἔλεγον, θὰ φαῖνῃ ὅτι δὲν εἶναι ἄξιος λόγου. Πράγμα τὸ ὅποιον πάλιν ἐδήλωσε καὶ ἔλεγε: «Δὲν θὰ καυχῶμαι ὅμως περισσώτερον, διὰ νὰ μὴ φανῶ σὺν νὰ σὰς ἐκφοβίζω με τὰς ἐπιστολάς. Καὶ λέγω, ὅτι δὲν θέλω νὰ φανῶ, ὅτι σὰς ἐκφοβίζω, διότι οἱ ψευδοπάστολοι ποὺ μᾶς σικκοφαντοῦν, λέγουσιν, ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαὶ (τοῦ Παύλου) εἶναι σοβαροὶ καὶ δυ-

5. Β' Κορινθ. 3, 17.
6. Β' Κορινθ. 11, 9.
7. Β' Κορινθ. 11, 10.
8. Β' Κορινθ. 11, 12.
9. Β' Κορινθ. 10, 2.

νατοί, ἢ προσωπικὴ τοῦ ὅμως ἐμφάνισις εἶναι ἀσθενής καὶ ὁ λόγος τοῦ τιποτένιος».¹⁰

Ἐπειτα κατηγορεῖ τοὺς ἴδιους τοὺς Κορινθίους, αὐτοὺς ποὺ ἐπίβητον, καὶ λέγει: «Ἡ μήπως διέπραξα ἁμαρτίαν, ὅταν ἐπαυένωσα ἔτσι τὸν ἑαυτὸν μου, διὰ νὰ ὠκνηθῆτε σὲς πνευματικῶς;»¹¹ Καὶ ἀπακροῦν τὴν κατηγορίαν ἐκείνων πάλιν ἔλεγε: «Ὅποιοι εἴμεθα με τὸν λόγον, ὅταν ἀπουσιάζωμεν καὶ στέλλωμεν ἐπιστολάς, τέτοιοι εἴμεθα καὶ με τὸ ἔργον, ὅταν εἴμεθα παρόντες».¹² Ἐπειδὴ λοιπόν πολλοὶ ἦσαν μεταξὺ αὐτῶν οἱ ψευδοπάστολοι, τοὺς ὁποίους ὀνομάζει καὶ δούλους ἐργάτας, λέγει τὰ ἑξῆς: Ὁ «διότι αὐτοῦ τοῦ εἶδους οἱ κήρυκες εἶναι ψευδοπάστολοι, ἐργάται δούλοι, ποὺ ὑποκριτικὰ παίρνουν τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ. Καὶ δὲν εἶναι παράδοξον αὐτό. Διότι καὶ αὐτὸς ὁ σατανᾶς μεταβάλλεται κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα εἰς ἄγγελον φωτός. Δὲν εἶναι λοιπόν μεγάλο πρᾶγμα, ἐὰν καὶ οἱ ὑπέρτατοι τοῦ ἀλλοῦ σχῆμα καὶ παρουσιάζονται σὺν ὑπέρτατι δικαιοσύνης».¹³ Ἐπειδὴ λοιπόν αὐτοὶ με μυρίας ἐπισημένους διαβολὰς ἐναντίον τοῦ ἐλαττοῦ τοὺς μαθητὰς, πείθοντες αὐτοὺς νὰ μὴ ἔχουν τὴν πρόπουσον ἐκτίμησιν εἰς τὸ πρόσωπόν του, ἀναγκάζεται νὰ πῆσῃ εἰς τὴν παράθεσιν αὐτοεπαίνων. Διότι πλέον ἢ σωπῆ δὲν παρεῖχεν ἀσφάλειαν. Ἐπειδὴ λοιπόν πρόκειται νὰ μᾶς διηγῆθῃ τοὺς ἀλλοῦς τοῦ καὶ τὰς ἀπακαλύψεις ποὺ εἶδε, καὶ τοὺς μόχθους ποὺ κατέβαλε, θέλων νὰ δεῖξῃ εἰς ὅλους, ἕ ὅτι χωρὶς νὰ θέλῃ καὶ πιεζόμενος τὸ κάμνει αὐτὸ καὶ παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἔβλεπε πῶς ὑπῆρχε ἀνάγκη, ὅμως ἐκάλεσε τὸ πρᾶγμα ἀφροσύνην, λέγων τὰ ἑξῆς: «Ἔθε νὰ μοῦ εδείχνατε κάποιαν ἀνοχὴν εἰς τὴν ἀφροσύνην, ποὺ θὰ κάμω διηγούμενος τὰ ὅσα ὁ Κύριος κατῴρθησε δι' ἐμοῦ. Πρόκειται, λέγει, νὰ κάμω κάτι τὸ ἀνόητον, νὰ ἐγκωμιάζω καὶ ἐπαίνω τὸν ἑαυτὸν μου. Ἀλλὰ δὲν εἶμαι ἐγὼ ἄτιμος ὄλων αὐτῶν, ἀλλὰ αὐτοὶ ποὺ μοῦ ἐπέβαλον αὐτὴν τὴν ἀνάγκην. Διὰ τοῦτο σὰς παρακαλῶ νὰ δεῖξετε ἀνοχὴν καὶ νὰ καταλογίσαιε τὴν εὐθύνην εἰς ἐκείνους.

Κοίταξε λοιπόν τὴν σύνεσιν τοῦ Παύλου. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἴπῃ «ἔθε νὰ μοῦ εδείχνατε κάποιαν ἀνοχὴν εἰς τὴν

10. Β' Κορινθ. 10, 9-10.
11. Β' Κορινθ. 11, 7.
12. Β' Κορινθ. 10, 11.
13. Β' Κορινθ. 11, 13-15.

ἀφροσύνην, ἀλλὰ ἔχω πεποθήσθην, ὅτι μὲ ἀνέχεσθε. 294 Α Διότι σὰς ἀγαπῶ μὲ ζηλοτυπίαν, σὺν ἐκείνῃ μὲ τὴν ὀποῖαν ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους, 14 δὲν ἐπροχώρησεν εὐβέως εἰς τὴν διήγησιν τῶν ἐγκωμίων, ἀλλὰ παρενόησε πάλιν φράσεις καὶ λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ: «Πάλιν λέγω ἐκεῖνο πού σὰς εἶπα προηγουμένως. Δηλαδή σὰς λέγω μὴ με νομίση κανεὶς ἀπὸ σὰς, ὅτι εἶμαι ἄφρων καὶ ἀνόητος, ἐπειδὴ θὰ ἐπαιμῶσὶ τὸν ἑαυτὸν μου. Ἐὰν ὁμοῦ δὲν πείθεσθε, ἔστω ἐκλάβετε με ὡς ἀνόητον.» 15 Καὶ οὕτε πάλιν ἤρξατο τὴν διήγησιν, ἀλλὰ συνεχίζει καὶ λέγει: «Ἐκεῖνο πού θὰ εἶπω ἐπαιμῶν τὸν ἑαυτὸν μου, δὲν θὰ τὸ εἶπω ὡς βούλος ταπεινὸς τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ θὰ τὸ εἶπω σὺν τῷ ἔγιναι ἄφρων καὶ ἀνόητος.» 16 Καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν καύχῃσιν οὐτε μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς, ἀλλὰ πάλιν, ἐνῶ εἶχεν ὀρμηθεῖ, συγκρατεῖται καὶ ὑποχωρεῖ. Καὶ λέγει: «Ἀφοῦ πολλοὶ καυχῶνται διὰ προτερήματα τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν ἀνθρώπου, θὰ καυχῆθῶ καὶ ἐγώ. Καὶ θὰ καυχῆθῶ, διότι μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν ἀνέχεσθε τοὺς ἄφρονας καὶ ἀνοήτους, μολονότι εἴσαθε φρόνιμοι.» 17 Ἐπειτα πάλιν ὑποχωρεῖ καὶ διατάζει καὶ ἀφοῦ εἶπε μερικὰ ἄλλα, πάλιν προσθέτει: Β «Μάθετε ὁμοῦ, ὅτι εἰς ὅτιδήποτε καὶ ἂν τολμᾷ νὰ καυχῆθῃ κανεὶς —διαπράττω ἀφροσύνην πού τὸ λέγω—τολμᾷ καὶ ἐγὼ νὰ καυχῆθῶ.» 18 Καὶ μόλις τότε, ὡστερὰ ἀπὸ τῶσας δικαιολογίας, ἐτόλμησεν ἐπὶ τέλους νὰ ἀρχίσῃ τὴν παράθεσιν τῶν ἐγκωμίων του. Ὁ ἴππος πού πρόκειται νὰ διαβῇ ἀπότομον κρημνόν, δταν ἴσῃ τὸ δάθος, τρομάζει καὶ ὑποχωρεῖ, ἐπειτα καθὼς βλέπει τὸν ἀναισθήτην νὰ τὸν ἀναγκάζῃ σφοδρότερον, ἐπιχειρεῖ πάλιν, ἀλλὰ πάλιν τρομάζει, καὶ δεκνύων τὸν ἐξαναγκασμὸν καὶ τὴν βίαν, ἴσταται ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ καὶ χρομετίζει, διὰ νὰ δώσῃ θάρρος εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἀποτολμήσῃ τελικῶς. Γ Ἐποὶ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ὡσὸν νὰ πρόκειται νὰ ἀφήσῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς ἕνα κρημνόν, δηλαδὴ εἰς τὴν διήγησιν τῶν ἰσκιῶν του ἀθλῶν, καὶ μίαν φοράν, καὶ δύο, καὶ τρεῖς, καὶ πολλὰς φορές ὑποχωρεῖ, δταν λέγῃ: «Εἶθε νὰ ἀδείχνατε κάποιαν ἀνοχὴν εἰς τὴν ἀφροσύνην.» Καὶ πάλιν: «Μὴ νομίση κανεὶς ἀπὸ σὰς ὅτι εἶμαι ἄφρων καὶ ἀνόητος. Ἐὰν ὁμοῦ δὲν πείθεσθε, ἔστω

14. Β' Κορινθ. 11, 1-2.

15. Β' Κορινθ. 11, 16.

16. Β' Κορινθ. 11, 17.

17. Β' Κορινθ. 11, 18-19.

18. Β' Κορινθ. 11, 21.

ἐκλάβετε με ὡς ἀνόητον.» Καὶ: «ἐκεῖνο πού θὰ εἶπω ἐπαιμῶν τὸν ἑαυτὸν μου, δὲν θὰ τὸ εἶπω ὡς βούλος ταπεινὸς τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ θὰ τὸ εἶπω σὺν τῷ ἔγιναι ἄφρων καὶ ἀνόητος ἀπὸ τὴν πεποθήσθην μου, ὅτι ἔχω καὶ ἐγὼ δικαίωμα νὰ καυχῶμαι.» Καὶ πάλιν: «Ἀφοῦ πολλοὶ καυχῶνται διὰ προτερήματα τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν ἀνθρώπου, θὰ καυχῆθῶ καὶ ἐγώ. Καὶ θὰ καυχῆθῶ, διότι μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν ἀνέχεσθε τοὺς ἄφρονας καὶ ἀνοήτους, μολονότι εἴσαθε φρόνιμοι.» Καὶ πάλιν: «Μάθετε ὁμοῦ, ὅτι εἰς ὅτιδήποτε καὶ ἂν τολμᾷ νὰ καυχῆθῃ κανεὶς —διαπράττω ἀφροσύνην πού τὸ λέγω—τολμᾷ καὶ ἐγὼ νὰ καυχῆθῶ.» Δ Καὶ ἀφοῦ ἀπειρους φορές ἀπεκάλεσε τὸν ἑαυτὸν του ἄφρονα καὶ ἀνόητον, μόλις τότε ἐτόλμησε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸν αὐτοεπίαιον: «Διὰ ποῖον προτέρημα καὶ προσόν καυχῶνται; Εἶναι Ἑβραῖοι; Καὶ ἐγὼ εἶμαι Ἑβραῖος. Καυχῶνται ὅτι εἶναι Ἰσραηλίται; Καὶ ἐγὼ εἶμαι. Καυχῶνται, ὅτι εἶναι ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ; Εἶμαι καὶ ἐγώ. Καυχῶνται, ὅτι εἶναι δῆκονοι τοῦ Χριστοῦ; Καὶ ἐγὼ εἶμαι.» 19 Καὶ ἐδῶ πάλιν δὲν ἐλησμόνησε ποῖος εἶναι, ἀλλὰ πάλιν προβάλλει τὴν δικαιολογίαν προσθέτων τὰ ἐξῆς: «Καὶ ἂν παραβεχῶ ὅτι εἶναι (διάκονοι τοῦ Χριστοῦ) —ὀμιλῶ σὺν παράφρων— ἐγὼ εἶμαι παραπάνω ἀπὸ αὐτοὺς δῆκονος τοῦ Χριστοῦ.»

Καὶ δὲν ἐσταμάτησεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ἀλλὰ ἀφοῦ παρέθεσεν ὅλα τὰ ἐγκωμῖα του, λέγει: «Ἐγὼ εἶναι ἀνόητος μὲ τὰς καυχῆσεις μου αὐτάς. Ἄλλὰ σὺς μὲ ἠναγκάσατε νὰ γίνω.» 20 Ὡσὸν νὰ ἔλεγεν, ὅτι δὴ αὐτὰ δὲν θὰ τὰ εἴλεγον, ἐὰν ἡ κατάστασίς σας ἦτο καλὴ, ἐὰν δὲν εἴχατε παραφερθῆ καὶ κλονισθῆ. Καὶ πράγματι, ἐὰν ἐκείνοι μᾶς ἐκακολόγουν διαρκῶς, δὲν θὰ μὴ ἐπικραλεῖτο κομμία δὴλαδὴ ἀπὸ τὰς κακολογίας των. Ε Ἐπειδὴ ὁμοῦ εἶδον, ὅτι τὸ πνεῦμα διεφθέρετο καὶ ὅτι οἱ μαθηταὶ ἀπεσκεῖρτων, κατεφρόνησα ἕνα πράγμα φορτικόν καὶ ἐπαχθὲς καὶ ἠναγκάσθην νὰ γίνω ἄφρων, ἀπαριθμῶν τοὺς ἄθλους μου πρὸς χάριν σας καὶ πρὸς χάριν τῆς ἰδικῆς σας πατριᾶς.

Τέτοιο εἶναι τὸ ἦθος τῶν ἁγίων. Ἐὰν κάμουν κάτι κακόν, τὸ κοινολογοῦν καὶ κάθε ἡμέραν βρηνοῦν δι' αὐτό καὶ τὸ καθιστοῦν φανερόν εἰς ὄλους. Ἐὰν ὁμοῦ πράξουν κάτι γενναῖον καὶ μέγα, τὸ ἀποκρύπτουν καὶ τὸ ρίπτουν εἰς τὴν λήθην. 295 Α Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ἅγιος τὰ μὲν ἁμαρτήματά του, χωρὶς νὰ τὸν ἐξαναγκάζῃ κανεὶς, συνεχῶς τὰ ἐπανε-

19. Β' Κορινθ. 11, 22-25.

20. Β' Κορινθ. 12, 11.

λάβομε και τὰ ἐδημοσίωμεν, ἄλλοτε μὲν λέγων ὅτι «Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον νὰ σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, πρῶτος μεταξύ τῶν ὁποίων εἰμαι ἐγώ».²¹ Ἄλλοτε πάλιν ἔλεγε: «Καὶ εὐχαριστῶ τὸν Χριστὸν ποὺ μὲ ἐνίσχυσεν. Καὶ τὸν εὐχαριστῶ διότι μὲ ἐκρίνεν βεβίω τῆς ἐμπιστοσύνης του καὶ ἔθεσεν εἰς τὴν διακονίαν τοῦ Εὐαγγελίου ἐμέ, ποὺ ἤμην πρότερον θλάσφημος καὶ διώκτης καὶ ὕβριστῆς τῆς Ἐκκλησίας του. Ἄλλα ἐλεήθην ἀπὸ τὸν Θεόν, διότι ἐξ ἄγνοιας ἔκαμα ταῦτα, ὅταν ἤμην ἀκόμη εἰς τὴν ἀπιστίαν».²² Καὶ πάλιν: «Τελευταῖον δὲ ἀπὸ δλους, σάν εἰς ἐκτρωμα, ἐνεφανίσθη καὶ εἰς ἐμέ. Διότι ἐγὼ εἶμαι ὁ πῶς μικρὸς ἀπὸ δλους τοὺς ἀποστόλους, ποὺ δὲν εἶμαι βεβίω νὰ λέγωμαι ἀπόστολος, διότι κατεδίωξα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ».²³ Καὶ πάλιν: Β «Εἰς ἐμέ, τὸν πῶς μηδαμῖν ἀπὸ δλους τοὺς Χριστιανοὺς ἐδόθη ἡ χάρις αὐτή».²⁴ Βλέπεις πῶς ὀνομάζει τὸν ἑαυτόν του ὄχι μόνον τελευταῖον μεταξύ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ μεταξύ δλων τῶν πιστῶν, ὅταν εἶπεν «εἰς ἐμέ τὸν πῶς μηδαμῖν ἀπὸ δλους τοὺς Χριστιανοὺς ἐδόθη ἡ χάρις αὐτή»; Ἔτσι λέγει, ὅτι δὲν ἦτο βεβίω καὶ τῆς σωτηρίας τὴν ὁποῖαν ἐπέτυχεν. Διότι, ἀφοῦ εἶπεν, ὅτι «Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον νὰ σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, πρῶτος μεταξύ τῶν ὁποίων εἶμαι ἐγώ», ἄκουσε τώρα καὶ διὰ ποῖαν αἰτίαν τὸ λέγει αὐτό, «Ἄλλ' ἀκριβῶς δι' αὐτὸ ἠλεήθην, διὰ νὰ βεῖξῃ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς ἐμέ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον ὀδοκλήρον τὴν μακροθυμίαν του C καὶ χρησιμῶς ὡς ὑπόδειγμα εἰς ἐκείνους, ποὺ μέλλουν νὰ πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ κληρονομήσουν τὴν αἰώνιον ζωὴν».²⁵ Μὲ αὐτὸ ποὺ λέγει ἐνοεῖ τὸ ἔξῃ. Δὲν ἐλεήθην διὰ τὴν ἀξίαν μεταβολῆν τοῦ βίου μου, μὴ νομίσης τέτοιο πράγμα. Ἄλλα ἐλεήθην, διὰ νὰ μὴ ἀπελιπισθῇ κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἐζησαν εἰς τὴν κακίαν, ὅτε ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἐπολέμησαν τὸν Χριστὸν, δλέπων τὸν τελευταῖον ἀπὸ δλους, μετὰ τὸν ὁποῖον δὲν ὑπῆρξεν ἄλλος τόσοσ πολέμιος τοῦ Χριστοῦ, νὰ σώζεται. Καὶ ὁ μὲν Χριστὸς λέγει «ὅτι αὐτὸς εἶναι ὄργανόν μου ἐκλεκτόν, ποὺ τὸν ἐξέλεξα διὰ νὰ βαστάσῃ καὶ διαδώσῃ τὸ πρῶτὸν τοῦ ὀνόματός μου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου μου κήρυγμα, μεταφῆρον ταῦτα διὰ τῶν περιοδεῶν του ἐνώ-

21. Α' Τιμ. 1, 15.

22. Α' Τιμ. 1, 13.

23. Α' Κορ. 6, 15, 8-9.

24. Ἐφεσ. 3, 8.

25. Α' Τιμ. 1, 16.

πιον ἔθνικῶν καὶ βασιλέων».²⁶ Αὐτὸς δὲ χωρὶς καμμίαν ἔπαρον ἀπὸ τὰ ἐγκώμια ἐκείνα, μένει καὶ ἐλεεινολογεῖ τὸν ἑαυτόν του ὕστερ' ἀπὸ τὴν παρηγορίαν, ἀπακαλεῖ τὸν ἑαυτόν του πρῶτον μεταξύ τῶν ἁμαρτωλῶν D καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς λέγει, ὅτι ἠλεήθην, διὰ νὰ μὴ ἀπελιπισθῇ διὰ τὴν σωτηρίαν του κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἔφθασαν εἰς τὴν ἐσχάτην κακίαν, δλέπων αὐτὸν (τὸν Παῦλον) καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ποὺ ἐπεδείχθη εἰς τὸ πρόσωπόν του.

Τὰ ἁμαρτήματά του λοιπὸν καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ καμμία ἀνάγκη, τὰ δημοσιεύει κάθε ἡμέραν εἰς δλας τὰς ἐπιστολάς του, στηλιτεύων καὶ καθιστῶν αὐτὰ φανερά ὄχι μόνον εἰς τοὺς συγχρόνους του, ἀλλὰ καὶ εἰς δλους τοὺς μεταγενεστέρους. Ἐνῶ τὰ ἐγκώμια, ἀκόμη καὶ ὅταν δλέπη ὅτι εἶναι ἀνάγκη, διατάζει καὶ δευλιάζει νὰ τὰ παραθέσῃ. Καὶ τοῦτο εἶναι φανερόν ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι τόσας φορές ἀπακάλεσε τὸ πράγμα ἄνοητον, Ε καὶ ἀκόμη καὶ ἀπὸ δλον τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὁποῖον ἐοῖώπησε τὴν θαυμαστὴν δεξιάν του καὶ βεβίω ἀπακάλυψιν. Διότι δὲν τὴν εἶχεν ἴδει πρὸ δύο καὶ τριῶν καὶ δέκα ἐτῶν, ἀλλὰ τὴν εἶδε πρῶτον ἀπὸ πολὺ περισσότερα ἔτη. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν χρόνον αὐτὸν προσδιορίζει, ὅταν λέγῃ τὸ ἔξῃ: «Γνωρίζω θυβρωπὸν ποὺ πρὸ δεκατεσσάρων ἐτῶν ἠρώπη καὶ ἐσηκώθη εἰς τὸν τρίτον οὐρανόν».²⁷ Διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι ὅτε τότε δὰ τὸ ἔλεγεν αὐτὰ, ἐάν δὲν ἔβλεπεν, ὅτι ἦτο μεγάλη ἀνάγκη. Διότι ἐάν ἤθελε νὰ διηγῆθῃ τοὺς ἔθλους του, δὰ τὸ ἔλεγεν ἀμέσως, ὅταν τὸ εἶδε τὸ ὄραμα, ἢ τὸ πρῶτον ἢ τὸ δευτέρον ἢ τὸ τρίτον ἔτος. Τώρα δμως ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη ὕπνιενε καὶ ἐοῖώπησε καὶ δὲν τὸ ἐξήγγειλεν εἰς κανεὶς, ἀλλὰ μόνον πρὸς τοὺς Κορινθίους. Καὶ τότε: «Ὅταν εἶδεν, ὅτι ἐξερύτρωσαν οἱ ψευδοπάστολοι, ²⁹⁶ Α δεκτικῶν, ὅτι ὅτε τότε δὲν δὰ τὸ ἔλεγεν, ἐάν δὲν ἔβλεπεν, ὅτι ἐπροκαλεῖτο τὴν φθορὰν μεταξύ τῶν μαθητῶν.

Ἡμεῖς δμως δὲν κάμνομεν ἔτσι, ἀλλὰ κάμνομεν ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον. Ὅτε μίαν ἡμέραν δὲν ἐνοθυμούμεθα τὰ ἁμαρτήματά μας, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκούσωμεν ἄλλους νὰ τὰ ὀνομάζωμεν, ἀσυνακτοῦμεν, δυσασυνακτοῦμεν, θεωροῦμεν τὸ πράγμα ὄβριον, τοὺς λούσωμεν μὲ μύρους χλευασμοῦς. Ἐάν δὲ κάμωμεν ἕνα μικρὸν καλόν, τὸ ἐπαναλαμβάνομεν συνεχῶς, καὶ χρεωστοῦμεν εὐγνωμοσύνην εἰς δλους τὸ ἀναφέρου καὶ αὐτοὺς τοὺς θεωροῦμεν φίλους. Καὶ δμως ὁ

26. Πρῶτ. 9, 16.

27. Β' Κορ. 12, 2.

Χριστός μᾶς ἐπρόσταξε τὸ ἀντίθετον, νὰ λημονώμεν δηλαδὴ τὰ κατορθώματά μας καὶ νὰ ἐνθουμούμεθα τὰ ἀμαρτηματά μας. **Β** Καὶ τοῦτο μᾶς τὸ κατέστησε φανερόν καὶ μὲ τὰς παραινήσεις, πού εἶδεν πρὸς τοὺς μοθητὰς του, ὅταν ἔλεγεν: «Ὅταν ὅλα τὰ πράξετε, νὰ λέγετε, ὅτι εἴμεθα δοῦλοι ἀχρηστοί». ²⁸ Καὶ μὲ τὴν παραβολὴν τοῦ Φαρισαίου πάλιν μᾶς τὸ εἶδασθε, διότι ἐπρότιμῆσε τὸν τελώνην ἀπὸ αὐτόν. Ὅπως δηλ. τὸν τελώνην τὸν δεικνύσας ἠ μνήμη τῶν ἀμαρτημάτων του, ἔτσι τὸν Φαρισαῖον τὸν κατέστρεψεν ἡ μνήμη τῶν κατορθώματων του. Καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Θεὸς τὰ ἴδια συμβουλεύει λέγων τὰ ἑξῆς: «Ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος πού ἐξαλείφω τὰς ἀμαρτίας σου καὶ τὰς λημονῶ. Σὺ ὅμως νὰ τὰς ἐνθυμήσῃς».²⁹

Τέτοιο ἦτο τὸ ἦθος τῶν ἀποστόλων, τὸ ἦθος τῶν προφητῶν καὶ τῶν δικαίων ὄλων. Ὁ Δαυὶδ, ὡς γνωστόν, συνεχῶς ἐνεθυμείτο τὴν ἀμαρτίαν του, ἐνῶ τὰ κατορθώματά του εἰς κομμίαν περιπίπτωσιν, **Γ** ἄκτος μόνον ἐὰν κομμίαν φορὰν ἐξηναγκάσῃ. Ὅταν λοιπὸν κατέλαθε τὴν Ἰουδαίαν ὁ θαρσαυκὸς ἐκεῖνος πόλεμος, καὶ ὅλα ἦσαν πλήρη κινδύνων, ὁ Δαυὶδ, πού ἦτο τότε νέος καὶ ἀπειρος ἀπὸ πολέμου, ἀφῆσε τὰ πρόβατα καὶ ἔτρεξεν εἰς τὴν μάχην καὶ, ἐνῶ ἔβλεπεν ὅτι ὄλοι εἶχαν ζαρώσει καὶ εἶχαν φορηθῆ καὶ ἔτρεμον, αὐτὸς δὲν ἔπαθε τίποτε ἀνθρώπινον, δὲν ἐγίνε δειλότερος καθὼς ἔβλεπε τοὺς ἰσικούς του νὰ ἔχουν ταπεινωθῆ. Ἀλλὰ ὅλα ὅσα ἔβλεπε τὰ ὑπερέκτισσε μὲ τὴν πίστιν καὶ, ἀφοῦ ἔστρεψε τὸ βλέμμα του πρὸς τὸν βασιλεῖα τῶν οὐρανῶν καὶ ἐγέμισεν ἀπὸ προθυμίαν, προσῆλθεν εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ἀδελφούς, **Δ** ὑποσχόμενος νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν κίνδυνον πού τοὺς κατεῖχεν. Οἱ ἀδελφοὶ ἐγέλασαν ἀπὸ τοὺς λόγους του (διότι δὲν ἔβλεπον τὸν Θεὸν πού τὸν ἐκίνει ἀπὸ μέσα του, οὔτε τὴν γενναίαν ἐκείνην ψυχὴν καὶ οὐρανομῆκ καὶ γεμάτην πίστιν) καὶ αὐτὸς τοὺς ἀφῆσε καὶ μετέβη πρὸς ἄλλους. Ὅταν δὲ τὸν εἰσῆγαγον εἰς τὸν βασιλεῖα καὶ τὸν εὗρεν ὡσάν πεθαμένον ἀπὸ τὸν φόβον, πρῶτα ἀναπτερόνει τὸ φρόνημα τούτου, λέγων: «Ἄς μὴ ταραχθῆ καὶ ἄς μὴ πτοηθῆ καθόλου ἡ καρδία τοῦ κυρίου μου, τοῦ βασιλέως. Ἐγὼ ὁ δοῦλος σου θὰ μεταβῶ καὶ θὰ πολεμήσω ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ Φιλισταίου». ³⁰ Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος δὲν ἐπίστευε καὶ ἔλεγε

28. Λογγ. 17, 10.

29. Ἠσ. 48, 25.

30. Α' Βασίλ. 17, 32.

«δὲν εἶναι δυνατόν νὰ βαδίσῃς ἐναντίον τοῦ Φιλισταίου αὐτοῦ καὶ νὰ πολεμήσῃς αὐτόν, **Ε** διότι εἶσαι μικρὸς εἰς τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ σῶμα, ἐνῶ ἐκεῖνος εἶναι ἀξιόλογος πολεμιστὴς ἀπὸ τὴν νεαράν του ἡλικίαν», τότε ὁ Δαυὶδ εὐρισκόμενος εἰς ἀμηχανίαν ἀναγκάζεται πλεον νὰ διηγηθῆ τοὺς ἰδικούς του ἄθλους. Ὅτι ὅμως δὲν ἤθελε νὰ τὸ πράξῃ αὐτό, τὸ εἶδει μὲ τὰ πραγματοποιήματα, διότι οὔτε πρὸς τοὺς ἀδελφούς του ἀνέφερε κανένα κατόρθωμά του, οὔτε πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἀλλὰ οὔτε πρὸς τὸν ἴδιον τὸν βασιλεῖα ἕως τὴν στιγμὴν πού τὸν εἶδε νὰ διαπιστῆ καὶ νὰ ἀγωνιῆ καὶ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ ἐπιτεθῆ ἐναντίον του. Τί τοῦ ἔμενε τώρα πλεον νὰ πράξῃ; Ἡ ἀποσιωπήσῃ τὰ ἐγκώμια; Ἀλλὰ δὲν θὰ τοῦ ἐπέτρεπεν ὁ βασιλεῦς νὰ ἀπέλθῃ καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν λαὸν ἀπὸ τοὺς κινδύνους πού ἀντεμετώπιζον. ²⁹⁷ **Α** Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἐσκόπησεν ὅταν ἔπρεπε, ὅταν εἶδεν, ὅτι ἡ περίστασις τὸν ἠνάγκαζε νὰ οὐκίησῃ, δὲν σιωπῆ πλεον καὶ λέγει πρὸς αὐτόν: «Ἐγὼ ὁ δοῦλος σου ἤμην δοσκὸς καὶ ἔθοσκα τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς μου. Ὅταν συνέβαινε νὰ ἔλθῃ λιοντάρη ἢ ἀρκουδοὶ καὶ ἤρπασε πρόβατον ἀπὸ τὴν ἀγέλην τῶν προβάτων μου, ἔτρεχα πρὸς καταδίωξιν αὐτῶν, ἐφρόνεα τὸ θηρίον τοῦτο καὶ ἀπέσπων τὸ πρόβατον ἀπὸ τὸ στάμα του. Ἄν δὲ τὸ θηρίον ἐπιτίθετο ἐναντίον μου, τὸ ἔπιανον ἀπὸ τὸν λαυμὸν, τὸ ἐκτυποῦσα καὶ τὸ ἐφρόνεα. Λέοντα καὶ ἄρκτον ἐγὼ ὁ δοῦλος σου ἐκτύπησα καὶ ἐφρόνευσα. Ὁ ἀπερίτμητος λοιπὸν αὐτὸς Φιλισταῖος, θὰ γίνῃ εἰς τὰ χέρια μου ὡς ἕνα ἀπὸ τὰ θηρία αὐτά».³¹

Βλέπετε μὲ ποῖον τρόπον ἐδήλωσε τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον ἐπικαλέσθη τὰ κατορθώματά του; Τότε λοιπὸν, τότε ἔλαβε θάρρος ὁ βασιλεῦς καὶ τὸν διέταξε τέλος νὰ ἀπέλθῃ. Καὶ ἀπῆλθε καὶ ἐμονομάχησε καὶ ἐνίκησεν. **Β** Ἐὰν δὲν ἀνέφερε τοὺς ἄθλους του, ὁ βασιλεῦς δὲν θὰ τοῦ ἐνεπιστεύετο τὴν μονομαχίαν ἐκείνην. Καὶ ἀφοῦ δὲν θὰ τὸ ἐνεπιστεύετο, δὲν θὰ τὸν εἶχεν ἀφήσει νὰ ἀπέλθῃ πρὸς μονομαχίαν. Καὶ ἂν δὲν τὸν ἀφῆνε, θὰ εἶχεν ἀποδοῖσει ἔτσι τὸ κατόρθωμα. Καὶ ἀφοῦ θὰ εἶχεν ἐμποδισθῆ τὸ κατόρθωμα, οὔτε ὁ Θεὸς θὰ ἐδοξάζετο τότε, οὔτε τὸ κράτος θὰ εἶχεν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τοὺς ἐπικείμενους κινδύνους. Διὰ νὰ μὴ συμβοῦν λοιπὸν τόσα ἄτοπα καὶ νὰ μὴ ἐμποδισθῇ μία τῶσον μεγάλη θεία οικονομία, ἠναγκάσθη ὁ Δαυὶδ νὰ ἀναφέρῃ τοὺς ἰσικούς του ἄθλους. Ὅπως γνωρίζουν νὰ σιω-

31. Α' Βασίλ. 17, 34-36.

ποιών, όταν δεν συντρέχει καμία ανάγκη, έτσι γνωρίζουν και να όμιλούν, όταν υπάρχει πειστική ανάγκη.

C Διωνάται τις να έβη, ότι τούτο συνέβη όχι μόνον εις αὐτὸν (τὸν Δαυὶδ), ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Σαμουὴλ. Καὶ πράγματι ἐκεῖνος ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ τόσα ἔτη, ὅπως ἤθελεν ὁ Θεός, καὶ οὐδέποτε εἶπε κάτι μεγάλο διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἂν καὶ εἶχε πολλὰ νὰ εἴπῃ, εἴαν ἤθελεν, ὅπως τὴν ἀνατροφὴν του ἀπὸ τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν, τὴν παραμονὴν του εἰς τὸν ναόν, τὴν προφητείαν του ὅταν ἦτο ἀκόμη εἰς τὰ σπάργανα, τοὺς μετέπειτα πολέμους, τὰς νίκας ποὺ κατήγαγε χωρὶς νὰ χρησιμοποιοῦ ὄπλα, ἀλλὰ μαχομένου μὲ ὄπλον τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ. Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶπε κατὰ τὸν προηγούμενον χρόνον. D Ὅταν δὲ ἐπρόκειτο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀρχὴν καὶ νὰ τὴν μεταβιβάσῃ εἰς ἄλλον, τότε ἠναγκάσθη νὰ διεξέλθῃ τοὺς θύλαους του, ἀλλὰ καὶ τότε μὲ μετριπᾶθειαν. Καὶ ἀφοῦ ἐκάλεσεν ὄλον τὸν λαόν, παρόντος καὶ τοῦ Σαούλ, εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ἰδοὺ ἐγὼ ἤκουσα τὰ αἰτημά σας, καὶ ἐγκατέστησα ὡς κυβερνήτην σας βασιλέα. Καὶ πηγαίνετε ἀναμεταξύ σας ἀπὸ τὴν νεότητά μου ἕως σήμερον. Τώρα ὅμως ἔχω γράσει πλεόν. Ἐκώπτιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως εἶπατε ἐλευθερά, εἴαν ἔχετε κανένα παράπτουν ἐναντίον μου. Μήπως τυχὸν ἀφῆρασα τὸν μόσχον ἀπὸ κανένα σας ἢ τὸν θύον του; Μήπως ἐτυράννησα ἢ ἀπλῶς ἐπίεσα κανένα ἀπὸ σας; E Μήπως ἐπήρα ὄρον ἀπὸ κάποιον διὰ νὰ ἐξυλιωθῇ αὐτὸς ἀπέναντί μου ἢ ἐπήρα ἔστω καὶ ὑποδήματα, καὶ ἔκαμα πῶς δὲν τὰ εἶδα; Ἐάν σας ἔχω ἀδικήσει ἐπέτε το, διὰ νὰ ἐπιστρέψω εἰς σας ὅτι ἀδικῶς ἔλαβον.»³² Καὶ τί ἦτο ἐκεῖνο ποὺ τὸν ἠνάγκαζε νὰ τὸ εἴπῃ αὐτό; Ἦτο πράγματι μεγάλη ἀνάγκη.

Ἐπειδὴ θηλασθὴ ἐπρόκειτο νὰ ὀρίσῃ εἰς αὐτοὺς ὡς ἀρχοντὰ τῶν τῶν Σαούλ, θέλων μὲ τὸν ἀπολογισμὸν του αὐτὸν νὰ διδάξῃ ἐκείνον, πῶς πρέπει νὰ ἀσκήσῃ τὴν ἐξουσίαν καὶ νὰ φρονίσῃ διὰ τοὺς ἀρχομένους, φέρε ὡς μάρτυρας τῆς διδασκαλίας του (σχετικὰ μὲ τὴν ἀσκῆσιν τῆς ἐξουσίας) τοὺς ἰδίους τοὺς ὑπηκόους του. Καὶ δὲν τὸ κάμνει αὐτὸ τὴν ἐποχὴν ποὺ εὐρίσκειτο εἰς τὴν ἐξουσίαν, διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανεὶς, ὅτι ἀπὸ φόβον πρὸς αὐτὸν ἐδεδαιώσαν πράγματα ἀνύπαρκτα. Ἀλλὰ ὅταν ἤδη εἶχε παύσει ἡ ἰδική του διαίκτησις.³³ A καὶ ἡ βασιλεία εἶχε ἀνατεθῆ εἰς ἄλλον, καὶ ὅποιος ἤθελε νὰ κατηγορήσῃ δὲν διέτρεχε κανένα κίν-

³² B. A. Βασίλ. 12. 1-3.

δυνον, τότε θέτει τὸν ἑαυτὸν του ὑπὸ τὴν κρίσιν αὐτῶν. Καὶ ὅμως, εἴαν ἦτο κανεὶς ἄλλος, θὰ ἐμνησκάκει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ δὲν θὰ ἤθελεν ὁ διάδοχος του νὰ εἶναι ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, ὅχι μόνον ἀπὸ μνησικακίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐπαινεῖται αὐτὸς περισσώτερον.

Διότι αὐτὸ τὸ φοβερὸν νόημα ἐνυπάρχει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀρχόντων. Ἐχονται δηλαδὴ οἱ διάδοχοί των νὰ εἶναι φαῦλοι καὶ πονηροί. Διότι ἂν τύχῃ νὰ εἶναι γενναῖοι, B νομίζουν ὅτι θὰ φανοῦν λαμπρότεροι αὐτοί, ὅταν οἱ διάδοχοί των δὲν εἶναι τέτοιοι. Ἄν πάλιν εἶναι τραχεῖς καὶ διεφθαρμένοι, νομίζουν ὅτι θὰ εἶναι δικαιολογία τῆς ἰδικῆς των πονηρίας, ἢ κακία τοῦ διαδόχου ἀρχόντος. Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ μακάριος δὲν ἦτο τέτοιος. Ἀλλὰ ἤθελε καὶ πύχετο καὶ ἐπεθύμει νὰ ἀπολαύσων αὐτοὶ καλύτερον διακυβέρνησιν. Τόσον φιλόστοργος ἦτο, τόσον καθαρὸς ἀπὸ φθόνου, τόσον ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κενοδοξίαν. Καὶ ἐζητεῖ θεβαίως ἕν μόνον, τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἀρχοντὰ αὐτῶν τὸν ἐζωγράφισε κατὰ τὴν ἰδικὴν του ἀπολογίαν. Διότι τὸ νὰ καλέσῃ τὸν βασιλέα καὶ νὰ τοῦ εἴπῃ, νὰ εἶσαι ἀγαθὸς καὶ δίκαιος καὶ νὰ μὴ δωροδοκῆσαι C καὶ νὰ μὴ ἀσκήσῃ καταναγκασμὸν, μήτε νὰ ἀδικῆς, μήτε νὰ πλεονεκτῆς, θὰ ἦτο φορτικὸν καὶ ἐπαχθὲς δι' ἐκείνον πρὸς τὸν ὅποιον θὰ ἀπρηθύνοντο ὅλα αὐτά. Τὸ νὰ σωπῆσῃ πάλιν, θὰ ἦτο προσβασία τοῦ λαοῦ. Μὲ τὴν μορφήν τῆς ἀπολογίας ἐπέτυχε καὶ τὰ δύο αὐτά, δηλαδὴ καὶ ἐκείνον τὸν ἐδίδαξε ποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ βασιλεὺς, καὶ τὸ ἀποκρουστικὸν τῆς διδασκαλίας ἀπέφυγεν. Καὶ φαίνεται μὲν, ὅτι δίδει τὴν μάχην μὲ τὴν ἰδικὴν του βρασίαν, διδάσκει ὅμως ἐκείνον πῶς καὶ κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ φρονίσῃ διὰ τοὺς ὑπηκόους του.

Σὺ δὲ πρόσθε, σὲ παρακαλῶ; μὲ πόσῃ ἀκρίβειαν ἔδειξε τὸν ἑαυτὸν του καθαρὸν ἀπὸ κάθε δωροδοκίαν. Διότι δὲν εἶπε, μήπως ἐπήρα τὰ χωράφια κανενὸς ἀπὸ σας; D Μήπως ἔλαβον χρυσόν; Ἀλλὰ εἶπε αὐτὸ ποὺ εἶναι εὐτελέστερον ἀπὸ ὅλα, δηλαδὴ μήπως ἔλαβον ὑπόδημα; Ἐπειτα μᾶς ἔδειξε καὶ μίαν ἄλλην σημαντικὴν του ἀρετὴν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ πολλοὶ ἀκ τῶν ἀρχόντων, ὅταν μὲν κλέπτουν, εἶναι ἐπιχειρεῖς καὶ μετριόφρονες καὶ καταδρακτικοί, ὅχι ἀπὸ χαρακτήρος, ἀλλὰ πιεζόμενοι ἀπὸ τὴν συνειδήσιν, διότι τὰ κλοπιμαῖα ἀφαιροῦν τὴν παρησίαν, οἱ ἀδάκαστοι πάλιν εἶναι οὐστηροὶ καὶ ἐπαχθεῖς, οὔτε καὶ αὐτοὶ ἀπὸ χαρακτήρος, ἀλλὰ ἀπὸ κάποιον κενοδοξίαν καὶ ἀπὸ τὸ γυνο-

νός ότι είναι καθαροί από δωροδοκίαν, και δι' αυτό δεν είναι εύκολον να συμπέσωιν όλα αυτά εις τὸ ἴδιον πρόσωπον, θέλων λοιπὸν αὐτὸς ὁ ἅγιος νὰ δείξη, Ἐ ὅτι ἦτο ἀνώτερος καὶ τῶν δύο αὐτῶν, δηλαδὴ καὶ τῆς δωροδοκίας καὶ τῆς ἀργῆς, ἀφοῦ εἶπε ἐπιήκειν ἑλαθε τὸν μάσχον κανενὸς ἀπὸ σᾶς,» δὲν εἰωώτησεν, ἀλλὰ προσέθεσεν: «Ἡ μήπως κατεδυνάστευσα κανένα ἀπὸ σᾶς ἢ κατεπίεσα κανένα;». Καὶ μετὰ αὐτὰ ἐνωσεὶ τοῦτο, ὅτι κανεὶς δὲν δύναται νὰ τὸ εἴπῃ αὐτό, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐδωροδοκῆθην μὲν, ἐπειδὴ ὁμοῦ δὲν ἐδωροδοκῆθην, ὅτι ἔγινα ἀφόρητος καὶ ὠμὸς καὶ ἀγριός. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν «Ἡ μήπως κατεδυνάστευσα κανένα ἀπὸ σᾶς;». Τί ἀπήτησαν λοιπὸν ἐκεῖνοι; «Ὅτε μᾶς κατεδυνάστευσε, οὐτε μᾶς συνέτριψε, οὐτε ἐπήρες τίποτε ἀπὸ τὰ χέρια κανενός.»³³ Καὶ διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι ἐδίδασκε καὶ τὸν ἴδιον τὸν βασιλέα μετὰ αὐτὰ πού ἔλεγε, προσέθεσε: ³³⁹ Α «Ἐπομένως εἶναι μάρτυς ἐνώπιόν σου ὁ Κύριος καὶ ὁ χρισθεὶς βασιλεὺς Σαούλ.»³⁴ Μετὰ αὐτὸ μᾶς ὑποδηλώνει καὶ μᾶς δεικνύει, ὅτι ἡ μαρτυρία δὲν ἦτο χαρακτηριστὴ, δι' αὐτὸ ἐκάλεσε μάρτυρα αὐτὸν πού γνωρίζει τὰ ἀπόρητα τῆς ψυχῆς μας, πρᾶγμα πού εἶναι ἀπόδειξις καθαρᾶς συνειδήσεως. Διότι κανεὶς, κανεὶς, ἐκτός ἂν εἶναι παράφρων καὶ ἐκτός ἑαυτοῦ, δὲν ἠδύνατο ποτε νὰ καλέσῃ μάρτυρα τῆς ἰδικῆς του συνειδήσεως τὸν Θεόν, ἂν δὲν ἔχη ἀπόλυτον ἐμπροσθέν του.

Ὅταν λοιπὸν ἐκεῖνοι ἐπεθεβαίωσαν τὰ λεχθέντα ἀπὸ αὐτόν, αὐτὸς ἔδειξε καὶ ἄλλην ἀρετὴν του. Καὶ ἀφοῦ τοὺς ὑπενώμισεν ὅλα ὅσα πέρασαν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὴν κηδεμονίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς μετέπειτα πολέμους, τοὺς ὑπενωμίζει τὴν μάχην πού συνήραθ' ἐπὶ τῆς ἀρχηγίας του καὶ τὴν παράδοξον νίκην. Καὶ ἀφοῦ εἶπε πῶς πολλὰς φορές ἐξ αἰτίας τῶν ἰδικῶν των ἁμαρτιῶν παρεδόθησαν εἰς τοὺς ἐχθρούς, Β ἐκάλεσεν αὐτὸς τὸν Θεόν καὶ τοὺς ἀπήλαξεν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Ἔτσι εἰς ἓνα συνδυασμὸν τῶν παλαιῶν πρὸς τὰ νέα, συνεχίζει καὶ λέγει: «Ὁ Κύριος ἔστειλε τότε ἐλευθερωτὰς τοὺς κριτὰς Ἰερὼθάαλ, Γεδεών, Βαράκ, Ἰεφθάε καὶ μετὰ τὸν Σαμουὴλ καὶ σᾶς ἔδραζεν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν γύρω ἐχθρῶν μας καὶ ἔτσι τώρα σεῖς κατοικεῖτε ἐδῶ ἀσφαλεῖς καὶ ἡσυχαι.»³⁵

Βλέπετε πῶς οἱ ἅγιοι συνήθιζον νὰ μὴ λέγουν τὰ κα-

33. Α' Βασιλ. 13, 4.
34. Α' Βασιλ. 13, 5.
35. Α' Βασιλ. 12, 11.

ταρθώματά των, ἐκτός ἂν ποτὲ ἀναγκασθοῦν; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἀποβλέπων εἰς αὐτοὺς καὶ διδασκόμενος μετὰ ἀκρίβειαν, ὅτι τὸ νὰ ὁμιλῇ κανεὶς διὰ τὸν ἑαυτὸν του εἶναι ἐπαχθὲς καὶ ἀφόρητον, ἔλεγεν C «ἔθε νὰ μοῦ ἐδειχάτε κάποια ἀνοχὴν εἰς τὴν ἀφοσύνην». Ὅχι μεγάλην, ἀλλὰ κάποιαν, μικράν. Διότι δὲν ἦτο προετοιμασμένος νὰ ἐπιδοθῇ εἰς μίαν ἀμετρον διήγησιν τῶν ἄθλων του, ἀλλὰ τοὺς παρατρέχει ἐν συντομίᾳ. Καὶ αὐτὸ μάλιστα δι' ἐκεῖνους καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν των. Διότι ὅπως εἶναι ἔργον ἐσχάτης ἀνοσιᾶς τὸ νὰ λέγῃ κανεὶς τὰ κατορθώματά του, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιβάλλῃ κάποια ἀνάγκη, ἔτσι καὶ, ὅταν ὑπάρχῃ ἀνάγκη πού πιέζει, τὸ νὰ ἀποσκυπᾷ τὰ ἔργα σου εἶναι προσοσία. Ἄλλ' ὁμοῦ ὁ Παῦλος καὶ ὅταν ἔδλεπεν, ὅτι ὑπῆρχεν ἀνάγκη, ἐδίωταζε καὶ ἀπεκάλει τὸ πρᾶγμα ἀνοσιᾶν, D διὰ νὰ μάθῃς τὴν σύνεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὴν πολλὴν ἀσφάλειαν. Καὶ πρᾶγματι, ἀφοῦ εἶπεν «ἐκεῖνο πού θὰ εἴπω ἐπαινῶν τὸν ἑαυτὸν μου, δὲν θὰ τὸ εἴπω ὡς δοῦλος ταπεινὸς τοῦ Κυρίου», προσέθεσε «ἀπὸ τὴν πεποιθσὶν μου, ὅτι ἔχω καὶ ἐγὼ δικαίωμα νὰ καυχώμαι». Μὴ νομίσης, λέγει, ὅτι ἐγὼ τὸ λέγω αὐτό. Ὅστε δι' αὐτὰ κυρίως τὸν ἐπαιῶ καὶ τὸν θαυμάζω καὶ τὸν ἀνομάζω σοφώτατον, διότι ἐνόμισεν, ὅτι εἶναι ἔργον ἀφοσύνης νὰ ἐγκωμιάσῃ καὶ νὰ ἐπαιῇ τὸν ἑαυτὸν του. Ἐάν ὁμοῦ αὐτός, τὴν στιγμὴν πού ἔδλεπεν, ὅτι ὑπῆρχεν ἀνάγκη, τὸ ἀνώμασεν αὐτὸ ἀφοσύνην, τότε ποίας συγγνώμης δύνανται νὰ εἶναι ἄξιοι, ποίας ἀπολογίας, αὐτοὶ πού χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη λέγουν πολλὰ διὰ τὸν ἑαυτὸν των ἢ ἀναγκάζουν καὶ ἄλλους νὰ λέγουν;

Ἐχοντες λοιπὸν δὲ αὐτὰ ὑπ' ὄψιν, ἂς μὴ ἐπαικῶμεν μόνον τὰ λεγόμενά των, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς μιμηθῶμεν καὶ τοὺς ἀκολουθήσωμεν μετὰ ζήλον καὶ ἀρμονοῦντες τὰ κατορθώματά μας Ἐ νὰ μνημονεύωμεν πάντοτε τὰ ἁμαρτήματά μας, διὰ νὰ δυνάμεθα νὰ ἔμεθα μετριόφρονες καὶ ἀγωνιζόμενοι πρὸς αὐτὰ πού εὑρίσκονται ἐνώπιόν μας, νὰ λάβωμεν τὸ θραβεῖον τῆς οὐρανιας κλήσεως μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου δόξα, δύναμις καὶ τιμὴ ἀήκουν εἰς τὸν Πατέρα, μαζί καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Α Π Ρ Ο Σ Ο Χ Ο Υ Σ

ΥΠΕΡΒΟΛΟΙΟΝ ΚΑΘΩΣ ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΕΉΤΟΝ, ΗΟΙ ΛΕΓΕΙ:
«ΕΙΤΕ ΥΠΟΚΡΙΤΙΚΩΣ ΚΑΙ ΜΕ ΠΡΟΣΗΜΑΤΑ ΕΙΤΕ ΒΙΑΙΡΙΚΩΣ ΚΑΙ
ΜΕ ΕΥΘΥΓΗΤΑ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΗΡΥΓΓΕΤΑΙ»¹ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΑΠΕΙΝΟ-
ΦΡΟΣΙΝΗΣ.

Όταν προηγουμένως ἐμνημονεύσαμεν τὸν Φαρισαῖον καὶ τὸν τελῶνην καὶ μετὰ τὸν λόγον ἐξεύξαμεν δύο ἄρματα, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας, ἐδείξαμεν μὲ τὸ καθένα πόσον μεγάλη εἶναι τὸ κέρδος ἀπὸ τῆν ταπεινοφροσύνην καὶ πόσον μεγάλη ἡ βλάβη ἀπὸ τῆν ἀλαζονείαν. Ὡς διότι αὐτῆ, καίτοι ἦτο ἠνωμένη μετὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς νηστείας καὶ τὰς «δεκάτας»,² ἐν τούτοις ὑστέρησεν. Ἐνῶ ἄκεινη, καίτοι ἦτο ἠνωμένη μετὰ τὴν ἀμαρτίαν, ὑπερέβη τὸ ζεῦγος τοῦ Φαρισαίου, μολοντί εἶχε καὶ τὸν ἥμιχρον κακόν. Διότι τί εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὸν τελῶνην; Ἐπειδὴ ὁμοῦ συνέτριψε τὴν ψυχὴν του καὶ ἀπεκάλεσε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὅπως καὶ ἦτο,³ Ἄ ὑπερέβη τὸν Φαρισαῖον, ὁ ὁποῖος εἶχε τὰ ἀνακέρη καὶ νηστείας καὶ δεκάτας καὶ ἦτο καὶ ἀπληλαγμένος ἀπὸ κάθε ἀμαρτίας. Διὰ ποῖον λόγον συνέβη αὐτό; Διότι καίτοι ἦτο ἀπληλαγμένος ἀπὸ πλεονεξίας καὶ ἀπαγῆν, εἶχε ριζωμένην εἰς τὴν ψυχὴν του τὴν κενοδοξίαν καὶ ἀλαζονείαν, ποῦ εἶναι μητέρα ὄλων τῶν κακῶν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος παρακαλεῖ καὶ λέγει: «Ἄς ἐξετάζη καλὰ ὁ καθένας τὰ ἔργα του, ἃν εἶναι σύμφωνα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε, ὅταν θὰ εὔρη τὰ πράγματα θεάρεστα, θὰ ἔχη τὸν λόγον τῆς καυχῆσεώς του, ἀποδλέπων εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ μόνου καὶ οὐκ εἰς τὴν ἑλλειψιν τοῦ ἄλλου.»³ Ἐκεῖνος ὁμοῦ ἐπρόβαλεν ὡς κατηγορὸς ὄλης τῆς οἰκουμένης καὶ ἰσχυρισθῆ, ὅτι εἶναι καλύτερος ἀπὸ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἐν τούτοις καὶ ἀπὸ δέκα μόνου ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ πέντε, καὶ ἀπὸ δύο, ἀκόμη καὶ ἀπὸ ἑνα, ἂν ἐθεώρει ἀνώτερον τὸν ἑαυτὸν του, πάλιν δὲν θὰ ἦτο ἀνεκτόν. Ὡς αὐτὸς ὁμοῦ τώρα οὐκ ἔχει μόνον ἐπρόβαλε τὸν ἑαυ-

1. Φιλιπ. 1, 18.

2. Τὸ δέκατον τοῦ εἰσδήματος, ὑπερομένου εἰς τὸν Θεόν.

3. Γαλ. 6, 4.

τὸν του ἐπάνω ἀπὸ ὄλην τὴν οἰκουμένην, ἀλλὰ καὶ κατηγορῆσε τοὺς πάντας. Διὰ τοῦτο ἐμνημονεύσαμεν εἰς τὸν δόξιον. Καὶ ὅπως ἕνα πλοῖον ποῦ διήλθεν ἄπειρα κύματα καὶ διέφυγε πολλὰς τρικυμίας, προσαράξει εἰς κάποιον σκόπελον εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος καὶ ἔτσι χάνει ὄλον τὸν θησαυρὸν ποῦ περιέχει, ἔτσι καὶ αὐτὸς ὁ Φαρισαῖος, ἀφοῦ ὑπέμεινε τοὺς κόπους τῆς νηστείας καὶ ὄλης τῆς ἄλλης ἀρετῆς, ἐπειδὴ δὲν ἦτο κύριος τῆς γλώσσης του, εἰς αὐτὸν τὸν λιμένα ὑπέστη τὸ ναυάγιον. Διότι τὸ νὰ ἀπέλθῃ ἀπὸ τῆν προσευχῆν, ἀπ' τὴν ὁποῖαν ἔπρεπε νὰ εἶχε κέρδος, μετὰ τὴν θάλασσαν, δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο παρὰ, ὅτι ἐναυάγησεν εἰς τὸν λιμένα.

Ε Ἐχόντες αὐτὰ ὑπὸ ὄψιν, ἀγαπητοὶ μου, ἀκόμη καὶ ἂν ἀνέλθωμεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς, νὰ θεωρῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας ὡς τὸν ἰσοχρον ὄλων, ἀφοῦ εἶδαμεν, ὅτι ἡ ἀλαζονεία δύναται νὰ κατακρημίσῃ καὶ ἀπὸ αὐτοῦ τοὺς οὐρανοὺς ὅποιον δὲν ἐπαγρυπνεῖ, καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη δύναται καὶ ἀπὸ αὐτῆν τὴν ἀδυσσοῦν τῶν ἀμαρτημάτων νὰ ἀνωψώσῃ αὐτὸν ποῦ γυμνάζει νὰ εἶναι μετριώφρων. Διότι αὐτῆ ἔστησε τὸν Τελῶνην πρὸ τοῦ Φαρισαίου. Ἐνῶ ἄκεινη, ἐνωῦ τὴν ἀλαζονείαν, καὶ ἡ ὑπερηφάνεια, ὑπερέβη ἀκόμη καὶ ἀσώματον δύναμι, τὸν διάβολον. Ἡ ταπεινοφροσύνη ὁμοῦ καὶ ἡ ἐπίγνωσις τῶν ἀμαρτημάτων εἰσήγαγε τὸν Ἀποστόλιν εἰς τὸν παράδεισον πρὶν ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους. Ἐάν δὲ αὐτοὶ ποῦ ὁμολογοῦν τὰ ἀμαρτηματὰ των ἀπακτοῦν τὴν παρρησίαν, Ὡς τότε αὐτοὶ ποῦ ἔχουν τὴν συνείδησιν ὅτι ἔπραξαν πολλὰ ἀγαθὰ, ταπεινώσονται ὁμοῦ τὴν ψυχὴν των, πόσους στεφάνους δὲν θὰ ἐπιτύχουν; Διότι ἡ ἀμαρτία, ὅταν εἶναι συνδυασμένη μετὰ τὴν ταπεινοφροσύνην, τρέχει μετὰ τὴν εὐκολίαν, ὥστε νὰ ὑπερβῇ καὶ νὰ προσφάσῃ τὴν δικαιοσύνην, ποῦ εἶναι συνδυασμένη μετὰ τὴν ἀλαζονείαν. Ἄν τώρα τὴν συνδέσῃ μετὰ δικαιοσύνην, καὶ ποῦ δὲν θὰ φθάσῃ; Πόσους οὐρανοὺς δὲν θὰ διαβῇ; Ὅπως δὴποτε θὰ σταθῇ δίπλα εἰς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ, μεταξὺ τῶν ἀγγέλων, μετὰ μεγάλην παρρησίαν. Ἐάν πάλιν ἡ ἀλαζονεία, ὅταν συζευχθῇ μετὰ τὴν δικαιοσύνην, μετὰ τὴν ἰδικίαν τῆς ὑπερβολικῆν κακίαν καὶ τὸ βάρος τῆς δύναται νὰ φραγίσῃ τὴν παρρησίαν τῆς. Ἐ τότε ἂν εἶναι καὶ μετὰ τὴν ἀμαρτίαν συνδυασμένη εἰς ποῖαν κόλασιν δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ κρημνίσῃ αὐτὸν ποῦ τὴν ἔχει;

Αὐτὰ τὰ λέγω, οὐκ διὰ νὰ παραμελώμεν τὴν δικαιοσύνην, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν ἀλαζονείαν. Ὅχι διὰ νὰ ἀμαρτανώμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ εἰμεθα ταπεινώφρονες.

Διότι ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι τὸ θεμέλιον τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Καὶ ἂν οικοδομήσῃς ἐπάνω ἀναρίθμητα ἄλλα ἀγαθὰ, ἐλεημοσύνην, προσευχάς, νηστείας, καὶ ἂν οικοδομήσῃς ἄλλην τὴν ἀρετὴν χωρὶς ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ θεμελιώσῃς ἐπάνω εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην, θὰ τὰ οικοδομήσῃς ὅλα ἀσκόπως καὶ ματαίως καὶ θὰ καταπέσουσιν εὐκόλως.³⁰² Ἄ ὅπως ἡ οικοδομὴ ποῦ ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς ἄμμου. Διότι δὲν ὑπάρχει κανένα ἄν' τὰ ἰδικά μας κατορθώματα, ποῦ νὰ μὴ ἔχη ἀνάγκη ἀπὸ αὐτὴν. Δὲν ὑπάρχει τίποτε ποῦ δύναται νὰ σταθῇ χωρὶς αὐτήν. Ἄλλὰ εἴτε ἡ σωφροσύνη, εἴτε ἡ παρθένη, εἴτε ἡ καταφρόνησις τῶν χρημάτων, εἴτε ὁ τιμωτικὸς ἄλλο, ὅλα εἶναι ἀκάθαρτα καὶ μισρὰ καὶ βδελυρὰ, ὅταν λείπῃ ἡ ταπεινοφροσύνη. Παντοῦ λοιπὸν ἄς παραλαμβάνωμεν αὐτὴν εἰς τοὺς λόγους, εἰς τὰ ἔργα, εἰς τὰς σκέψεις μας καὶ νὰ οικοδομώμεν αὐτὰ μὲ αὐτήν.

Ἄλλὰ διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην ἐλέχθησαν ἄρκετὰ, πάντως ὄχι ἀντάξια πρὸς τὴν ἀρετὴν αὐτήν. Διότι κανεὶς δὲν θὰ δυναθῇ νὰ τὴν ὑμνήσῃ ὅσον τῆς ἀξίει. Ἔ ὅσον ὅμως ἄρκετὰ διὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς ἰδικῆς σὰς ἀγάπης. Διότι γνωρίζω καλῶς, ὅτι καὶ ἀπὸ τὰ ὀλίγα ποῦ ἐλέχθησαν, θὰ τὴν ἐπιδιώξετε μὲ μεγάλην προθυμίαν. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἀνάγκη καὶ τὴν ἀποστολικὴν ρῆσιν, ποῦ ἀνεγνώσθη σήμερον, καὶ ἡ ὁποία φαίνεται ὅτι παρέχει εἰς πολλοὺς πρόφασιν ἀδιαφορίας, νὰ τὴν καταστήσωμεν φανεράν καὶ σαφῆ, ὥστε μερικοὶ νὰ μὴ ἀντλοῦν ἀπὸ αὐτὴν κάποιαν ψυχρὰν δικαιολογίαν καὶ νὰ ἀμελοῦν διὰ τὴν σωτηρίαν των, δι' αὐτὸ ἄς φέρωμεν τὸν λόγον εἰς αὐτὴν τὴν ρῆσιν. Ποία εἶναι λοιπὸν ἡ ρῆσις; «Εἴτε ὑποκριτικῶς καὶ μὲ προσχήματα, εἴτε εἰλικρινῶς καὶ μὲ εὐθιότητα ὁ Χριστὸς κηρύττεται». Αὐτὴν τὴν περικοπήν μερικοὶ τὴν λαμβάνουσιν καὶ τὴν περιφέρουσιν ὅπως εἶναι, χωρὶς νὰ ἀναγιγνώσκουσιν τὰ προηγούμενα καὶ τὰ ἐπόμενα. Ἄλλὰ ἀφοῦ τὴν ἀπέκοψαν ἀπὸ τὴν συνέχειαν μὲ τὰ ἄλλα μέλη, Ἐ τὴν προβάλλουσιν εἰς τοὺς ἀμελεστεροὺς διὰ νὰ καταστρέψουσιν τὴν ψυχὴν των. Μερικοὶ δηλαδὴ ποῦ ἐπεχειροῦν νὰ τοὺς ἀπομακρύνουσιν ἀπὸ τὴν ὁγία πίστιν, ὅταν ἐδλεπον ἔπειτα, ὅτι ἐφοδοῦντο καὶ ἔτρεμον, διότι τὸ πρᾶγμα δὲν ἴτο ἀκίνδυνον, καὶ ἤθελον νὰ διαλύσουν τὸν φόβον των, ἐπικαλοῦνται αὐτὴν τὴν ἀποστολικὴν ρῆσιν καὶ λέγουσιν: Ὁ Παῦλος τὸ ἐπέτρεψεν αὐτὸ, ὅταν εἶπεν: «Εἴτε ὑποκριτικῶς καὶ μὲ προσχήματα, εἴτε εἰλικρινῶς καὶ εὐθίως ἄς κηρύττεται τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ». Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἀκριβὴ αὐτὰ, δὲν εἶναι. Διότι κατὰ πρῶτον δὲν εἶπεν «ἄς κηρύττεται», ἀλλὰ εἶπε

«κηρύττεται». Ὑπάρχει δὲ μεγάλη διαφορά μεταξύ τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου. Ὁ Διότι ἂν εἶπεν «ἄς κηρύττεται» θὰ ἐσήμανε, ὅτι ἐνομοθέτει. Τώρα ὅμως ποῦ εἶπε «κηρύττεται» ἀπλῶς ἀναφέρει αὐτὸ ποῦ συμβαίνει. Ὅτι δὲ ὁ Παῦλος δὲν νομοθετεῖ νὰ ὑπάρχουσιν αἰρέσεις, ἀλλὰ ἀποτρέπει ὄλους ὅσοι προσέχουσιν εἰς τὰ λεγόμενά του, ἔκουσε τί λέγει: «Ἐάν κανεὶς κηρύττῃ εἰς σὰς ἄλλο Εὐαγγέλιον, διαφορετικὸν ἀπὸ ἐκεῖνο, ποῦ σὰς ἐκηρύξαμε, ἄς εἴναι ἀνάθεμα καὶ χωρισμένος ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, εἴτε ἐγὼ εἶμαι αὐτός εἴτε ἀγγέλος ἐξ οὐρανοῦ». Καὶ δὲν θὰ ἀνεθεμάτιζε καὶ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὸν ἀγγελον, ἐάν ἐγνωρίζεν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἴτο χωρὶς κίνδυνον. Καὶ πάλιν λέγει: «Διότι σὰς ἀγαπᾷ μὲ ζηλοτυπίαν σὺν ἐκείνῃ μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους. Διότι σὰς ἠρσαδύνισα πρὸς ἓνα ἄνθρωπον, τὸν Χριστόν, διὰ νὰ σὰς παρουσιάσω παρένουν ἀγνήν πρὸς αὐτόν. Φοβούμαι ὅμως μήπως, ὅπως τὸ φίδι ἐξηπάτησεν ἄλλοτε μὲ τὴν πανουργίαν του τὴν Ἐσάν, ἔτσι διαφθαροῦν αἱ σκέψεις σας καὶ χάσετε τὴν ἀπλότητα, τὴν ὁποίαν ἀπειλοῦμεν νὰ ἔχωμεν πρὸς τὸν νομφίον μας Χριστόν». Ἐ Ἰδοῦ καὶ ἀπλότητα ἔθεσε καὶ συγγνώμην δὲν παρεχώρησε. Διότι ἐάν ὑπῆρχε συγγνώμη, δὲν θὰ ὑπῆρχε κίνδυνος. Ἐάν δὲ δὲν ὑπῆρχε κίνδυνος, δὲν θὰ εἶχε φοβηθῆ ὁ Παῦλος. Ὅτε καὶ ὁ Χριστὸς θὰ διέτασεν νὰ κατακαοῦν τὰ ζιζάνια, ἐάν τὸ πρᾶγμα ἴτο ἀδιάφορον, νὰ προσέχη καὶ εἰς τοῦτον καὶ εἰς ἐκεῖνον καὶ εἰς ἄλλον, καὶ γενικῶς εἰς ὅλους.

Τι ἔνοσε λοιπὸν μὲ αὐτὰ ποῦ λέγει; Θέλω νὰ σὰς διηγῶμαι ἄλλην τὴν ἱστορίαν ἀπὸ ὀλίγον παραπάνω. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζωμεν εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκειτο ὁ Παῦλος, ὅταν ἔγραφεν αὐτὰ. Ὑπὸ ποίας συνθήκας λοιπὸν διπέλει τότε; Εὐρίσκειτο εἰς τὸ δεσμητήριον καὶ εἰς τὰς ἀλύτους καὶ εἰς ἀφορήτους κινδύνους.³⁰³ Ἄ Ἀπὸ ποῦ φαίνεται αὐτό; Ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν ἐπιστολήν. Διότι λέγει ἀνωτέρω: «Θέλω δὲ νὰ γνωρίζετε, ἀδελφοί, ὅτι ἐκεῖνα τὰ δυσάρεστα, ποῦ μοῦ συνέδρασαν, μάλλον συνετέλεσαν εἰς πρόοδον τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου. Οὕτως ὥστε ἐγένεκε φανερόν μεταξύ ὅλης τῆς φρουρᾶς τῶν πραιτωριανῶν καὶ εἰς ὄλους τοὺς ἄλλους κύκλους τῶν κατοίκων τῆς Ρώμης, ὅτι ἐξ ἀτίας τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης μου μὲ τὸν Χριστόν ἐρρίφθη εἰς τὴν φυλακὴν θεμένος. Καὶ οἱ πε-

1. Παλ. 1, 8.
2. Π' Κορινθ. 11, 2-5

ρισσότεροι από τους αδελφούς ενισχύθησαν εις τὴν πίστιν των πρὸς τὸν Κύριον καὶ ἀπέκτησαν θάρρος ἀπὸ τὰ θεσμά καὶ τὴν φυλάκισίν μου, ὥστε νὰ ἔχουν τώρα περισσότερον τόλμην, διὰ νὰ κηρύττουν ἀφοῦ τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου.⁶ Αὐτὸς πάλιν τὸν εἶχε ρίψει τότε εἰς τὴν φυλακὴν ἢ το Ὀ Νέρων. Ὅπως δηλαδὴ ἕνας ληστής τοῦ εἰσέρχεται εἰς ξάνην οἰκίαν, ἐνῷ ὅλοι κοιμῶνται, καὶ ἀφαιρῆται τὰ πάντα, ὅταν ἴδῃ κανένα νὰ ἀνάψῃ λύχνον, καὶ τὸ φῶς τὸ σθῆναι καὶ τὸν λυχνούχον τὸν φονεύει, Β διὰ νὰ δύναται μὲ ἀνεῖσιν νὰ ἀφαιρῆ καὶ νὰ ἀρπάξῃ τὰ πράγματα τῶν ἄλλων, ἔτσι καὶ ὁ Νέρων, ὁ τότε αὐτοκράτωρ, ὡσάν νὰ ἦτο κανένας ληστής καὶ τοιχωρῆχος, ἐνῷ ὅλοι εἶχαν πέσει εἰς βαθὺν καὶ ἀναίσθητον ὕπνον, καθὼς ἤρπαξε τὰ πάντα, εἰσῆρχετο εἰς τοὺς συγκυβικούς κοιτώνας, ἀνέτρεπεν οἰκίαν καὶ ἐπεβέβηκεν κάθε εἶδος κακίας, ὅταν εἶδε τὸν Παῦλον τοῦ ἤναψε λύχνον εἰς τὴν οἰκουμένην, τὸν λόγον δηλαδὴ τῆς διδασκαλίας, καὶ ἐπέκρινε τὴν κακίαν του, ἔσπευδε καὶ τὸ κήρυγμα νὰ σῆσῃ καὶ τὸν διδάσκαλον νὰ φονεύσῃ, διὰ νὰ δύναται νὰ πράττῃ τὰ πάντα ἐλευθέρως. Καὶ ἀφοῦ ἔδεσεν ἐκεῖνον τὸν ἅγιον, τὸν ἔρριψεν εἰς τὴν φυλακὴν. C Τότε λοιπὸν τὰ ἔγραψεν αὐτὰ ὁ μακάριος Παῦλος. Καὶ ποῖος δὲν θὰ ἀκπλαγῆ; Ποῖος δὲν θὰ θαυμάσῃ; Ἡ μάλλον ποῖος δὲν θὰ μένῃ κατόπληκτος καὶ ἐκθαμβος, ὅπως ἀξίζει, μπροστὰ εἰς τὴν γενναίαν ἐκείνην ψυχὴν καὶ τὴν οὐρανομήκη, διότι ἐνῷ ἦτο δεμένος καὶ κλεισμένος εἰς τὴν φυλακὴν, ἀπὸ τόσην μεγάλην ἀπόστασιν ἔγραφε πρὸς τοὺς Φιλιππησίους. Γνωρίζετε ἀσφαλῶς πόσον ἀπέχει ἡ Μακεδονία ἀπὸ τὴν Ρώμην. Ἄλλὰ οὔτε τὸ μήκος τοῦ δρόμου, οὔτε τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου, οὔτε ἡ ταραχώδης κατάστασις, οὔτε ὁ κίνδυνος καὶ τὰ ἀλλεπάλληλα δεινά, οὔτε ἄλλο τίποτε ἀπέβαλε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν μνήμην τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς εἶχεν εἰς τὴν ψυχὴν του. D Καὶ δὲν ἦσαν τὸσον θεμένοι μὲ τὰς ἀλώσεις αἱ χεῖρες του, ὅσον ἦτο ἡ ψυχὴ του συνδεμένη μὲ τὸν πόθον τῶν μαθητῶν καὶ ἦτο προσηλωμένη εἰς αὐτούς. Πράγμα τὸ ὅποιον ἐπίσης ἐδήλωνεν εἰς τὸ προσόμιον τῆς ἐπιστολῆς του, ὅταν ἔλεγε: «Ἐπειδὴ σὰς ἔχω εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ σὰς ἀγαπῶ πολὺ. Σὰς ἀγαπῶ δὲ πολὺ, διότι καὶ εἰς τὰ θεσμά μου καὶ εἰς τὴν ἀπολογίαν μου καὶ εἰς τὴν ἐπιθεδαίωσιν τοῦ κηρύγματός μου εἴσαθε ὅλοι συμμετοχοὶ μαζί μου.»⁷ Καὶ

6. Φιλίπ. 1, 12-14.

7. Φιλίπ. 1, 7.

ὅπως ὁ βασιλεὺς τοῦ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τὴν πρώην καὶ ἀφοῦ ἐκάθισεν εἰς τὰ βασιλικά ἀνάκτορα δέχεται ἀπὸ παντοῦ ἀναριθμήτους ἐπιστολάς, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος καθήμενος εἰς τὴν φυλακὴν, ὡσάν εἰς βασιλικὸν ἀνάκτορον, πολὺ περισσότερα γράμματα καὶ ἐδέχεται καὶ ἔσταλλε, καθὼς ὅλα τὰ ἔθνη ἀνέφερον εἰς τὴν σοφίαν ἐκείνου δι' ὅλα τὰ ζητήματά των. E Καὶ ἐρρυθμίζε τὸσον περισσότερας ὑποθέσεις ἀπὸ ἕνα βασιλέα, ὅσον ἐκεῖνος ἦτο ἐμπιστευμένος μεγαλυτέραν ἐξουσίαν. Διότι ὁ Θεὸς ἐνεπιστεύθη εἰς τὰς χεῖρας του ὄχι μόνον τοὺς κατοίκους τῆς χώρας τῶν Ρωμαίων, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς βαρβάρους καὶ ὅλην τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν.

Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς ἐδήλωνεν, ὅταν ἔλεγεν εἰς τοὺς Ρωμαίους: «Δὲν θέλω δὲ νὰ ἀγνοήτε σεις, ἀδελφοί, ὅτι πολλὰς φορές ἔβαλα εἰς τὸν νοῦν μου νὰ ἔλθω πρὸς σὰς καὶ ἠμπαδίσθην ἕως τώρα. Ἐπεθύμουν νὰ ἔλθω διὰ νὰ ἐπιτύχω καὶ μεταξὺ σὰς κάποιον καρπὸν, καθὼς ἐπέτυχα καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔθνων. Καὶ εἰς Ἑλλάδας καὶ εἰς βαρβάρους, καὶ εἰς σοφοὺς καὶ εἰς ἀμαθεῖς εἶμαι ὀφειλέτης καὶ ἔχω ὑποχρέωσιν νὰ τοὺς κηρύξω τὸ Εὐαγγέλιον.»⁸ 304 A Κάθε ἡμέραν λοιπὸν ἐφρόντιζε πότε διὰ τοὺς Κορινθίους, πότε διὰ τοὺς Μακεδόνας, πὼς περνοῦν οἱ Φιλιππησίαι, πὼς οἱ Καππαδόκες, πὼς οἱ Γαλάται, πὼς οἱ Ἀθηναῖοι, πὼς οἱ κάτοικοι τοῦ Πόντου, πὼς περνοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Ὅμως, ὅν καὶ ἦτο διαπιστευμένος δι' ὅλοκληρον τὴν ὀφίλιαν, δὲν ἐφρόντιζε μόνον διὰ λαοὺς ὀλοκληρούς, ἀλλὰ καὶ δι' ἕνα χωριστὸν ἄτομον. Καὶ πότε ἔσταλλεν ἐπιστολὴν διὰ τὸν Ὀνήσιμον, πότε δι' ἐκεῖνον μεταξὺ τῶν Κορινθίων τοῦ εἶχεν ἐκτραπῆ εἰς πορνείας. Καὶ δὲν ἐξήταξε τοῦτο, ὅτι αὐτὸς τοῦ ἠμάρτησε καὶ ἐχρειάζετο προστασίαν ἦτο ἕνας, ἀλλὰ ἐσκέπτετο, ὅτι αὐτὸς ἦτο ἄνθρωπος, ἄνθρωπος, τὸ πολυτιμότερον πλάσμα τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸν ὅποιον ὁ Πατήρ δὲν ἐλυπήθη νὰ θυσιάσῃ καὶ αὐτὸν τὸν Μουσονεῖν.

B Καὶ μὴ μοῦ εἴπῃς τὰ γκωστά, ὅτι δηλαδὴ ὁ δεῖνα εἶναι δραπέτης, καὶ ληστής καὶ κλέπτης καὶ γαμῆτος ἀπὸ ἀναριθμητὰ κακὰ ἢ ὅτι εἶναι πτωχὸς καὶ παραπεταμένος καὶ εὐτελής καὶ ἀνάξιος λόγου. Σκέψου, ὅτι καὶ δι' αὐτὸν ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς καὶ αὐτὸ σοῦ εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ δικαιολογήσῃ κίως προσηύδα. Σκέψου ποῖος πρέπει νὰ εἶναι ἐκεῖνος, τὸν οἰοῦν τὸσον πολὺ ἐτίμησεν ὁ Χριστὸς, ὥστε νὰ μὴ λυπηθῇ οὔτε τὸ ἰδικόν του αἷμα. Διότι, ἔάν

8. Ρωμ. 1, 13-14.

Ένας βασιλεύς ἐπιτόμησε νὰ θυσιασθῆ χάριν ἐνὸς κάποιου, δὲν θὰ κλητοῦμεν ἄλλην ἀπόδειξιν, C ὅτι ἐκεῖνος ἦτο κάποιος μεγάλος καὶ περιπούδαστος εἰς τὸν βασιλέα. Ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν νομίζω. Διότι ἦρκει ὁ θάνατός του νὰ δείξῃ τὴν ἀγάπην του δι' αὐτόν. Τώρα ὅμως ὄχι ἄνθρωπος, ὄχι ἀγγελος, ὄχι ἀρχάγγελος, ἀλλὰ αὐτός ὁ Κύριος τῶν Οὐρανῶν, αὐτός ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ περιεβλήθη σάρκα καὶ ἐθυσιασθῆ ὑπὲρ ἡμῶν. Δὲν θὰ κάμωμεν λοιπὸν καὶ δὲν θὰ ἐπιχειρήσωμεν τὰ πάντα, ὥστε οἱ ἄνθρωποι πού τόσο ἐτιμήθησαν νὰ ἀπολαύσουν ἄλην μας τὴν φροντίδα; Καὶ ποῖαν δικαιολογίαν θὰ ἔχωμεν; Ποῖαν συγγνώμην; Τοῦτο ἀκριβῶς ἐδεδίκε καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλεγε: «Πρόσαχε νὰ μὴ παρῶσῃς μὲ τὸ φαγητόν σου εἰς τὴν ἀπώλειαν ἐκείνου, διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ὁποῦ ἀπέθανεν ὁ Χριστός». ⁹ D Διὰ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ἐντραποῦν, αὐτοὺς πού καταφρόνουν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἡγιαζοῦν διὰ τοὺς ἀσθενούντας, καὶ νὰ τοὺς διεγείρῃ τὸν ζῆλον καὶ νὰ τοὺς πείρῃ νὰ φροντίσουν διὰ τοὺς πλησίον, ἐπρόβαλεν ἀντὶ ὧν τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου.

Καθήμενος λοιπὸν εἰς τὸ δεξιωτήριον ἔγραφεν ἀπὸ τὴν ἀπόστασιν πρὸς τοὺς Φιλιππησίους. Τέτοια εἶναι ἡ θεία ἀγάπη. Δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ τίποτε τὸ ἀνθρώπινον, διότι ἔχει τὴν ρίζαν τῆς καὶ τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς ἐπάνω εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ τί λέγει; «Θέλω νὰ γνωρίζετε σεις, ἀδελφοί μου». Εἶδες φροντίδα διὰ τοὺς μαθητὰς; Εἶδες κηδεμονίαν διδασκάλου; Ἄκουσε τώρα καὶ τὴν φιλοστοργίαν τῶν μαθητῶν πρὸς τὸν διδάσκαλον, E διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι αὐτὸ ἦτο ἐκεῖνο πού καθίστα ἰσχυροὺς καὶ ἀκαταμογήτους ἐκείνους, ὁ στενὸς σύνδεσμος μεταξὺ τῶν. Διότι ἐὰν «ἀδελφός, ὅταν μὲ ἀγάπην δοηθῆται ἀπὸ τὸν ἀδελφόν, εἶναι ὡσάν ὀχυρωμένην καὶ ἀπάρθητος πόλιν», ¹⁰ πολὺ περισσότερο τόσο ἄνθρωποι συνδεόμενοι μὲ τοὺς δεσμοὺς τῆς ἀγάπης, δύνανται νὰ ἀπακροάσωνται οὐρανῶν ἐπιβουλῶν τοῦ πονηροῦ δαιμονίου. Ὅτι δὲ ὁ Παῦλος ἦτο συνδεόμενος μὲ τοὺς μαθητὰς, δὲν χρειάζεται πλέον οὔτε ἀπόδειξις, οὔτε λόγος, ἀφοῦ καὶ δεμένους ἐμερίμνα δι' αὐτοὺς καὶ κάθε ἡμέραν ἀπέδωκε χάριν αὐτῶν φλεγόμενος ἀπὸ τὸν πόθον τῶν.

¹⁰⁵ A Ὅτι ὅμως καὶ οἱ μαθηταὶ ἦσαν συνδεόμενοι μὲ τὸν Παῦλον μὲ κάθε προθυμίαν, καὶ ὄχι μόνον οἱ ἄνδρες,

9. Ρωμ. 14, 16.
10. Παροιμ. 18, 19.

ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες, ἔκουσε τί λέγει διὰ τὴν Φοῖβην. «Σὰς συνιστῶ δὲ τὴν Φοῖβην, τὴν ἐν Χριστῷ ἀδελφὴν μας, ἡ ὁποία εἶναι διακόνισσα τῆς Ἐκκλησίας τῶν Κεγχρεῶν. Σὰς τὴν συνιστῶ δὲ διὰ νὰ τὴν δεχθῆτε, ὅπως ὁ Κύριος ἐπιβάλλει, καθὼς πρέπει νὰ ὑποδέχεται κανεὶς Χριστιανούς, καὶ νὰ σταθῆτε κοντὰ τῆς πρὸς ὑποστήριξίν τῆς καὶ βοήθειάν τῆς εἰς ὅτι σὰς χρειασθῆ. Διότι καὶ αὐτὴ ἔγινε προστάτις πολλῶν Χριστιανῶν καὶ ἐμοῦ τοῦ ἴδιου». ¹¹ Ἀλλὰ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν μέχρι προσασίας ἐπιβεβαίωσε τὸ ἐνδιαφέρον τῆς. Ἀλλὰ ἡ Πρίσκιλλα καὶ ὁ Ἀκύλας ἐβάδισαν χάριν τοῦ Παύλου καὶ εἰς τὸν θάνατον. Καὶ γράφει δι' αὐτοὺς τὰ ἑξῆς: B «Σὰς χαιρετοῦν ἐγκαρδίως ὁ Ἀκύλας καὶ ἡ Πρίσκιλλα, οἱ ὅποιοι διὰ νὰ σώσουν τὴν ζωὴν μου ἔβαλαν τὸν τράχηλόν τους κάτω ἀπὸ τὴν μάχαιρον καὶ ἐκινδύνευσαν νὰ σφαγοῦν. Ἐπίσης γράφει εἰς τοὺς ἴδιους καὶ διὰ κάποιον ἄλλον καὶ λέγει ὅτι «διὰ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ ἐπληρώσατε μέχρι θανάτου καὶ ἐξέβασαν εἰς ἔσχατον κίνδυνον τὴν ζωὴν του, διὰ νὰ ἀναπληρώσῃ ἐκεῖνο πού δὲν ἠμποροῦσατε νὰ κάμετε σεις. Διότι εἰς καιρὸν πού δὲν ἠμποροῦσατε νὰ μὲ ὑπηρετήσετε, σὰς ἀντιπροσώπευσε καὶ ἐξ ὀνόματός σας ἔφερεν εἰς τὴν Ρώμην τὸ δῶρον, τὸ ὁποῖον ἦτο θυσία ἱερὰ πρὸς τὸν Θεόν». ¹² Εἶδες πῶς ἠγάπων τὸν διδάσκαλον; Πῶς ἐοκέπτοντο περισσότερον καὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν τῆν ἀνεῖν ἐκείνου; Διὰ τοῦτο κανεὶς δὲν τοὺς ἐνίκησε τότε. Σὰς τὰ λέγω αὐτὰ ὄχι διὰ νὰ ἀκούωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μιμούμεθα. Καὶ ὁ λόγος μας δὲν ἀπευθύνεται μόνον πρὸς τοὺς ἀρχομένους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀρχοντας, διὰ νὰ δεικνύουν οἱ μαθηταὶ μεγάλην φροντίδα διὰ τοὺς διδασκάλους C καὶ οἱ διδασκαλοὶ νὰ δεικνύουν τὴν ἴδιαν μὲ τὸν Παῦλον φιλοστοργίαν πρὸς τοὺς ὑπατακτικούς των, ὄχι μόνον αὐτοὺς πού εἶναι παρόντες, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους πού εὐρίσκονται μακρὰν.

Καὶ πράγματι, ὁ Παῦλος κατοικῶν ἄλην τὴν οἰκουμένην ὡσάν νὰ ἦτο μία οἰκία, τόσον πολὺ ἐφρόντιζε διὰ τὴν σωτηρίαν ὧν, ὥστε ἔφησε τὰ δεσμὰ καὶ τὰς βλίφεις καὶ τὰς πλιγὰς καὶ τὰς στενωχωρίας καὶ ἐοκέπτετο καὶ ἠρώτα κάθε ἡμέραν διὰ νὰ μάθῃ εἰς ποῖαν κατάστασιν εὐρίσκοντο οἱ μαθηταὶ του. Καὶ πολλὰς φορές δι' αὐτὸ μόνον ἔστειλε πότε τὸν Τιμόθεον, πότε τὸν Τυχικόν. Καὶ δι' ἐκείνον λέγει: D «Σὰς τὸν ἔστειλα, διὰ νὰ μάθῃ τὴν κατάστασιν σας

11. Ρωμ. 16, 1-2.
12. Φιλιπ. 2, 30.

και να παρηγορήση τὰς καρδίας σας». ¹³ Διὰ τὸν Τιμόθεον δὲ λέγει: «Τὸν ἐσκέλευα πρὸς σὰς διότι δὲν ἠμποροῦσα πλέον νὰ ὑποφέρω τὰς φροντίδας και τοὺς φόβους ποὺ εἶχα διὰ σὰς, και νὰ πληροφορηθῶ μήπως σὰς ἐπείραξε και σὰς ἐκλόνησεν αὐτὸς ποὺ περᾶζει τοὺς ἀνθρώπους». ¹⁴ Και τὸν Τίτον πάλιν ἀλλοῦ, και ἄλλον εἰς ἄλλο μέρος. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ ἴδιος ἐξ αἰτίας τῆς φυλακίσεως πολλὰς φορές, περιωρισμένος εἰς ἓνα τόπον, δὲν ἠδύνατο νὰ συναναστραφῆ μετὰ τὰ σπλάγχνα του, ἐπικοινωνεῖ μετὰ αὐτοὺς διὰ μέσου τῶν μαθητῶν του.

Και τότε λοιπὸν, φυλακισμένος, γράφει πρὸς τοὺς Φιλιππησίους και τοὺς λέγει: «Θέλω νὰ γνωρίζετε, ἀδελφοί μου» ἀποκαλῶν τοὺς μαθητὰς του ἀδελφοῦς. Τέτοιο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀγάπη. Ἀπορρίπτει κάθε ἀνισότητα και δὲν γνωρίζει ὑπεροχὴν και ἀξίαν, Ἐ ἀλλὰ και ἂν κανεὶς εἶναι ὑψηλότερος ἀπὸ ἄλλους, κατέρχεται πρὸς τὸν ταπεινότερον ἄλλον. Πρᾶγμα ποὺ ἔκαμει και ὁ Παῦλος. Ἄλλὰ ἂς ἀκούσωμεν τί θέλει νὰ γνωρίζουν αὐτοί: «ὅτι ἐκεῖνα τὰ δυσάρεστα ποὺ μοῦ συνέβησαν, μᾶλλον συνετέλεσαν εἰς πρόσοδον τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου». ¹⁵ Ἄλλὰ εἰπέ μου πῶς και με ποῖον τρόπον συνέβη αὐτό; Μήπως ἠλευθερώθη ἀπὸ τὰ δεσμά; Μήπως ἀπέθεσεν τὴν ἄλυσιν και κηρύττει εὐθερῶς τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν πόλιν; Ἄρα γε εἰσῆλθες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν και ἀφ᾽ ἑξερῶν ἄλλοι πολλοὺς και μεγάλους λόγους διὰ τὴν πίστιν ἀπῆλθες καρδίας πολλοὺς μαθητὰς; Ἄρα γε ἀνάστηρες νεκροὺς και ἐθαυμάσθης. Μήπως ἐκαθάρισες λεπρούς και ἐξεπλάγησαν ἄλλοι; ¹⁶ Ἄ Μήπως ἐξεβίβωξες δαίμονας και ἀνυψώθης; Τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ, λέγει. Τότε, εἰπέ μου, πῶς συνετέλεσθη ἡ πρόσοδος τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου; «Ὅπως ὥστε», λέγει, «ἔγινε φανερόν μεταξὺ ἄλλης τῆς φρουρᾶς τῶν πραιτωριῶν και εἰς ἄλλους τοὺς ἄλλους κύκλους τῶν κατοικῶν τῆς Ρώμης, ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς πίστεως και τῆς σχέσεώς μου μετὰ τὸν Χριστὸν ἐρρίφθην εἰς τὴν φυλακὴν δεμένους». ¹⁷ Τί λέγεις; Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι ἡ πρόσοδος τοῦ Εὐαγγελίου, αὐτὸ εἶναι ἡ διάδοσις και ἡ ἐπίστασις τοῦ κηρύγματος, τὸ γεγονός δηλαδὴ ὅτι ἄλλοι ἔμαθον, ὅτι εἶσαι δεμένος; Ναι, λέγει.

13. Ἐφεσ. 6, 22.

14. Α' Θεσσαλ. 8, 6.

15. Φιλιπ. 1, 12.

16. Φιλιπ. 1, 13.

Ἄκουσε λοιπὸν τὰ ἑξῆς, διὰ νὰ μάθης ὅτι τὰ δεσμά, ὄχι μόνον δὲν ὑπῆρξαν κώλυμα, ἀλλὰ ἔγινον αἷτια μεγαλύτερας παρηγορίας «ὥστε οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ἐνισχυθῆσαν εἰς τὴν πίστιν των πρὸς τὸν Κύριον και ἀπέκτησαν θάρρος ἀπὸ τὰ δεσμά και τὴν φυλακίον μου, διὰ νὰ ἔχουν τώρα περισσότερον τόλμην εἰς τὸ νὰ κηρύττουν ἄφοβα τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου». ¹⁷ Τί λέγεις, ὦ Παῦλε; Ἐ Δὲν ἐπρόσκαλεσον ἀγωνίαν τὰ δεσμά και ἡ φυλακὴ σου, ἀλλὰ θάρρος; Ὅχι φόβον, ἀλλὰ πόθον; Αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν συμβιδάζονται μετὰ τὴν λογικὴν. Τὸ γνωρίζω και ἐγὼ. Ἄλλὰ αὐτὰ δὲν συνέβαιναν συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας ποὺ διέπουν τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ ἔγινον καθ' ὑπέροχον τῶν φυσικῶν νόμων και ἦσαν κατορθώματα τῆς θείας χάριτος. Διὰ τοῦτο αὐτὸ ποὺ εἰς τοὺς ἄλλους προσέκαλε ἀγωνίαν, εἰς ἐκεῖνον παρεῖχε θάρρος. Και πράγματι, ἐὰν συλλάβῃ κανεὶς τὸν στρατηγὸν και τὸν ἐγκλείσῃ εἰς τὴν φυλακὴν και κοινολογήσῃ τὸ πρᾶγμα, δύναται νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν ἄλλον τὸν στρατὸν. Και ἐὰν κανεὶς ἀπαγάγῃ ἀπὸ τὸ ποίμνιον τὸν ποιμένα, μετὰ μὴν ἄνεσιν πλέον ἀπάγει τὰ πρόβατα. Μετὰ τὸν Παῦλον ὅμως δὲν συνέβαινον ἔτσι, ἀλλὰ ἐντελῶς ἀντιθέτως. Ὁ στρατηγὸς ἦτο δεμένος και οἱ στρατιῶται ἐγίνοντο προθυμότεροι; και ἐπετίθεντο ἐναντίον των ἐχθρῶν μετὰ μεγαλύτεραν αὐτοαπειροβήσιν. Ὁ ποιμὴν ἦτο ἐγκλειστος και τὰ πρόβατα δὲν κατηναλίσκοντο, δὲν ἐσκορπίζοντο.

Ποῖος εἶδε, ποῖος ἤκουσεν, ὅτι ἀπὸ τὰ δεινὰ των διδασκάλων οἱ μαθηταὶ λαμβάνουν μεγαλύτεραν παρηγορίαν; Πῶς δὲν ἐφοβήθησαν; Πῶς δὲν εἶπαν εἰς τὸν Παῦλον «Ἰατρε, θεράπευσε τὸν ἑαυτὸν σου»; ¹⁸ Ἀπάλλαξε τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὰ πολύπλοκα-δεινὰ, και τότε θὰ φέρῃς και εἰς ἡμᾶς ἀπειρα ἀγαθὰ. Πῶς δὲν τοῦ εἶπαν αὐτό; Πῶς; Δὲν τὸ εἶπαν, διότι ἦσαν διαπαιδαγωγημένοι ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ὅτι αὐτὰ δὲν ἐγίνοντο ἀπὸ ἀδυναμίαν, ἀλλὰ μετὰ τὴν συγκοπήναισιν τοῦ Χριστοῦ. Ὡς διὰ νὰ λάμπῃ περισσότερο ἡ ἀλήθεια, καθὼς θὰ χαλυβδώνεται εἰς τὰ δεσμά και τὰς φυλακὰς και τὰς θλίψεις και τὰς στενοχωρίας και θὰ ἀποτῆ μεγαλύτερας διαστάσεως. Ἔτσι ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ τελειοῦται μέσα εἰς τὴν ἀδυναμίαν. Ἐὰν πράγματι τὰ δεσμά ἐκαμπῶν τὸν Παῦλον και τὸν καθίστων δειλότερον, ἢ αὐτὸν ἢ τοὺς ἰδίους του, τότε

17. Φιλιπ. 1, 14.

18. Ἄποκ. 1, 23.

ἐπρεπε νά ἀποροῦμεν. Ἐάν ὁμως τοὺς κατέστησε περισσότερο θαρραλέους καὶ τοὺς ᾠδήγησεν εἰς μεγαλύτεραν δόξαν, πρέπει νά ἐκπλητῶμεθα καὶ νά θαυμάζωμεν, πῶς ἀπὸ μίαν κατάστασιν πού ἐνέχει ἀτιμίαν, προκαλεῖτο δόξα εἰς τὸν μαθητὴν, ἀπὸ μίαν κατάστασιν πού ἀκορπᾷ τὴν δειλίαν, προήρχετο θάρρος καὶ παρηγορία εἰς δλους ἐκείνους. Ἐ καὶ ποῖος δὲν τὸν ἐτρόμαξε τότε, πού τὸν ἔδλεπε δεμένον μὲ ἀλυσίδας; Τότε περισσότερο ἐδραπέτευον οἱ δαίμονες, ὅταν τὸν ἔδλεπον νά μένη εἰς τὴν φυλακὴν. Διότι τὸ βασιλικὸν διάδημα δὲν καθιστᾷ τόσο λαμπρὰν τὴν κεφαλὴν, ὅσον ἡ ἀλυσὶς καθίστα λαμπρὰς τὰς χεῖρας ἐκείνου, ὄχι ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν χάριν πού ἐπιθυβίζεν εἰς αὐτάς.

Δι' αὐτὸ ἐγίνετο μεγάλη παρηγορία εἰς τοὺς μαθητάς. Καὶ πράγματι, ἔδλεπον τὸ μὲν σῶμα νά εἶναι δεμένον, τὴν δὲ γλῶσσαν νά μὴ εἶναι δεμένη. ³⁰⁷ Ἄ τὰς μὲν χεῖρας νά εἶναι σφιγμέναι, τὸν δὲ λόγον νά εἶναι ἐλεύθερος καὶ νά διατρέχη ὅλην τὴν οἰκουμένην ταχύτερον καὶ ἀπὸ τὴν ἡλιακὴν ἀκτίνα. Καὶ τοῦτο ἀπετέλει δι' αὐτοὺς παρηγορίαν, διότι ἐμάνθανον δι' ἔργων, ὅτι τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα δὲν εἶναι δεῖνόν. Διότι ὅταν ἡ ψυχὴ ἀληθῶς χαλυδιδῶθῃ ἀπὸ τὸν θεῖον πόθον καὶ ἔρωτα, δὲν ἔλπει τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα. Ἀλλὰ ὅπως οἱ κατεχόμενοι ἀπὸ μανίαν τολμοῦν καὶ ρίπτονται καὶ εἰς τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸν σίδηρον καὶ εἰς τὰ θηρία καὶ εἰς τὸ πέλαγος καὶ παντοῦ, εἶσι καὶ αὐτοί, κατεχόμενοι ἀπὸ μίαν θαυμασίαν καὶ πνευματικωτάτην μανίαν, μανίαν προερχομένην ἀπὸ ἀσφροσύνης, κατεγέλων ὅλα ὅσα ἔδλεπον. Δι' αὐτὸ, καθὼς ἔδλεπον δεμένον τὸν διδάσκαλον, μᾶλλον ἐσκίρων, μᾶλλον ἐχαίροντο, βίβοντες μὲ ἔργα τὴν ἀπάντησιν εἰς τοὺς ἐχθρούς, Ἐ ὅτι ἀπὸ παντοῦ εἶναι ἀνίκητοι καὶ ἀνυπότακτοι.

Τότε λοιπόν, πού τὰ πράγματα εὐρίσκοντο εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς τοῦ Παύλου πού ἤθελον νά κινήσουν ἐντονώτερον τὸν πόλεμον ἐναντίον του καὶ νά ἐξάψουν περισσότερο τὸ μῖσος τοῦ τυράννου ἐναντίον του, προσεπαλοῦντο καὶ αὐτοί, ὅτι κηρύττουσαν τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἐκήρυττον πράγματι τὴν ὁρθὴν καὶ ὑγιᾶ πίστιν διὰ νά λάβῃ μεγαλύτερον διδασίαν τὸ δόγμα. Καὶ τὸ ἔκαμνον αὐτό, ὄχι διότι ἤθελον νά σπείρουν τὴν πίστιν, ἀλλὰ διὰ νά μάθῃ ὁ Νέρων ὅτι τὸ κήρυγμα λαμβάνει μεγαλύτερας διαστάσεις καὶ τὸ δόγμα παρουσιάζει ἔξαρσιν καὶ ἐξοντώσῃ ταχύτερον τὸν Παῦλον. Ἐ ἦσαν λοιπόν δύο διδασκαλεῖα, ἓνα τῶν μαθητῶν τοῦ Παύλου, καὶ ἓνα

ἄλλο τῶν ἐχθρῶν τοῦ Παύλου. Καὶ οἱ μὲν μαθηταὶ τοῦ ἐκήρυττον τὸ Εὐαγγέλιον ἀπὸ ἀληθῆ πίστιν, ἐνῶ οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἀπὸ ἀνταγωνισμὸν καὶ μῖσος πρὸς τὸν Παῦλον. Καὶ αὐτὰ ὑπεβήλωνεν ὅταν ἔλεγε: «Μερικοὶ μὲν κηρύττουσαν τὸν Χριστὸν καὶ ἐνεκα φθόνου πρὸς ἐμέ, ἐπειδὴ δὲν ἀνέχονται τὴν ἐπιτροπὴν μου»¹⁹ ἔνοσάν ἀκριδῶς αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς. «Μερικοὶ πάλιν κηρύττουσαν ἀπὸ ἀγαθῆν καρδίαν καὶ πρόθεσιν»²⁰ ἔλεγεν, ἐνωσὼν ἐδῶ τοὺς μαθητάς του. Ἐπειτα ἠμιλεῖ πάλιν δι' ἐκείνους: «Ἄλλοι μὲν ἀπὸ φαρισμαίων καὶ κομματισμῶν κηρύττουσαν τὸν Χριστὸν, ὄχι εἰλικρινῶς καὶ μὲ ἀγνὰ ἐλατήρια, ἀλλὰ διότι φαντάζονται, ὅτι θὰ προσθέσουν ὀλίψιν καὶ μεγαλύτερους κινδύνους εἰς τὴν φυλακίαν μου».²¹ Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἐχθροί. Ἐπειτα «ἄλλοι κηρύττουσαν ἀπὸ ἀγάπῃ». Αὐτὸ πάλιν τὸ λέγει διὰ τοὺς ἀδελφούς του. Καὶ συνεχίζει: «Ἐπειδὴ γνωρίζουν καλά, ὅτι ἔχω προορισμὸν καὶ ἀποστολὴν νά ἀπολογούμαι καὶ ὑπερασπίξω τὸ Εὐαγγέλιον. Ἰδοὺ λοιπὸν διατὶ ὅσες εἶπα, ὅτι αἱ θλίψεις πού περνῶ, συνετέλεσαν εἰς τὴν πρόδον τοῦ Εὐαγγελίου. Διότι τί πρόκειται νά συμβῆ; Τίποτε ἄλλο ἐκτός τοῦ ὅτι μὲ κάθε τρόπον, εἴτε ὑποκριτικῶς καὶ μὲ προσχήματα, εἴτε εἰλικρινῶς καὶ μὲ εὐθύτητα ὁ Χριστὸς κηρύττεται».²² Ὁ ὅστε μοταίως καὶ ἀδοκίμως λαμβάνεται ἡ φράσις αὕτη, ὅτι ἀφορᾷ τὰς ἀρέσεις. Διότι ἐκείνοι πού ἐκήρυττον τότε, δὲν ἐκήρυττον δόγμα παρεφθαρμένον, ἀλλὰ πίστιν ὑγιᾶ καὶ ὁρθήν. Διότι ἐάν ἐκήρυττον δόγμα διεφθαρμένον καὶ ἐδίδασκον ἄλλα ἀπὸ ἐκεῖνα πού ἐδίδασκεν ὁ Παῦλος, δὲν ἐπρόκειτο νά προωθηθοῦν οἱ σκοποὶ τῶν; Ποῖοι δὲ ἦσαν οἱ σκοποὶ τῶν; Νά λάβῃ ἡ πίστις μεγάλην ἀνάπτυξιν καὶ νά γίνων πολλοὶ μαθηταὶ τοῦ Παύλου, καὶ ἔτσι νά διεγείρουν τὸν Νέρωνα εἰς μεγαλύτερον διωγμὸν. Ἐάν δὲ ἐκήρυττον ἄλλα δόγματα, δὲν θὰ ἔκαμνον πολλοὺς μαθητάς τοῦ Παύλου. Ἐ καὶ ἂν δὲν ἔκαμνον, δὲν θὰ ἐξηροῦσαν τὸν τυράννον. Δὲν ἐνοεῖ λοιπόν, ὅτι εἰσήγον διεφθαρμένα δόγματα, ἀλλὰ ὅτι τὸ κίνητρον πού τοὺς ὄθει νά κηρύττουσαν ἦτο διεφθαρμένον. Καὶ εἶναι ἄλλο νά λέγης, ὅτι δὲν εἶναι ὑγιᾶς ἡ αἰτία τοῦ κηρύγματος καὶ ἄλλο, ὅτι δὲν εἶναι ὑγιᾶς τὸ ἴδιον τὸ κήρυγμα. Διότι τὸ κήρυγμα δὲν γίνεται ὑγιᾶς, ὅταν τὰ δόγματα εἶναι γεμάτα πλάνην. Ἡ αἰτία πάλιν δὲν

19. Φίλιπ. 1, 18.

20. Ἐνθ' ἄνω.

21. Φίλιπ. 1, 18.

22. Φίλιπ. 1, 17-18.

γίνεται υγιής, όταν τὸ μὲν κήρυγμα εἶναι υγιές, αὐτοὶ δὲ πού τὸ κηρύττουν, δὲν τὸ κηρύττουν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἢ ἀπὸ μίσος ἢ ἀπὸ εὐνοίαν πρὸς ἄλλους.

³⁰² Α Δὲν λέγει λοιπὸν τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ εἰσήγον αἰρέσεις, ἀλλὰ ὅτι ἐκήρυττον αὐτὸ πού ἐκήρυττον, ὄχι ἀπὸ ὀρθὴν αἰτίαν οὔτε ἀπὸ εὐλάβειαν. Διότι δὲν τὸ ἔκαμναν αὐτὸ διὰ τὴν διαδόσασιν τὸ Εὐαγγέλιον, ἀλλὰ διὰ τὴν πολεμήσασιν καὶ τὴν ρήσασιν αὐτὸν εἰς μεγαλύτερον κίνδυνον. Δι' αὐτὸ ἀκριδῶς τοὺς κατηγορεῖ. Καὶ κοίταξε μὲ πόσῃ ἀκριθείαν τὸ διατυπώνει. «Διότι φαντάζονται ὅτι θὰ προσθέσουν θλίψιν καὶ μεγαλύτερους κινδύνους εἰς τὴν φυλάκισίν μου». Δὲν εἶπεν «ὅτι προσθέτουν», ἀλλὰ «φαντάζονται ὅτι προσθέτουν», δηλαδὴ νομίζουν, δεκνύων εἶναι ὅτι, ἂν καὶ ἐκεῖνοι νομίζουν ὅτι τοῦ προσθέτου θλίψεις, αὐτὰς δὲν αἰσθάνονται εἶναι, ἀλλὰ καὶ χαίρει διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ κηρύγματος. Προσέθεσε λοιπὸν ἐν συνεχείᾳ: Β «Ἄλλὰ καὶ διὰ τὸ γεγονός αὐτὸ χαίρω καὶ θὰ χαίρω». ³⁰³ Ἐὰν τὰ δόγματα περιεῖχον πλάνην καὶ ἐκεῖνοι εἰσήγον αἰρέσεις, δὲν ἠδύνατο ὁ Παῦλος νὰ χαίρῃ. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ δόγμα παρέμενον υγιές καὶ ἀνόθευτον, διὰ τοῦτο λέγει «χαίρω καὶ θὰ χαίρω». Καὶ τί, ἂν ἐκεῖνοι καταστρέφουν τὸν ἑαυτῶν καὶ τὸ κάμνουν ἀπὸ μίσος; Ὅμως καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν δυναμῶν τὴν ὑπόθεσίν μου. Εἶδες πόση εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Παύλου; Εἶδες πῶς δὲν συλλαμβάνεται ἀπὸ καμμίαν παγίδα τοῦ διαβόλου; Καὶ ὄχι μόνον δὲν συλλαμβάνεται, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς ἰδίας του παγίδας τὸν ὑπατάσσει. Διότι εἶναι μεγάλη ἡ κακουργία τοῦ διαβόλου καὶ ἡ πονηρία τῶν ὑπηρετῶν του. Ἐφ' ὅσον μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ἁμαρτανότητος, ἠθέλον νὰ σῆσασιν τὸ κήρυγμα. Ἄλλὰ ³⁰⁴ ὁ Θεὸς πού πιάνει σφικταθμένους αὐτοὺς πού κάνουν τὸν σοφὸν καὶ τοὺς ἐξευτελίζει μὲ τὴν ἴδιαν τους τὴν σοφιστικὴν ἐξυπνάδα καὶ δεξιοτήτα, ³⁰⁵ δὲν ἐπέτρεπε νὰ συμβῇ αὐτὸ. Αὐτὸ ἀκριδῶς ὑποβλήλων ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλεγε: «Τὸ νὰ παραμείνω ὅμως μὲ τὸ σῶμα εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν εἶναι ἀναγκαιότερον διὰ τὴν πνευματικὴν σας ὠφέλειαν. Καὶ μὲ πεποιθήσιν γινώσκω τοῦτο, ὅτι θὰ μείνω εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ θὰ συμπαραμείνω μὲ ἄλλους σας». ³⁰⁶ Ἐκεῖνοι ἐπιθυμοῦν νὰ μὲ ἐκδιώξουν ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν

³⁰² Φίλιπ. 1, 18.

³⁰³ Α' Κορινθ. 3, 19.

³⁰⁴ Φίλιπ. 1, 24-25.

καὶ δι' αὐτὸ ὑπομένουν τὰ πάντα. Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν τὸ ἐπιτρέπει πρὸς χάριν σας.

³⁰⁷ Ὅλα λοιπὸν αὐτὰ νὰ τὰ μνημονεύετε μὲ ἀκριθείαν, διὰ τὴν δύνασθε νὰ διορθώσετε μὲ κάθε σοφίαν αὐτοὺς πού κακοποιοῦν τὰς Γραφὰς μὲ ἀπερισκέψιον καὶ καταστρέφουν τοὺς πλησίον. Θὰ δυνηθῶμεν δὲ καὶ νὰ ἐνθυμούμεθα τὰ ἀνωτέρω καὶ ἄλλους νὰ διορθώσωμεν. Β ἂν καταφύγωμεν πάντοτε εἰς προσευχὰς καὶ παρακαλῶμεν τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐχώρισε τὸν λόγον τῆς σοφίας, νὰ μᾶς χαρίσῃ καὶ τὴν ἰκανότητα τῆς ἀκροάσεως καὶ ἀκριθεῖ καὶ ἀκατάβλητον φροῦνησιν τῆς πνευματικῆς αὐτῆς παρακαταθήκης. Διότι ὅσα παλλὰς φορές δὲν δυνάμεθα νὰ τὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν προσωπικὴν μας προσπάθειαν, αὐτὰ θὰ δυνηθῶμεν εὐκόλως νὰ τὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὰς προσευχὰς, ἐνωῶ μὲ διαρκεῖς προσευχὰς. Διότι πρέπει νὰ προσευχόμεθα διαρκῶς καὶ ἀκαταπαύστως ὅλοι, καὶ αὐτὸς πού εὐρίσκεται εἰς τὴν θλίψιν, καὶ αὐτὸς πού ἔχει τὴν ἀνεσίαν του, καὶ αὐτὸς πού εὐρίσκεται μέσα εἰς τὰ δεινά, καὶ αὐτὸς πού εὐρίσκεται μέσα εἰς τὰ ἀγαθὰ του. Αὐτὸς μὲν πού ἔχει τὴν ἀνεσίαν του καὶ τὰ πολλὰ ἀγαθὰ, νὰ προσεύχεται διὰ τὰ μείνουν αὐτὰ ἀμετακίνητα καὶ ἀμετάβλητα καὶ ποτὲ νὰ μὴ μεταπέσουν. Ε Αὐτὸς πού εὐρίσκεται εἰς τὴν θλίψιν καὶ εἰς τὰ πολλὰ δεινά, νὰ προσεύχεται νὰ ἐπέλθῃ εἰς αὐτὸν κάποια μεταβολὴ πρὸς τὸ καλὸν καὶ νὰ εὐρεθῇ εἰς τὴν γαλήνην τῆς παρηγορίας. Εἶσαι εἰς τὴν γαλήνην; Λοιπὸν παρακάλεσε τὸν Θεόν νὰ μείνῃ σταθερὰ καὶ ἀσφαλὴς αὐτὴ ἡ γαλήνη. Εἶδες τρικυμία πού ἐσηκώθη; Παρακάλεσε ἐνώπιον τὸν Θεόν νὰ παραμερίσῃ τὴν τρικυμίαν καὶ ἀπὸ τὴν ταραχὴν νὰ φέρῃ τὴν γαλήνην. Εἰσηκούσθη; Εὐχαριστήσε τὸν Θεόν δι' αὐτὸ, διότι δηλαδὴ εἰσηκούσθη. Δὲν εἰσηκούσθη; Παραμένει ἕως ὅτου ἀκουσθῆς. ³⁰⁸ Α Καὶ ἂν καμμίαν φοράν ὁ Θεὸς ἀναβάλλῃ τὴν δόσιν, τὸ κάμνει ὄχι διότι σὲ μισεῖ ἢ σὲ ἀποστρέφεται, ἀλλὰ διότι μὲ τὴν ἀναβολὴν τῆς δόσεως θέλει νὰ σὲ κρατῇ διαρκῶς πλησίον του, ὅπως κάνουν καὶ οἱ φιλόσοφοι πατέρες. Καὶ πράγματι ἐκεῖνοι διὰ τοὺς ἀμελεστέτους υἱοὺς των μεθοδεύουν τὴν παραμονὴν των πλησίον των μὲ τὸ τέχνησμα τῆς ἀναβολῆς τῆς δόσεως.

Δὲν σοὺ χρειάζονται μεσίται διὰ τὸν Θεόν, οὔτε μεγάλη περιπλάνησις, οὔτε νὰ κολακεύσῃς ἄλλους. Ἄλλὰ καὶ ἂν εἶσαι ἔρημος, καὶ ἂν εἶσαι ἀπροσάτευτος, ὅταν ὁ ἴδιος παρακαλέσῃς τὸν Θεόν, θὰ ἐπιτύχῃς ὅπως θήσῃτε. Ὅταν παρακαλῆται διὰ μέσου ἄλλων ὑπὲρ ἡμῶν, δὲν συ-

νηθίζει και τόσο να ἐπιτεύη, δσον δταν τὸν παρακαλοῦ-
μεν ἡμεῖς οἱ Ἰβιοι, και ὡς εἰμαστε γεμάτοι ἀπὸ ἀναριθμητα
κακά. Διότι εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἀνθρώπων, και ἂν
συγκροσθῶμεν ἀπειρους φορές, Β δταν ὁμοῦ και τὴν
πρωτὴν και τὴν μεστῆριαν και τὴν ἐσπέρων ἀφανίζω-
μεθα εἰς αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἐνοχλήθη μαζί μας, με τὴν δι-
αρκη θέαν και συνάντησιν εὐκόλως διαλύομεν τὴν ἐχθραν.
Ἐάν αὐτὸ συμβαῖνη με τοὺς ἀνθρώπους, πολὺ περισσότε-
ρον δύναται νὰ συμβῆ με τὸν Θεόν.

Ἄλλὰ εἶσαι ἀνάξιος; Γινε με τὴν προσήλωσιν σου εἰς
αὐτὸν ἄξιος. Διότι και ὁ ἀνάξιος εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ
ἄξιος με τὴν προσήλωσιν και ὁ Θεὸς ἐπιτεύει, δταν παρα-
καλήται μᾶλλον ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Ἰβιοὺς, παρὰ διὰ μέσου ἄλ-
λων, και πολλὰς φορές ἀναβάλλει τὴν δόσιν, ὄχι διότι θέ-
λει νὰ μᾶς ἐμβάλῃ εἰς ἀμφιβολίαν, οὔτε νὰ μᾶς ἐξαποστεί-
λῃ με κενὰς χεῖρας, ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃ αἰτίος μεγαλυτέρων
ἀγαθῶν δι' ἡμᾶς. C Αὐτὰ τὰ τρία θὰ προσπαθῆσω νὰ σᾶς
τὰ κάμω φανερά με τὴν παραβολὴν ποὺ ἀνεγνώσθη σή-
μερον. Προσήθε, λέγει, εἰς τὸν Χριστὸν ἢ Χαναναία και
τὸν παρεκάλει διὰ τὴν θυγατέρα τῆς ποὺ κατέχετο ἀπὸ
δαϊμόνιον. Καὶ ἐφώνησε ἐπιμόνως και δυνατὰ. «Κύριε, ἐλέ-
ησόν με. Ἡ θυγατέρα μου κατέχεται ἀπὸ δαιμόνιον και
ὑποφέρει φρικτὰ».²⁶ Ἰδοὺ λοιπὸν, μία ἐξὴν γυναῖκα, ἀλλο-
φυλος και ἄρραβος, ἔξω ἀπὸ τὴν πολιτείαν τῶν Ἰουδαί-
ων. Καὶ τί ἄλλο ἤτο παρὰ ἓνα σκυλί, ἀναξία νὰ λάθῃ αὐτὸ
ποὺ ἐζητεῖ, «Δὲν εἶναι σωστό», λέγει, «νὰ πάρῃ κανεὶς τὸ
ψωμί τῶν παιδιῶν και νὰ τὸ ρίψῃ εἰς τὰ σκυλάκια».²⁷ Ἄλλ'
ὁμοῦ με τὴν ἐπιμονὴν τῆς ἐγενεν ἄξια. Διότι δὲν τὴν ἐσι-
γογε μόνον εἰς τὴν εὐγένειαν τῶν παιδιῶν, D ἐνῶ ἤτο σκυλί,
ἀλλὰ και τὴν προέτευψε με πολλὰ ἐγκώμια και τῆς εἶπε:
«Ὁ γυναῖκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη. Ἐγὼ εἰς σὲ
ὅπως θέλεις».²⁸ Ὅταν λέγῃ ὁ Χριστὸς «ἡ πίστις σου εἶναι
μεγάλη», μὴ ζητῆς κομμίον ἄλλῃν ἀπόδειξιν τῆς μεγαλο-
φυχίας του ἀπέναντι εἰς τὴν γυναῖκα. Εἶδες πῶς με τὴν
ἐπιμονὴν τῆς ἡ γυναῖκα αὐτὴ ἐγενεν ἄξια, ἐνῶ πρώτα ἤτο
ἀναξία;

Θέλεις νὰ μάθῃς και ὅτι, δταν παρακαλῶμεν τὸν Θεὸν
μόνοι μας παρὰ διὰ μέσου ἄλλου ἐπιτυχάνομεν καλύτε-
ρον; Ἐκραξεν ἐκεῖνη και οἱ μαθηταὶ προσέτρεξαν και εἶ-

26. Ματθ. 15, 22.
27. Ματθ. 15, 26.
28. Ματθ. 15, 28.

παν: «Ἄφρησέ τὴν νὰ φύγῃ, διότι φωνάζει δυνατὰ ἀπὸ
ὀπίσω μας και θὰ μαζευθῇ λαὸς πολὺς».²⁹ Καὶ πρὸς μὲν ἐ-
κείνους εἶπε: «Δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν πατέρα μου, Ε
παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους».³⁰
Ἐπὶ τὴν γυναῖκα αὐτὴν ἐπλησίασε μόνῃ τῆς και ἐπέμενε με τὰς
φωνὰς τῆς και ἔλεγε «καὶ, Κύριε, και τὰ σκυλάκια πρῶγου
ἀπὸ τὴν ψίχουλα, ποὺ πίπτουν ἀπὸ τὸ τροπέζι τῶν κυρίων
των».³¹ τότε ὁ Χριστὸς ἔδωκε τὴν χάριν και τῆς λέγει:
«Ἄς γίνῃ ὅπως σὺ θέλεις». Εἶδες πῶς, δταν μὲν παρεκά-
λου ἐκεῖνοι, ἠρνήθη. Ὅταν ὁμοῦ ἐφώνησεν ἡ ἴδια αὐτὴ
ποὺ εἶχεν ἀνάγκη τῆς δωρεᾶς, τότε ἐπένευσεν; Εἰς ἐκει-
νοὺς μὲν λέγει «δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν πατέρα μου παρὰ
διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους», εἰς αὐ-
τὴν δὲ εἶπε «ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη, ὡς γίνῃ ὅπως σὺ
θέλεις». Εἰς τὴν ἀρχὴν πάλιν, δταν ὑπεδελήθῃ τὸ αἴτημα,
δὲν ἀπήντησε τίποτε. 310 A Ὅταν ὁμοῦ ἡ γυναῖκα προ-
σῆλθε και μία και δύο και τρεῖς φορές, τότε τῆς ἔκαμε τὴν
χάριν, διὰ νὰ μᾶς πείσῃ τελικῶς, ὅτι ἀνέβαλε τὴν δόσιν,
ὄχι διὰ νὰ τὴν ἀπορρίψῃ ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ εἰς ὅλους ἡμᾶς
τὴν ὑπομονὴν τῆς γυναίκος. Διότι ἐάν ἀνέβαλλε διὰ νὰ τὴν
ἀρνήθῃ, δὲν θὰ τὴν ἔβλεπε εἰς τὸ τέλος. Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἐπε-
ριμενε νὰ δείξῃ εἰς αὐτοὺς ὅλους τὴν φιλοσοφίαν τῆς γυ-
ναίκος αὐτῆς, δι' αὐτὸ ἐσιώπη. Διότι ἐάν τῆς ἔκαμαν ἀμέ-
σως τὴν χάριν και ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, δὲν θὰ εἶχαμε γνωρίσει
τὴν ἀνδρείαν τῆς γυναίκος. «Ἄφρησέ τὴν νὰ φύγῃ, διότι
φωνάζει δυνατὰ ἀπὸ πίσω μας και ἀπὸ τὰς φωνὰς τῆς θὰ
μαζευθῇ λαὸς πολὺς», λέγουν οἱ μαθηταί. Τί λέγει ὁμοῦ
ὁ Χριστὸς; Σείς ἀκούετε τὴν φωνὴν, ἐγὼ ὁμοῦ δλέπω τὴν
ψυχὴν τῆς. Γνωρίζω τί πρόκειται νὰ εἴπῃ. Β Καὶ δὲν θέλω
τὸν θησαυρὸν ποὺ εἶναι κρυμμένος εἰς τὴν ψυχὴν τῆς, νὰ
τὸν ἀφήσω νὰ διαφύγῃ, ἀλλὰ ἀναμένο και σιωπῶ, διὰ νὰ
τὸν ἀποκαλύψω και τὸν καταθέσω ἐνώπιόν σας, και τὸν
καταστήσω γνωστὸν εἰς ὅλους.

Τώρα λοιπὸν ποὺ ἐμάθαμε ὅλα αὐτὰ, και δταν ἐδρι-
σκώμεθα μέσα εἰς τὰ ἀμαρτήματα και εἰμεθα ἀνάξιοι νὰ
λάβωμεν τὴν χάριν, νὰ μὴ ἀπελπίζώμεθα, γνωρίζοντες ὅτι
με τὴν ἐπιμονὴν τῆς ψυχῆς θὰ δυνήθωμεν νὰ γίνωμεν ἄξιοι
νὰ ζητήσωμεν. Καὶ ἂν εἰμεθα ἀπροσάτεντοι και ἐρημοὶ,
νὰ μὴ ἀπελπίζώμεθα γνωρίζοντες, ὅτι εἶναι μεγάλη προ-

29. Ματθ. 15, 28.
30. Ματθ. 15, 24.
31. Ματθ. 15, 27.

στασία τὸ νὰ προσέλθῃ κανεὶς μόνος του εἰς τὸν Θεὸν μὲ μεγάλην προθυμίαν. Καὶ ἂν βραδύνη καὶ ἀναβάλλῃ τὴν δόξιν, νὰ μὴ ἀπελιπθῶμεν καὶ σταματήσωμεν, Ἐξοῦ ἐμάθαμε, ὅτι ἡ βραδύτης καὶ ἡ ἀναβολὴ εἶναι ἀπόδειξις τῆς προνοίας καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ. Ἄν πείσωμεν τὸν ἑαυτὸν μᾶς δι' αὐτὰ ὅλα καὶ προσέλθωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὸν μὲ ψυχὴν συντετριμμένην καὶ θερμὴν καὶ ἀγρυπνὸν διάθεσιν, τέτοια, ὡσάν αὐτὴν μὲ τὴν ὁποίαν προσήλθεν ἡ Χαναναία, καὶ σκύλοι ἂν εἴμεθα καὶ ἂν ἔχωμεν πράξει ὁτιδήποτε τὸ φοβερόν, καὶ τὰ ἰδικὰ μᾶς κακὰ θὰ ἀποκρούσωμεν καὶ θὰ ἀποκτήσωμεν τόσῃν παρηρησίαν, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ προστατεύσωμεν καὶ ἄλλους. Μὲ τὸν τρόπον ποῦ αὐτὴ ἡ Χαναναία ὄχι μόνον ἔλαθε τόσῃν παρηρησίαν καὶ ἀπειρα ἐγκώμια, ἀλλὰ κατώρθωσε καὶ τὴν θυγατέρα τῆς νὰ τὴν ἀποσπᾷσῃ ἀπὸ τὰ ἀφόρητα δευῶ. Ὡς Διότι τίποτε, τίποτε δὲν εἶναι δυνατώτερον ἀπὸ πυρωμένην καὶ γησίαν προσευχὴν. Αὐτὴ διαλύει καὶ τὰ παρόντα δευνὰ καὶ μᾶς ἐξαιρᾷ καὶ ἀπὸ τὰς κολάσεις, ποῦ ἐπακολουθοῦν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Διὰ νὰ διέλθωμεν λοιπὸν καὶ τὸν παρόντα βίον μὲ εὐκολίαν, καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν νὰ ἀπέλθωμεν μὲ παρηρησίαν, μὲ μέγαν ζῆλον ἅς ἐπιτελῶμεν διαρκῶς τὸ καθῆκον τῆς προσευχῆς. Διότι ἔτσι θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ παρόντα ἀγαθὰ καὶ νὰ τρέφωμεν καλὰς ἐλπίδας. Τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ τὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου δόξα, τιμὴ καὶ δυνάμις ἀνῆκουν εἰς τὸν Πατέρα, μαζί καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ

Α ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ, ΣΥΝΟΜΙΛΗΣΑΝΤΟΣ ΔΙ' ΟΜΙΛΩΝ ΤΟ ΒΡΑΥΤΕΙΚΟΝ ΡΗΤΟΝ: «ΟΥΔΕΝΟΤΕ ΟΥΔΙΣ ΗΡΑΤΤΕΙ ΠΙ ΕΞ ΙΔΙΑΣ ΠΡΟΔΙΡΕΞΕΩΣ, ΕΑΝ ΔΕΝ ΙΣΗ ΠΡΟΤΟΝ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΝΑ ΤΟ ΠΡΑΞΗ.»¹

Ποία βία καὶ ποία τυραννία! Ἐνῶ ὁ προλαήσας διδάσκαλος εἶχε γεμάτην τὴν φιάλην, μᾶς ἔδωσε νὰ γευθῶμεν τὸ ποτὸν μόνον μὲ τὴν ἀκρὴν τῶν χειλέων. Αὐτὸ τὸ ἔκαμεν ὄχι ἀπὸ ἐνδειαν διδασκαλίας, διότι ἀναβρῦζει περισσότερον καὶ ἀπὸ πηγὴν, ἀλλὰ ὅπως τολμῶ νὰ εἰπῶ, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν τυραννικότητα τῆς ἀγάπης σας ποῦ ἠθέλησατε νὰ ἐπιδαφιεύσατε εἰς τὴν ταπεινότητά μου. Ἐσιώπησα, λοιπὸν, καὶ ἔκλεισε τὸν λόγον του, θέλων νὰ σᾶς κάμῃ τὴν χάριν καὶ νὰ μὲ καταστήσῃ ὀλοκληρωτικῶς ὑπεύθυνον τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους. Ἐξοφλοῦν μᾶς παρεχώρησε τὸν λόγον καὶ βλέπω καὶ σᾶς νὰ κρέμεσθε ἀπὸ τὴν γλώσσον μου, εἶναι ἀνάγκη νὰ καταπιασθῶ μὲ τὸν ἀγῶνα. Βοηθήσατέ με, ὡστάσον, καὶ δώσατε ἓνα χερί, κεντῶντες τὴν γλώσσον μου μὲ τὰς εὐχὰς σας καὶ μὲ τὴν σύνεσιν τῆς ἀκρόασεως, κἀμνοντες εὐκόλῃ τὴν διδασκαλίαν, ἐπειδὴ καὶ ὁ προφήτης δὲν ζητεῖ μόνον ἓνα θαυμάσιον σύμβουλον, ἀλλὰ καὶ ἓνα συνετὸν ἀκροατήν. Σήμερον δὲν πρόκειται ν' ἀντιμετωπίσωμεν ἓνα τυχόντα ἀγῶνα καὶ ἔχομεν ἀνάγκην πολλῶν εὐχῶν καὶ πολλῆς ἀγρυπνίας τοῦ ἀκροατηρίου, πολλὴν ἐπιμέλειαν δὲ πρέπει νὰ ἐπιδείξῃ ὁ λέγων Ἐ διὰ νὰ διατυπώσῃ μὲ ἀκρίβειαν τὰ λεγόμενα καὶ νὰ τὰ χαράξῃ ἀσφαλῶς εἰς τὴν διάνοισιν ὅλων ὅσοι μὲ ἀγαπᾶτε. Δὲν θέλω μόνον ν' ἀκούσατε, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκπαιδευθῆτε ὄχι μόνον νὰ μάθετε, ἀλλὰ νὰ γίνετε καὶ διδάσκαλοι. Ὅχι μόνον σεῖς νὰ τὰ δέχεσθε, ἀλλὰ νὰ τὰ διαβάσετε καὶ εἰς ἄλλους. Ἐταῖ θὰ εἶναι λαμπρότερον τὸ θέαμα καὶ περισσώτερα ἡ σύνεξις ὅταν σεῖς, μὲ ὅσα ἀκούετε, θὰ ἠμπορέσατε νὰ προσελκύσατε καὶ ἄλλους.

1. Iud., ὁ, 19.

Κατά την προηγούμενη συνάντησή μας έφερα προς ανάπτυξη την εὐαγγελικήν ρῆσιν πού λέγει: «Ὁ Πατήρ μου ἐργάζεται ἕως τώρα καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι»,² ἀποδεικνύων ἔτσι τὴν ἰσότητά τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν γεννήτορα, τὴν ὁποίαν καὶ προηγουμένως συνεπέραναν ὁ εὐαγγελιστὴς λέγων: «Διὰ τοῦτο τὸν κατέδωκεν περισσότερο, ἄχι μόνον διότι κατέλυσε τὸ Σάββατον, ἀλλὰ καὶ διότι ἔλεγεν ἰδικόν τοῦ πατέρα τὸν Θεόν, ποιῶν ἑαυτὸν ἴσον πρὸς αὐτόν» καὶ ἔτσι ἐτελείωσα τὸν λόγον μου. Σήμερον εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐλέγξω ὅσα ἀντιτείνουσι οἱ αἰρετικοὶ εἰς αὐτά. Ἄν καὶ ἀγωνιζώμεθα εἰς φιλικὸν περιβάλλον, ὡστόσον χρειάζεται νὰ χρησιμοποιώμεν²⁵⁶ ἅ τὸσην ἀκριβολογίαν, ὥστε ὁ λόγος νὰ εἶναι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καθαρὸς καὶ στερεὸς, ἀκόμη καὶ ἂν ἐκφωνήθῃ ἀνάμεσα εἰς ἐχθρούς. Ἰσχύει αὐτὸ πού προηγουμένως εἶπον, ὅτι δὲν θέλω μόνον νὰ με ἀκούετε, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκπαιδεύετε ἄλλους. Διὰ τοῦτο ἐφρόντισα νὰ σᾶς ἐφοδιάσω μὲ πνευματικὰ ὄπλα, ὥστε νὰ μὴ φαῖνῃ πουθενά ἓνα γυμνὸν μέλος σας, μήτε νὰ δεχθῆτε ἓνα καιρῖον τραῦμα. Ὁ λόγος μου ἔχει τὴν σημασίαν δόγλου, πού προστατεύει ὅλους μαζί τοὺς ἰδικούς μας καὶ πλήττει τοὺς ἀντιπάλους. Καὶ δὲν πλήττει ὁπλῶς τὸν ἀντίπαλον διὰ νὰ τὸν ἐξοντώσῃ, ἀλλὰ διὰ ν' ἀναστήσῃ νεκρούς. Αὐτὸ εἶναι τὸ εἶδος τοῦτο τῆς μάχης καὶ στήναι τρόπον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀντιπάλου. **Β** Καὶ διὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ, βοηθήσατε τὴν σκέψιν μου, ἀποβάλλοντες κάθε δικωτικὴν φροντίδα καὶ κεντρίσατε τὸν λογισμόν μου, χαρίζοντές μου ἀγρυπνὸν τὸ ὄμμα σας. Μήτε ὁ πλοῦσιος νὰ χανῶνται ἀπὸ ραθυμίαν, μήτε ὁ πτωχὸς νὰ πιέζεται ἀπὸ τὰ βάσανα τῆς φτώχειας. Ἀποβάλατε ὅλην αὐτὴν τὴν ἀνωμαλίαν τῆς ζωῆς καὶ ὁ καθένας σας ἄς γίνῃ ἓνας προσεκτικὸς ἀκροατὴς, διότι ὅσα θὰ μᾶς ἀπασχολήσουσι ἐδῶ δὲν εἶναι τὰ τυχόντα. Διὰ τοῦτο, λοιπόν, σᾶς παραγγέλλω συνεχῶς αὐτά, ἐπεὶ ἂν γνωρίζω τὸ βάθος εἰς τὸ ὅποιον θὰ διαδισκώμεν. Ἄλλὰ μὴ θορυβηθῆτε ἀκούων βάθος. Ὄταν μᾶς χειραγωγῇ τὸ Πνεῦμα, δὲν εἶναι ζοφερά τὰ ὕδατα καὶ ἡ εὐκολία θὰ εἶναι πολλή, μόνον ὅταν βαδίσετε τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν ἐγὼ ὑποδεικνύω. Καὶ μὴ θορυβηθῆτε, οὔτε νὰ ταραχθῆτε. **Γ** Τὰ ὅσα θὰ μᾶς ἀπασχολήσουσι σήμερον εἶναι δυνατὸν νὰ τaráξουσι κατ' ἀρχάς ἓνα ἀπρόσεκτον ἀκροατήριον καὶ νὰ τὸ ἐμβάλουν εἰς ἀπορίας, ἀλλὰ ὅταν ἴσῃ τὸ τέλος καὶ δεχθῆ τὴν προσήκουσαν λύσιν, θὰ ἀπολαύσῃ

2. Ἰωάν. 6, 17.

λευκὴν γαλήνην καὶ θὰ ἠμπορέσῃ νὰ δηγήσῃ πρὸς ἐλλειμνισμὸν τὴν ψυχὴν τοῦ εἰς γαλήνιον λιμένα.

Διὰ νὰ γίνουσι, λοιπόν, ὅλα αὐτά, μὴ θορυβηθῆτε, οὔτε νὰ ταραχθῆτε, ἀλλὰ ἀκολουθήτε τὴν ὁδὸν μὲ πᾶσαν μακροθυμίαν καὶ καρτερίαν, τὴν ὁποίαν ὑποδεικνύει ἡ διδασκαλία τοῦ λόγου. Ποιοὶ λοιπόν εἶναι αἱ ἀντιρρήσεις πού μᾶς προβάλλουσι οἱ αἰρετικοί; Ὁ Υἱὸς δὲν ἠμπορεῖ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, λέγει ἡ Γραφή, ἂν δὲν ἴσῃ πρῶτον τὸν Πατέρα νὰ τὸ κάμῃ. Παρ' ὅλον πού αὐτὰ τὰ λέγει ἡ Γραφή **Δ** διὰ ποῖον λόγον αὐτοὶ τὰ ἀντικρούουσιν; Δὲν τὰ λέγει ἔτσι ἡ Γραφή, λέγουσι. Τί θέλουσι νὰ εἰποῦν καὶ νὰ κάμουν μὲ αὐτό; Βλέπετε πῶς ἀνέτρεψε, λέγουσι, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τὴν ὑποψίαν αὐτῆν τῆς ἰσότητος; Ἐπειδὴ, λέγουσι, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι τὸ ὑπωπτεύοντο αὐτό, ὅτι δηλοῦν ἐξισιώνεται μὲ τὸν Θεόν, διὰ τοῦτο καὶ ἀντέτεινε λέγων: Δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ Υἱός.

Μήπως ὅμως δὲν εἶπα ἀδίκως ὅτι σᾶς τaráττουσι οἱ λόγοι καὶ ὅταν κάτι τέτοιον λέγεται ἐκ προοιμίου διὰ νὰ διαταρᾶξῃ τὸ ἀκροατήριον; Περιμένετε ὅμως διὰ νὰ τοὺς ἴδῃτε νὰ ἐξοντώνονται μὲ τὰ ἰδικὰ των ὄπλα. Δὲν εἶναι μάλιστα ὑποψία τῶν Ἰουδαίων τὸ λεγόμενον, ἔ το ὅποιον καὶ εἰς τὴν προηγούμενην μας ὁμιλίαν τὸ ἀπεδείξαμεν μὲ πᾶσαν σαφήνειαν. Διὰ νὰ μὴ ἐπανερχώμεθα καὶ πάλιν θὰ παραπέμψωμεν ἐκεῖ τὸν ἀκροατὴν καὶ θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ ἀνασκευάσωμεν αὐτὸ πού ἀντιτείνουσι τώρα, ἀποδεικνύοντες ὅτι χωρὶς νὰ ἀνατρέψῃ τὴν ὑποψίαν ἐκείνην, τὰ λέγει ὅλα αὐτά καὶ μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν γνωρίζει καὶ δεξιῶναι τὸσον τὴν κοινότητα πρὸς τὸν γεννήτορα,²⁵⁷ ἅ παρέχων ταυτοχρόνως εἰς ἡμᾶς ἀπόδειξιν πολλῆς γνησιότητος, συναφείας καὶ ὁμοιολογίας. Ἔτσι ἐρμηνεύω ἐγὼ τὸ ρηθὲν καὶ ἐπὶ πλέον θεωρῶ τὴν ρῆσιν αὐτὴν ἀπόδειξιν τῆς συγγενείας τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τοῦ ὁμοουσιου πρὸς αὐτόν. Μὴ τaráττεσθε λοιπόν ἀπὸ τὰς γνώμας τῶν αἰρετικῶν. Ὄτε τὰ εἶψῃ τὰ ζωγραφισμένα εἰς τοὺς τοίχους, οὔτε τὰ δόρατα, οὔτε αἱ λόγχοι εἶναι δυνατὸν νὰ φοβίσουν ἓνα δευδερκὴ ἐχθρόν. Ὅ,τι καὶ ἂν εἶναι, σικὰ εἶναι ἡ εἰκὼν καὶ ἄχι πραγματικὴ ἀλήθεια. **Β** Τέτοιοι εἶναι οἱ λογισμοὶ τῶν αἰρετικῶν, τοὺς ὁποίους, προκειμένους νὰ τοὺς ζετινάξωμεν, ἄς κοιτάξωμεν ἀπὸ κοντὰ τὴν ρῆσιν αὐτὴν, ἐπαναλαμβάνοντες αὐτὴν συνεχῶς καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐρωτήσωμεν πρῶτον πῶς θέλουσι νὰ τὴν ἐρμηνεύσουσι. Δὲν φθάνει δεξιῶς ἡ ἀνάγνωσις. Ἐάν ἐφθανε μόνον αὐτή, διὰ ποῖον λόγον τότε ὁ Φίλιππος ἔλεγε πρὸς τὸν εἰνοῦχον: «Καταλα-

δαίνεις τάχα αὐτὰ πού διαβάσεις;». ³ Ἐπομένως, ἀναγιγνώσκων αὐτός, οὐδὲν ἀτελεσιμάνετο τῶν γεγραμμένων καὶ δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε: «Σὲ παρακαλῶ, περὶ τίνος ὁμιλεῖ ὁ προφήτης; Διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἢ περὶ ἄλλου;». ⁴ Ἄν ἔφθανεν ἡ ἀνάγνωσις, πῶς οἱ Ἰουδαῖοι ἀναγιγνώσκοντες τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, τὰ περὶ τῆς C γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ περὶ τῶν σημείων καὶ θαυμάτων, περὶ τοῦ τόπου, τοῦ καιροῦ, τοῦ σταυροῦ, τοῦ τάφου, τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀναλήψεως καὶ τῆς καθέδρας ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καὶ τῆς καθόδου τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐκστρατείας τῶν ἀποστόλων καὶ τὴν ἐκβολὴν ἐκ τῆς συναγωγῆς καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς Ἐκκλησίας, οὐδέποτε ἐπίστευσαν μέχρι σήμερον; Δὲν φθάνει ἔπομένως ἡ ἀνάγνωσις ἂν δὲν συνεπικουρῆ καὶ ἡ γνώσις. Ὅπως ἂν κανεῖς τρέφεται καὶ δὲν χωνεύη δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ ζῆσῃ, ἔτσι καὶ ἂν ἕνας διαβάσῃ καὶ δὲν καταλαβαίη τίποτε ἀπὸ τὰ γραφόμενα, δὲν θὰ κατακτήσῃ τὴν ἀλήθειαν.

Ἐπομένως μὴ μοῦ ἀναφέρετε μόνον τὴν ῥῆσιν τὴν εὐαγγελικὴν, ἀλλὰ καὶ ἐρμηνεύσατέ τιν τὴν μου. **D** Αὐτὸ τὸ ἀπατῶ ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς προκειμένου, ἂν καταλύσω τὰ σοφὰ ἐπιχειρήματά των, νὰ καταθέσω τὸ θεμέλιον τῆς ἀληθείας. Ἔτσι κἀμουν καὶ οἱ οἰκοδόμοι, οἱ ὅποιοι δὲν τοποθετοῦν ἀπ' εὐθείας τὸ θεμέλιον τῶν οἰκοδομημάτων, ἀλλὰ πρῶτα καταστρέφουν τὰ πεπαλασκιμένα θεμέλια, προκειμένου νὰ οἰκοδομήσουν μὲ ἀσφάλειαν. Ἄς τοὺς μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς. Εἰπέ μας, λοιπόν, δὲν ἔμπορεῖ ὁ Υἱὸς νὰ κάμῃ τίποτε, καθόλου ἀπὸ ἰδικὴν του πρωτοβουλίαν; Οὐδέποτε εἶπεν ὅτι ἀνθρώπους μὲν δύναται νὰ πλάσῃ, ἀγγέλους δὲ ὄχι. Ὅτε ἀγγέλους ἔμπορεῖ, ὅτε ἀρχαγγέλους. Εἶπε λοιπόν, οὐδὲν. Μήπως ἡ φράσις εἶναι δηλωτικὴ ἀδυναμίας; Ἄν δὲν ἔμπορεῖ, κατὰ τὴν Ε ἰδικὴν μου. Ἐάν οὐδὲν πράττῃ ἀπ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ μόνον ὅσα ἐλέπει νὰ πράττῃ ὁ Πατὴρ. Ἰδοὺ καὶ διδασκαλίαν ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅτι τὰ πάντα εἶναι ἕνα πρὸς τὴν ἀείψουσαν καὶ μὴ καταστρεφομένην οὐσίαν ἐκείνην, τὴν ἀνομιολόγητον, ἄρητον καὶ ἀκατάληπτον. Καὶ τί λέγω περὶ Χριστοῦ; Ὅτε δι' ἐμὲ τὸν μικρὸν καὶ εὐτελεῖ, τὸν πλασμένον ἀπὸ χώμα εἶναι δυνατόν νὰ λεχθῆ τοῦτο, ὅτι δηλοδὴ δὲν ἔμπορῶ νὰ κάμω κάτι ἀπ' ἑαυτοῦ, ὅτε περὶ σοῦ, ὅτε περὶ ἄλλου τίνος ἀνθρώπου.

3. Πρᾶξ. 8, 30.
4. Πρᾶξ. 5, 34.

Ἄν αὐτὸ εἶναι ἀληθές, ἡ γέεννα, ἡ κόλασις καὶ ἡ τιμωρία ἢ οἱ στέφανοι, τὰ ἐπάθλα καὶ τὰ ἀγαθὰ εἶναι συμπτωματικά. ²³⁸ Α Ὅτε τὰ κακὰ θὰ ὑποστῶμεν ἡμάρτανόντες, ὅτε τὰ ἀγαθὰ θ' ἀπολαύσωμεν ἀγωνιζόμενοι, ἂν δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ κάμωμεν κάτι ἀπ' ἑαυτῶν. Τὰ ἐπάθλα δὲν ἀντιστοιχοῦν μὲ τὰς πράξεις, ἀλλὰ μὲ τὰς πεποιθήσεις. Κάτι τέτοιον λέγω. Ὅταν κάποιος πράττει αὐτοβούλως τὸ καλόν, τότε στεφανοῦται καὶ ἀνακηρύσσεται καὶ ὄχι ἀπλῶς ὅταν τὸ κάμῃ, ἀλλὰ μὲ πεποιθῆναι καὶ ἐκλογίην. Καὶ διὰ νὰ πεισθῆτε ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀληθινὰ «ὑπάρχουν εὐνούχοι, λέγει ἡ Γραφή, οἱ ὅποιοι εὐνούχισθησαν παρὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπάρχουν εὐνούχοι πού αὐτοευνούχισθησαν διὰ νὰ κερδίσουν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». ⁵ Ἐ εὐνούχους ἐννοεῖ ἐδῶ ὄχι αὐτοὺς πού ἐκοίψαν τὰ γεννητικά των μόρια, ἀλλ' αὐτοὺς πού ἀπέκοψαν τὸν πονηρὸν λογισμόν, τὸν γεμῶτον ἀσέλγειαν, ὄχι μὲ σιδηρῶν μάχαιρον, ἀλλὰ μὲ σκέψιν καὶ θεοσέθειαν, μεταχειρισθέντες πρὸς τοῦτο τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Ἰδοὺ δύο περιπτώσεις εὐνούχων, αὐτοὶ πού τοὺς ἐκοίψαν οἱ ἀνθρώποι τὰ γεννητικά μόρια καὶ αὐτοὶ πού μὲ τὴν εὐλάβειαν ἀπέκοψαν τὸν πονηρὸν λογισμόν. Ἄν καὶ διαφορετικὰ εὐνούχισθησαν καὶ οἱ δύο ἀπέκοψαν ἀπὸ τὸ νὰ συνευρισκῶνται μὲ γυναῖκες. Συνέβεσε τὰς δύο περιπτώσεις ὄχι διότι πιστεύω, ὅτι ἔτσι εἶναι, ἀλλὰ, ἐπειδὴ ὁμοιάζει ἡ φύσις τοῦ προβλήματος καὶ τῶν δύο. Ὅτε ὁ εὐνούχος ἔμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαρῆν μὲ γυναῖκα, ὅτε ὁ μοναχὸς πού αὐτοευνούχισθη. **C** Ἡ πράξις ὁμοιάζει, ἀλλὰ δὲν καταλήγει εἰς τὸ ἴδιον ἀποτέλεσμα. Διὰ τοῦτο περὶ τῶν πρώτων μὲν λέγων ὅτι εὐνούχισθησαν ἀπὸ ἀνθρώπων δὲν τοὺς ἀπονέμω ἐπάθλων διότι ἐκ φύσεως εἶναι τὸ ἐλάττωμα καὶ ὄχι ἀπὸ ἀσκήσιν. Φέρων εἰς τὸ μέσον αὐτοὺς, τοὺς ἐπεφάνωσεν μὲ τὴν βασιλείαν, λέγων: Διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἂν καὶ ὅτε ὁ πρῶτος, ὅτε ὁ δεῦτερος συνευρίσκηται μετὰ γυναίκος. Ὁ πρῶτος ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν κατάστασιν του, ἐνῶ ὁ δεῦτερος τὸ κατῴρθωσεν μὲ τὴν θελησίαν του καὶ μόνος του τὸ προητοίμασε καὶ τὸ ἐπραγμάτωσεν. **D** Λοιπόν, ἀφοῦ οἱ ἀνθρώποι μόνου των ἔμπορῶν νὰ τὰ πράξουν αὐτὰ καὶ νὰ τὰ πραγματοποιήσουν καὶ νὰ τὰ φιλοσοφήσουν καὶ νὰ τὰ εἰπαῖν καὶ ἀπειρά ἀλλὰ νὰ κάμουν καὶ ὁ Δεσπότης τῶν ἀγγέλων δὲν θὰ ἔμπορεῖ, ὅτε μέγα, ὅτε μικρὸν νὰ κάμῃ ἀπ' ἑαυτοῦ; Πῶς θὰ ἀνεχθῆ τέτοιαι ἀπόψεις; Δὲν ἀκούεις τὸν Παῦλον πού

5. Μκκ. 19, 12.

λέγει: «Εἰς ἓνα μεγάλο σπῆτι δὲν ὑπάρχουν μόνου χρυσῶ καὶ ἀργυρῶ σκευή, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ δοτράκινα, ἀλλὰ πολύτιμα καὶ ἄλλα εὐτελέη. Ἐάν τις καθαρῶσιν τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τὰ εὐτελέη, θὰ εἶναι πολύτιμον σκεῦος ἡγιασμένον ἀπὸ τὸν Δεσπότην».

Βλέπεις καὶ ταύτους νὰ διορθώνωνται ἀπ' ἑαυτῶν; Αὐτὸ εἶναι: Ε «Ἐάν τις καθαρῶσιν τὸν ἑαυτὸν του». Τί εἶναι ταῦτο τὸ ρητόν; Ἄν ὁ λόγος μου ἀπηθύνετο πρὸς τοὺς ἰδικούς μας, θὰ σὰς εἶδα ἤδη καὶ τὴν λύσιν. Ἐπειδὴ ἡμῶς ἀπευθύνεται καὶ πρὸς ἐχθρούς καὶ ἀντιπάλους, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ καταρτίσω ἄκοιμ τὰ ἐπιχειρήματά των. Ἄς φέρωμεν μπροστά μας καὶ πάλιν τὸ ρητόν, ὥστε νὰ τὸ κάμωμεν πλέον σαφές. Ὅτι εἶναι δυνατόν εἰς ἡμᾶς νὰ δράωμεν καὶ νὰ ομιλώμεν ἀπ' ἑαυτῶν, ὁ λόγος τὸ ἀπέδειξεν ἰκανῶς. Ἄν αὐτὸ δὲν ἦτο γεγονός, δὲν θὰ ἐλαμβάνομεν στέφανον ὅταν ἐπραγματώνομεν κατορθώματα. Ἐρωτῶμεν καὶ πάλιν τὸν ἀρετικὸν τί σημαίνει. ²⁵⁹ Α «Ἐάν δὲν ἴδῃ τὸν Πατέρα νὰ πράττει, δὲν δύναται νὰ κάμῃ τίποτε ἀπ' ἑαυτοῦ». Μὲ τὸ ρητόν, λέγω, καὶ ὄχι τὴν ἐρμησίαν του ἢ καλύτερα οὕτε μὲ τὸ ρητόν, ἀλλὰ μὲ τὴν διεστραμμένην ἐρμησίαν του ἀπὸ τοὺς ἀρετικούς ἀναγκαῖως εἰσάγεται κάποια διπλῆ ὑπόστασις. Πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον; «Ἐάν δὲν ἴδῃ τὸν Πατέρα νὰ πράττει, λέγει, δὲν ἔμπορεῖ νὰ δράσῃ». Ἀνάγκη λοιπὸν πᾶσα, νὰ εἶναι ἄλλα τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς καὶ ἄλλα τοῦ Υἱοῦ, τὰ ὅποια ὁ δεύτερος ἐπράξε δέλεπων τὰ τοῦ Πατρὸς ἔργα. Ἐάν δὲν τὸν βλέπῃ νὰ πράττει, δὲν δρᾷ, λέγουν. Ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ ἴδῃ, πρέπει νὰ προϋπάρξουν τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς. Λοιπὸν, εἰπέ μου: Β Ἐνα ἄλιον βλέπομεν, δὲν ἔμπορεῖς νὰ μοῦ δείξῃς δύο ὥστε νὰ θεωρήσω τὸν ἓνα τοῦ Πατρὸς καὶ τὸν ἄλλου τοῦ Υἱοῦ. Καὶ μήπως ἔχομεν σελήνας δύο καὶ γῆν καὶ θάλασσαν; Τὸ ἴδιον δὲν συμβαίνει καὶ μὲ ἄλλα τὰ ἄλλα. Δὲν ἔχεις ἄλλως τίποτε ἢ ἀντιτείνης. Ἐνας εἶναι ὁ ἄλιος. Πῶς λοιπὸν ἂν δὲν βλέπῃ τὸν Πατέρα νὰ πράττει, αὐτὸς δὲν δύναται νὰ πράξῃ; Ποίου ἔργου θέλεις τὸν ἄλιον; Τοῦ Πατρὸς; Ποῦ εἶναι λοιπὸν ὁ ἄλιος τοῦ Υἱοῦ; Μήπως τὸν θέλεις τοῦ Υἱοῦ; Ποῦ εἶναι λοιπὸν ὁ ἄλιος τοῦ Πατρὸς, τὸν ὅποιον ἴδων ὁ Υἱὸς, ἐπλάσεν ἄλλον παρόμοιον; Πῶς τότε θὰ σταθῇ ἄκείνο τὸ «Τὰ πάντα ἐγένοντο δι' αὐτοῦ καὶ χωρὶς αὐτοῦ οὐδέν;». Ἄν λοιπὸν τὰ πάντα ἐγένοντο δι' αὐτοῦ, ποῖος ὁ λόγος αὐτῆς τῆς διαιρέσεως; Βλέπεις τοὺς συλλογισμούς; Γ Πῶς

6 Ἰωάν. 1, 3.

αὐτοδιαφεύδονται οἱ ἀρετικοὶ καὶ πῶς αὐτοσυναιρείται τὸ ψεῦδος; Ἰδοῦ, φέρων τὴν ἐρμησίαν των εἰς τὸ προσκήνιον, ἀπέδειξα ὅτι αὐτοκαταλύεται.

Ἐγὼ θὰ ἐρωτήσω εὐχαρίστως καὶ τοῦτο: Ποῖος ἀνελάβε τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα καὶ ἐδάστησεν εἰς παρθενικὴν μήτραν; Ὁ Πατὴρ ἢ ὁ Υἱὸς, εἰπέ μου. Δὲν εἶναι πασιγνώστον ὅτι ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ; Ἔτσι λέγει καὶ ὁ Παῦλος: «Τοῦτο νὰ κατανοήσετε μέσα σας, ὥπως καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ ὁποῖος ὑπάρχων ἐν μορφῇ Θεοῦ, δὲν ἐβέβησεν ἀπαραίτητον νὰ εἶναι ἴσος μὲ τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἀνεκέσασεν τὸν ἑαυτὸν τοῦ λαθῶν μορφήν δούλου τοῦ Θεοῦ». Καὶ «Ἐξασπείσεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν γεννηθέντα ὑπὸ γυναικός, τὸν γεννηθέντα κατὰ τὸν νόμον». Καὶ κάθε Γραφή, εἴτε Παλαιά, εἴτε Καινὴ, ὅ εἶναι γεμάτη ἀπὸ αὐτὰς τὰς μαρτυρίας. Καὶ τὰ πράγματα δοσοῦν ὅτι ὁ μονογενὴς ἐσαρκώθη, ὄχι ὁ Πατὴρ. Λοιπὸν, ποῖον ἐκ τῶν δύο, ὁ Υἱὸς ἐσαρκώθη ἀφοῦ εἶδε τὸν Πατέρα σαρκωθέντα, ἢ ἐσαρκώθη μὴ ἴδων αὐτόν; Δὲν ἔμπορεῖ δεδαίως νὰ κάμῃ τίποτε ἀπ' ἑαυτοῦ, ἐάν δὲν ἴδῃ τὸν Πατέρα νὰ τὸ κάμῃ. Πότε θὰ ἴδῃ νὰ τὸ κάμῃ τοῦτο ὁ Πατὴρ; Δὲν ἔμπορεῖς νὰ μοῦ ἀπαντήσῃς. Καὶ μὴ νομίσης ὅτι αὐτὸ ποῦ ἐγένετο εἶναι μικρόν. Τὸ κεφάλαιον τῆς σωτηρίας μας εἶναι ἡ σάρκωσις τοῦ μονογενοῦς. Ε ἢ συγκατάθεσις του. Πρὶν νὰ γίνῃ ἄνθρωπος, ἢ κακίᾳ ἐτυράνευε καὶ τὰ πάντα ἐσκέπαζε βαθυτάτη νύκτα καὶ παντοῦ ὑπῆρχον θωμολοκαὶ νοσοὶ διὰ τὰ εἰδῶλα καὶ κνίσαι καὶ καπνὸς θυσιῶν καὶ χεῖμαρροι αἱμάτων, ὄχι μόνου ἀπὸ πρόβατα καὶ θόδια, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀνθρωποθύσιαις. «Ἐβυσίασαν εἰς τὰ δαιμόνια καὶ τοὺς υἱούς καὶ τὰς θυγατέρας των» καὶ αὐτὰ τὰ ἔκαμε καὶ ὁ λαὸς ποῦ εἶχε προφήτας, ὁ μετέχων τοῦ νόμου τοῦ Μωϋσεως, ²⁶⁰ Α ὁ ἀπολαύσας τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ποῦ ἐτρέφη μὲ τόσο θαύματα. Ἄν οἱ Ἰουδαῖοι λοιπὸν ἦσαν τέτοιοι, σκέψου τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς οἰκουμένης πῶς διεβίουν, σακχευόμενα ὑπὸ τῶν δαιμονίων, τυσαννόμενα ὑπὸ τῆς κακίας, ὑποκύπτοντα εἰς ἄλλα τὰ πάθη, λατρεύοντα ξύλα, προσκυνούντα λίθους, ἄρη, δουνά, καὶ χαράδρας καὶ δένδρα καὶ λίμνας καὶ πηγὰς καὶ ποταμούς. Τί χρειάζεται νὰ εἰπῶ τὰ ἄλλα; Ἀπὸ τὰ κακὰ τῆς Ἰουδαίας ἀντιλαμβάνομαι τὴν ὑπερβολὴν τοῦ κακοῦ εἰς τοὺς

7. Φίλιπ. 2, 5-7.

8. Παλ. 4, 4.

9. Τίτλ. 106, 17.

δαλους τόπους. «Οἱ Ἰπποὶ ἐγίναν θηλυμανεῖς καὶ ὁ καθένας ἐχρεμέτιζε διὰ τὴν γυναικὰ τοῦ Β' πλησίον. Ὁ θεὸς ἐγκώρισε τὸν ἰδιοκτήτην του καὶ ὁ θνός τὴν φάτην τοῦ κυρίου του. Ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ δὲν με κατάλαθεν.¹⁰ «Σκυλιά θουθά, ποὺ δὲν ἤμποροῦν νὰ ὑλακτοῦν. Ἐλαβες τὴν θψιν πόρνης καὶ ἐγινες ἀνάσχυτος πρὸς πάντας.¹¹ «Δὲν ὑπάρχει ὁ προσερχόμενος, δὲν ὑπάρχει ὁ ἀναζητῶν τὸν θεόν, πάντες παρεξέκλιναν καὶ ἐξηκριώθησαν.¹² Καὶ ἄλλος λέγει: «Μάτην ὁ ἀργυροκόπος κόπτετ τὸν ἀργυρον, αἰ πονηρῆσαι τῶν δὲν ἐτάκηνσαν.¹³ Ἄλλος πάλιν λέγει: «Κατὰ τὰ καὶ ψεύδος καὶ κλοπὴ καὶ φόνος καὶ μοιχεῖα εἶναι σκορπισμένα ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ αἵματα ἀναμιγνύονται μετὰ αἵματά.¹⁴ Ἄλλος πάλιν: «Ἄν ἀλλάξῃ ὁ Αἰθίοψ τὸ δόγμα του καὶ ἡ λεοπαρδαλὶς τὰ στολίδια τῆς C τότε καὶ ὁ λαὸς αὐτὸς θὰ ἠμπορήσῃ ν' ἀποκτήσῃ εὐθουκρίσιαν, ἀφοῦ ἐμασε τὸ κακόν.¹⁵ Ἄλλος πάλιν: «Ἀλοῖμονον, ψυχῆ, ποὺ τὴν ἔχασεν εὐλαθῆς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐκείνος ποὺ τὸ κατορθώνει μετὰ τῶν ἀνθρώπων δὲν ὑπάρχει. Ὅλοι δικάζουν αἱματηρῶς.¹⁶ Καὶ ὁ θεός: «Μισῶ καὶ ἀπεχθάνομαι τὰς ἐορτὰς σας καὶ δὲν θέλω νὰ ἀσφραθῶ θυσίας εἰς τὰς πανηγύρεις σας.¹⁷ Ὁ Ἥλιος: «Κατέκαψαν τὰ θυσιαστήρια σου, καὶ ἐπόρευσαν τοὺς προφήτας σου. Ὑπελειφθῆν μόνος ἐγὼ καὶ ζητοῦν τὴν ζωὴν μου.¹⁸ Πάλιν ὁ θεός: «Ἐγκατέλειψα τὸν οἶκόν μου, ἀφῆκα τὴν κληρονομίαν μου, ἔδωσα τὴν ἀγαπημένην ψυχὴν μου εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν τῆς.¹⁹ Ὁ Δαυτὶδ ἐπίσης λέγει: «Ἐβουόισαν τοὺς υἱοὺς των καὶ τὰς θυγατέρας των εἰς τοὺς δαίμονας καὶ ἔχυναν αἷμα ὀσθῶν, αἷμα τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων των.²⁰

Εἶδες τὴν τυραννίαν τῆς κακίας; Οἱ Ἰπποὶ ἐγίναν κύνες, πλέον ἄλογοι καὶ ἀπὸ τοὺς θνούς καὶ πλέον ἀνάσθηται ἀπὸ τὰ δόδια καὶ τὰ ἐδάλα καὶ μετὰ τὴν ἴδιαν τὴν φύσιν. Ἄλλὰ μετὰ τὴν σάρκωσιν τοῦ Χριστοῦ τί λέγει ἡ Γρα-

10. Ἰερ. 5, 8.
11. Πρ. 1, 8.
12. Ἦσ. 36, 10.
13. Ἰερ. 3, 3.
14. Ἠσ. 13, 2-3.
15. Ἰερ. 13, 23.
16. Μιχ. 7, 2.
17. Ἀμὸς 2, 21.
18. Βασίλ. 19, 10.
19. Ἰερ. 12, 7.
20. Ψαλμ. 136, 37-38.

φή: «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.²¹ Καὶ πρὸ τούτου ἔλεγει ἡ Γραφή: «Πορεύου, ἀνιχνε, πρὸς τὸν μύρμηκα.²² Ἀργότερα ἠξιώθημεν καὶ υλοθεσίας καὶ ἀπεγράφημεν εἰς τὸν οὐρανὸν B καὶ χορευομεν μαζί με τοὺς ἀγγέλους καὶ ἐπικοινωνομεν μαζί των μετὰ τὴν μελωδίαν καὶ καθιερώσαμεν ἀμιλλαν πρὸς τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις. Καὶ μετεκινήθησαν τὰ θουὰ καὶ κατεσκάφησαν οἱ ναοὶ καὶ ὁ λίθος ἐφάνη λίθος καὶ τὸ ξύλον ξύλον, τὰ δένδρα δένδρα καὶ αἱ πηγαὶ πηγαί.²³ Ἐπειδὴ ὁμως ἐλομφεν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, εἶδειε τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, τὴν ὁποίαν πρὶν ἐτεκάλυπταν ἡ νύξ τῆς πλάνης καὶ τὸ θαθὸ σκότος τῆς ἀγνοίας, τὸ ὁποῖον συνέχεε τὴν ὄρασιν ὁσων ἐξηπατῶντο. Ἄλλὰ ὅταν ἡ ἀκτὶς τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης διεσκόρπισε τὴν πυκνὴν νεφέλην τῆς πλάνης, ἐλομφε παντοῦ τὸ φῶς καὶ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ σταθερὰ μεσημβρία. ²⁴ A Καὶ οἱ Πέρσαι ποὺ ἐνυμφεύοντο τὰς μητέρας των, τώρα ἀσκοῦν τὴν παρθενίαν. Καὶ αὐτοὶ ποὺ ἀγνοοῦσαν τοὺς υἱοὺς των καὶ τοὺς εσφάζον, ἐγίναν ἀπὸ τὸν καθένας πιδ ἡμερῆ καὶ πιδ πρῶσι. Οἱ λύκοι προσεχώρησαν εἰς τὴν ἡμερότητα τῶν προβάτων καὶ, ἂν θέλῃς, καὶ οἱ χειρότεροι ἀπὸ τοὺς λύκους. Ὁ λύκος δὲν ἀγνοεῖ τὴν φύσιν, ἀλλὰ ἀναγνωρίζει τὸ νεογνὸν του, ἐνῶ οἱ ἀνθρωποὶ ἐγίναν ἀγνώτεροι τῶν λύκων. Ἄλλὰ μετὰ τὴν σάρκωσιν τοῦ μονογενοῦς καὶ τὴν θεῖαν οἰκονομίαν, ἀφῆσαν τὴν θηρικωδίαν καὶ ἐπανήλθον εἰς τὴν ἐμφυτον εὐγένειαν των, ἢ καλύτερα ἐπληθίσαν ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν τοὺς ἀγγέλους. B Καὶ πρὸ τούτου αἱ πόλεις ἦσαν γεμάται ἀσέβειαν, ἐνῶ σήμερον καὶ ἡ ἔρημος εἶναι θεοσεβῆς καὶ ὑπάρχουν καλὸδαί μοναχῶν εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς χαράδρας, ποὺ μιμοῦνται τὴν πολιτείαν ἀγγέλων καὶ ἔχουν ἀπατάξει τὸν παρόντα κοσμικὸν βίον. Τί χρειάζεται νὰ τὰ ἀπώμεν μετὰ λόγια ὅταν τὰ πράγματα ὁσούν καὶ τὰ ἀγαθὰ λάμπουν ἡλίου φαινότερα, τὰ ἀγαθὰ ἐκείνα τὰ ὁποῖα μετὰ τὰς ὤδινας τῆς Παρθένου τὰς θαυμαστάς ἐκείνας καὶ πνευματικὰς τῆς θεῖαν οἰκονομίαν καὶ τὴν σάρκωσιν, διεδόθησαν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην; Ὅμως ἕνα τόσον μέγα κατάρθωμα τὸ ἔκαμεν ἀφ' ἑαυτοῦ. Καὶ ὁ Παῦλος θρονιοφωνάξει: «Αὐτὸς ποὺ ὑπάρχει ἐν μορφῇ Θεοῦ δὲν θεωρεῖ ὡς λείαν τὸ νὰ εἶναι ἴσος μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀναθέωσιν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀφοῦ ἔλαβε μορφήν δούλου.²⁵ C

21. Ματθ. 6, 9.
22. Παροιμ. 6, 4.
23. Ματθ. 1, 2.
24. Φίλιπ. 2, 6-7.

Ἰακούμε, αἰρετικέ, ἀνεπέωσε τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ πάλιν λέγει ἄλλου: «Καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς μᾶς ἠγάπησε καὶ παρέδωκε τὸν ἑαυτὸν του ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, ὡς λιθαιωτὸν εὐωδίας».²⁵ Ἐσταυρώθη ἔτις καὶ ἐσφάγη μετὰ τὴν θέλησίν του, καὶ δι' αὐτὸ ἔλεγεν: «Ἐξουσίαν ἔχω νὰ θυσιάσω τὴν ζωὴν μου καὶ ἐξουσίαν ἔχω νὰ τὴν ἀναλάβω καὶ πάλιν. Οὐδεὶς ἠμπορεῖ νὰ μοῦ τὴν πάρῃ. Ἐγὼ τὴν διαθέτω κατὰ τὴν θέλησίν μου».²⁶ Τί λέγεις ἐδῶ, αἰρετικέ, ποῖος διετύπωσε τὴν ρῆσιν τὴν εὐαγγελικὴν τὴν λέγουσαν «τίποτε δὲν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ Υἱός»; Νά ποῖος τὸ λέγει: «Ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος ποῦ τὴν διαθέτω μετὰ τὴν θέλησίν μου καὶ τὴν ἀναλαμβάνω καὶ πάλιν μετὰ τὴν θέλησίν μου». Δὲν εἶναι ἀσημαντὴ ἡ φράσις, ἀλλὰ πάρα πολὺ βαρυσήμαντη. Διὰ τὸν Πατέρα ἐλέχθη ὅτι ἔχει ἐξουσίαν ζωῆς καὶ θανάτου. Βλέπεις λοιπὸν πῶς πιάσθηκες εἰς τὸ δίκτυ; Τί ἔχεις νὰ ἀντιτείνῃς εἰς αὐτὴν τὴν ρῆσιν; «Ἐγὼ διαθέτω τὴν ζωὴν μου οἰκιοθελῶς καὶ οἰκιοθελῶς τὴν λαμβάνω ὅπως». Πῶς, λοιπὸν, εἶπες ὅτι οὐδὲν ποιεῖ οἰκιοθελῶς; Ἄλλ' ὅπως εἶπα, ἂν ὁ λόγος μας ἀπειθῶνται πρὸς αἰρετικούς, τοὺς ἀφῆνω εἰς τὴν ἀπορίαν των καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐδέσμευσα, ἐξέφυγα, λαμβάνων ἀρκετὴν νίκην καὶ λαμπρὸν τρόπαιον, παρέχων μεγίστην ἀπόδειξιν τῆς ἀνοησίας των. Ἐ Ἄλλὰ ἐπειδὴ δὲν θέλω ν' ἀποστομώσω μόνον τοὺς ἀντιπάλους, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκπαιδεύσω ἄλλους εἶναι μαζί μας καὶ νὰ σωφρονίσω τὰ μέλη μας, δὲν θὰ κλείσω ἐδῶ τὸν λόγον μου, ἀλλὰ θὰ προσπαθίσω νὰ προχωρήσω παρακάτω καὶ νὰ ἀποδείξω καὶ πάλιν ἐν τῇ πράξει, ἐλέγχων τὴν ἀναλαχυντὸν ἀντιλογίαν των. Τί λέγουν, δηλαδὴ; «Ὁ Πατὴρ δὲν κρίνει οὐδέν, ἀλλὰ πάντας ὁ Υἱός».²⁷

Ἐρωτῶ τώρα τὸν αἰρετικόν: ἂν ὁ Πατὴρ δὲν κρίνῃ κανένα, ἀλλὰ κρίνει ὁ Υἱός, πῶς κρίνει; ²⁸² Ἄν δὲν ἠμπορῇ νὰ κόμῃ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, ἂν δὲν ἐλάττη καθόλου τὸν Πατέρα ὅταν ὁ τελευταῖος πράττῃ καὶ αὐτὸς ὁ τελευταῖος δὲν κρίνῃ καὶ κρίνῃ τοὺς πάντας ὁ Υἱός, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ πράξῃ αὐτὸ ποῦ ἀγνοεῖ; Καὶ δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὸ ἀγνοήσῃς αὐτό, διότι δὲν εἶναι ἀσημαντὸν, ἀλλὰ ἔχει μεγίστην σημασίαν. Προσπάθει νὰ καταλάβῃς πόσον μέγα εἶναι νὰ φέρῃς εἰς τὸ μέσον κατὰ

25. Ἰωάν. 6, 2.
26. Ἰωάν. 10, 18.
27. Ἰωάν. 5, 22.

τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως τοὺς ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀδάμ γεννηθέντας ποὺ δὲν ἠκολούθησαν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν εἰδωλολάτραι, Ἰουδαίους, αἰρετικούς καὶ νὰ φέρῃς εἰς τὸ φῶς ὅλα τὰ ἀπόκρυφα των, τὰς πράξεις των, τὰ λεγόμενά των, τοὺς δόλους, τὰς ἐπιβουλάς των, τὰ ἀπόκρυφα τῆς διανοίας των, ἐνῶ δὲν ὑπάρχουν οὔτε μαρτυρίαι, Ἐ οὔτε ἐλεγχοί, οὔτε τεκμήρια, οὔτε ἀποδείξεις, οὔτε κάτι ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἀλλὰ μόνον ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ δύναται νὰ τοὺς ἐλέγξῃ. Αὐτὸς μόνον κάμνει ἕνα τόσον μέγα κρότηθμα, χωρὶς νὰ ἴσῃ πρότερον τὸν Πατέρα νὰ τὸ πράττῃ καὶ ἔτσι νὰ τὸν μιμηθῇ. Ὁ Πατὴρ δὲν κρίνει κανένα. Ἴδὲ τον καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις νὰ ἐργάζεται διὰ τὰ πάντα ὑπευθύνως καὶ εἰς τὰ θαύματα καὶ εἰς τὰς νομοθεσίας καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα. Ἐπειδὴ ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὄρος, λέγουν, ἔμελλε νὰ δώσῃ τὴν καινὴν διαθήκην. «Ἦκούσατε ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶπον, οὐ φονέσης». Ὅποιος φρονεῖ θὰ εἶναι ἐνοχος Ὁ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Καὶ ὁποῖος εἶπῃ «μωρὸν» θὰ εἶναι ἐνοχος ἄξιος τῆς γενένης τοῦ πυρός. Ἐγὼ σὰς λέγω ὅτι ὁποῖος ἀργίεται κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του εἶναι ἐνοχος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Ἦκούσατε ὅτι ἐλέχθη ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. Ἐγὼ σὰς λέγω νὰ μὴ ἀντισταθῆτε εἰς τὸ πονηρὸν καὶ ἂν κανεῖς σέ ραπίση εἰς τὴν δεξιάν σιαγόνα, στρέψε εἰς αὐτὸν καὶ τὴν ἄλλην».²⁸ Τί σημαίνει τοῦτο; Αὐτὸς ποῦ δὲν κάμνει τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, διαρῶναι ἐδῶ καὶ τὸν Πατέρα καὶ θελιώνει τὴν νομοθεσίαν; Ὅταν λέγω διαρῶναι, μὴ ὑποπτειθῆς τίποτε τὸ δλάσφημον, ὅτι δηλαδὴ ὁ Πατὴρ εἶναι πῶς ἀδύνατος. Καὶ ἡ νομοθεσία εἶναι ἀνεπαρκής, Δ ἀλλὰ δι' αὐτὸ δὲν εὐθύνεται ὁ Θεός, ἀλλ' αὐτοὶ ποὺ ἀπεδέχθησαν τὸν νόμον. Ἄλλὰ καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶναι τοῦ μονογενοῦς καὶ ἡ Καινὴ τοῦ Πατρὸς. Πῶς λοιπὸν, εἶπέ μου, δὲν κάμνει τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ ὅταν προσθέτῃ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην αὐτὸς ὁ ὁποῖος τοσαύτην ἐπιδεικνύει ἐξουσίαν; Τί ἀσθενέστερον, λοιπὸν, ὑπάρχει τῶν αἰρετικῶν;

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐξεπλήρουντο διότι τοὺς ἐδίδασκεν αὐτὰ ὡς ἔχον ἐξουσίαν καὶ ὄχι ὡς οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι».²⁹ Οἱ Ἰουδαῖοι τοῦ ἀναγνωρίζουν ἐξουσίαν καὶ ταυτοχρόνως λέγουν ὅτι οὐδὲν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ. Καὶ δὲν εἶπον ὅτι δὲν εἶχεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ὅτι εἶχεν ἐξουσίαν. Ἡ ἐξουσία δὲν τοῦ ἐδόθη κατόπιν, ἀλλὰ ἐγεννήθη μετ' ἐξου-

28. Ματθ. 5, 21-28 καὶ 6, 38.
29. Ματθ. 7, 28.

σίας, χωρίς να χρειάζεται ούδεμίαν ένασχυσιν. Ε δι' ἃ καὶ ὅταν ἠρωτήθῃ περὶ θασιλείας ἔλεγεν «Ἐγὼ ἐγεννήθην εἰς αὐτήν».³⁰ Τοῦ ἔσπεραν τότε ἕνα παραλυτικὸν καὶ, λέγει ἡ Γραφή, ἐπειδὴ ἐθεράπευσεν τὰ ἀμαρτήματά του: «Διὰ τὴν ἰδίαν ἔτι καὶ ὁ Υἱὸς ἔχει ἐξουσίαν νὰ συγχωρῇ τὰς ἀμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς, λέγει εἰς αὐτόν: Ἄρον τὴν κλίνην σου καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου». Ὁ ἄλλος ἔλεγεν ὅτι ἐπειδὴ ἔχει ἐξουσίαν κάμνει τὰ πάντα, ἐνῶ αὐτὸς ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐξουσίαν νὰ συγχωρῇ τὰς ἀμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς. ²⁶³ Α «Ἐξουσίαν ἔχω νὰ θυσιάσω τὴν ζωὴν μου καὶ ἐξουσίαν ἔχω νὰ τὴν ἀποσύρω».³¹ Νομοθετεῖ μὲ ἐξουσίαν, συγχωρεῖ τὰ ἀμαρτήματα μὲ ἐξουσίαν, ἔχει ἐξουσίαν ζωῆς καὶ θανάτου. Πῶς λέγεις ὅτι οὐδὲν ποιεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ; Ποῖον γεγονός ἐστὶν σαφέστερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν νίκην;

Ἄν θέλετε λοιπὸν, τώρα πού ἀπηλλάγημεν ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς, ἃς δώσωμεν τέλος εἰς τὸν λόγον μας, ἀφοῦ πρώτα σὰς διδάξω ὅτι τὸ «δὲν ἔμπορει», λεγόμενον εἰς περίπτωσιν Θεοῦ, εἶναι ἀπόδειξις ὅχι ἀσθενείας, ἀλλὰ δυνάμεως. Ἄν καὶ τὸ λεγόμενον εἶναι νεωτεριστικόν, ἐν τούτοις θὰ παράσχωμεν σαφῆ τὴν ἀπόδειξιν. Β Ἐάν εἶπω ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἔμπορει νὰ ἀμαρτήσῃ, δὲν τὸν κατηγορῶ δι' ἀδυναμίαν, ἀλλὰ ἀντιθέτως διακηρύττω τὴν μεγάλην του δύναμιν. Ἐάν εἶπω ὅτι δὲν ἔμπορει νὰ ψευσθῇ ὁ Θεός, ἀποδεικνύω καὶ πάλιν τὸ ἴδιον. Ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος: «Ἄν ὑπομένωμεν, θὰ συμβασιλεύσωμεν. Ἄν ἀπιστήσωμεν, ἐκεῖνος μένει πιστός. Δὲν ἔμπορει νὰ ἀρνηθῇ τὸν ἑαυτὸν του».³² Βλέπετε ὅτι τὸ «δὲν ἔμπορει» εἶναι σημεῖον δυνάμεως; Καὶ τί λέγω, μόνον τοῦ Θεοῦ; Ἐξασκῶ τὴν ρητορικὴν μου καὶ ἐπὶ τῶν ὕλων τούτων τῶν αἰσθητῶν. Ἐάν εἶπω ὅτι ὁ ἀδάμας δὲν ἔμπορει νὰ διασπασθῇ, μὲ τὸ «δὲν ἔμπορει» τί ὑποδηλώνω, ἀδυναμίαν του ἢ τεραστίαν δύναμιν του; C Ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς ὅτι δὲν ἔμπορει νὰ ἀμαρτήσῃ ὁ Θεός καὶ ὅτι δὲν ἔμπορει νὰ ψευσθῇ, οὔτε δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὸν ἑαυτὸν του, μὴ νομίσῃς ὅτι μαρτυρεῖς ἀδυναμίαν μὲ τὸ «δὲν ἔμπορει», ἀλλὰ πολὺ μεγάλην δύναμιν. Διότι ἡ οὐσία του εἶναι ἀνεπίδεκτος πάσης πονηρίας, ἀπροσπέλαστος, καθαρὴ, ἀνωτέρα. Ἀφοῦ τοῦτο διηκρινίσθῃ, ἃς ὀδηγήσωμεν τὴν ἐξάσκησιν τῆς ρητορικῆς μας εἰς τὸ προκειμένον. Δὲν ἔμπορει ὁ Υἱὸς νὰ κάμῃ τίπο-

³⁰ Ἰωάν. 18, 37.

³¹ Ἰωάν. 10, 18.

³² 1^η Τιμ. 2, 12-13.

τε ἀφ' ἑαυτοῦ. Τί σημαίνει λοιπὸν τὸ «ἀφ' ἑαυτοῦ»; Ἄν τὸ μάθετε αὐτὸ μὲ ἀκριβείαν, τότε θὰ καταλάβετε τὴν μεγάλην συγγένειάν του Ὡ πρὸς τὸν γεννήτορα, τὸ ἀπαράλακτον τῆς οὐσίας, τὸ ὅτι εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδιαν οὐσίαν ἀπὸ τὴν ὅποιαν εἶναι καὶ ὁ Πατὴρ. Τί σημαίνει λοιπὸν τὸ «δὲν ἔμπορει ἀφ' ἑαυτοῦ»; Τὸ ὅτι κάμνει κάτι παρόμοιον πρὸς τὸν Πατέρα καὶ δὲν ἔμπορει νὰ κάμῃ κάτι ξένον καὶ ξεχωριστὸν ἀπὸ τὸν Πατέρα, κάτι τὸ ἄλλοτριωμένον, οὐδὲ ἄλλο τι ἀπὸ ὅ,τι κάμνει ὁ Πατὴρ. Αὐτὰ πού κάμνει ἐκεῖνος τὰ ἴδια κάμνει καὶ ὁ Υἱός. Λοιπὸν, τὸ «ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν ἔμπορει νὰ κάμῃ» δὲν εἶναι ἀναίρεσις τῆς ἐλευθερίας του, οὔτε ἀφανισμὸς τῆς ἐξουσίας του, ἀλλὰ ἀπόδειξις ὁμοιότητος καὶ μαρτυρία συμφωνίας καὶ ἀκριβοῦς προσεγγίσεως καὶ σημείον ὅτι ὁμοιάζουν ἀπαραλλάκτως. Ε Ἐπειδὴ κατέλυσε τὸ Σάββατον, ἐνεκάλουν τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ παρανομίᾳ λέγοντες: Ἄλλα διέταξεν ὁ Θεός καὶ ἄλλα κάμνει ἐσύ. Καὶ αὐτός, ἀποστομώνων τὴν ἀναισχυντίαν των, λέγει: «Δὲν ἔκαμα τίποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ πού ἔκαμε καὶ ὁ Πατὴρ καὶ δὲν εἶμαι οὔτε ἀντίθετός του, οὔτε πολέμιος». Καὶ ἂν δὲν εἶπεν ἔτσι ἀκριβῶς, διετύπως δὲ τὸν λόγον του ἀνθρωπινώτερον καὶ πῶς χονδροειδῆ, ἔχε ὑπ' ὄψιν σου ὅτι ὠμίλει πρὸς Ἰουδαίους, πού τὸν ἐθεώρουν ἀντίθετον. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ διετύπως ταχέως, διὰ νὰ μὴ ὑποπτευθῇ οὐδεὶς οὐδὲν τοιοῦτον πρᾶγμα. «Τὰ ἔργα πού ἐκεῖνος κάμνει, τὰ ἴδια ἀκριβῶς κάμνει καὶ ὁ Υἱός».³³ ²⁶⁴ Α «Ἄν δὲ οὐδὲν κάμνῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, πῶς κάμνει τὸ ἴδιον; Δὲν εἶναι μέγα τὸ νὰ θαυματουργήσῃ. Τὸ ἴδιον ἔκαμαν καὶ οἱ ἀπόστολοι, νεκροὺς ἤγειρον, λεπρούς ἐκαθάριζαν, ἀλλὰ ὅχι ὁ μ ο ι ω ς ὡς ὁ Υἱός. Πῶς τότε τὰ ἔκαμαν ἐκεῖνοι; Τί θαυμάζετε καὶ διατὶ ἀτενεῖζετε εἰς ἡμᾶς ὡσάν μὴ ἰδικὴν μας δύναμιν ἢ λόγῳ τῆς εὐσεβείας μας νὰ ἔχωμεν κατορθῶσαι τὸ νὰ περιπατῇ οὗτος».³⁴ Μὲ ποῖον τρόπον ὁ Ἰησοῦς θαυματουργεῖ; Καὶ διὰ νὰ πεισθῆτε ὅτι «ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐξουσίαν νὰ συγχωρῇ τὰς ἀμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς καὶ νὰ ἀνίστῃ ἐπίσης τοὺς νεκρούς», «ὡπῶς ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκρούς καὶ τοὺς δίδει ζωὴν, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς δίδει ζωὴν εἰς ὅσους θέλει».³⁵ Ἄν καὶ θὰ ἦτο ἀρκετὸν τὸ «ἔτσι», ἀλλὰ ἐπιθυμῶν ἐξ ὑπαρχῆς νὰ ἀναστειλῇ τὴν ἀναισχυντίαν αὐτῶν πού ἐπιθυμοῦν νὰ φιλονεικῶν, πρόσθεσε καὶ τὸ «θέ-

³³ Ἰωάν. 5, 19.

³⁴ Ἰωάν. 8, 12.

³⁵ Ἰωάν. 2, 10.

³⁶ Λουκ. 5, 21 Ἰωάν. 5, 21.

λει», Β πού φανερώνει ὅλην τὴν ἔξουσίαν του. Διὰ τοῦτο λέγει τὸ χωρίον «Τὰ ἔργα τὰ ὅποια ἐκεῖνος πράττει, ὅλα ἐγίνοντο δι' αὐτοῦ καὶ χωρὶς αὐτοῦ οὐδέν».³⁷ Βλέπεις πῶς συγκεντρώνει τὸν λόγον εἰς μίαν ἀκριθεῖ ἐνότητα, συνάφειαν καὶ ἐγγύτητα, ὅχι μὲ πλατυσμούς, ἀλλὰ «αὐτὰ» καὶ «ὁμοίως» λέγων ὡς Πατήρ; Διὰ τοῦτο λοιπόν, ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ λόγου δίδει τὸ σχῆμα καὶ μὲ πολλὴν ἀσφάλειαν χρησιμοποιεῖ τὸ ρητόν. Δὲν εἶπεν ἐὰν κάτι δὲν διδάσκεται ἀπὸ τὸν Πατέρα νὰ μὴ τὸ προσεγγίσῃ ὡς μαθητεύων, οὔτε εἶπεν ἂν δὲν προστάξῃ κάτι, διὰ νὰ μὴ τὸν θεωρήσῃ ὡς δούλον, ἀλλὰ εἶπεν «ἂν δὲν θλήτῃ κάτι πού νὰ τὸ κάμῃ ὁ Πατήρ». Καὶ τοῦτο εἶναι παλὺ κοντινὸν πρὸς τὸν Πατέρα, ἔτσι ὅπως εἶχε εἰπωθῆ. Ἐὰν ἤμπορῆ νὰ θλήτῃ ἐργαζόμενον τὸν Πατέρα καὶ γνωρίσῃ πῶς ἐργάζεται, τότε εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδιαν μὲ αὐτὸν οὐσίαν. Πολλὰκις καὶ ἀνωτέρω ἀπεδείξαμεν ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ γνωρίσῃ μὲ ἀκριβείαν τὴν οὐσίαν, οὔτε νὰ τὴν γνωρίσῃ σαφῶς, ἐὰν δὲν ἀνήκῃ εἰς τὴν αὐτὴν φύσιν. Ἄγγελον, ὁ ὁποῖος παρίσταται μὲ γυμνὴν τὴν οὐσίαν του, δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν ἴδῃ ἀνθρώπος ἀκόμη καὶ ὁ ἴδιος ἐνάρετος Δανιὴλ. Διὰ τοῦτο ἔθεσεν ὡς ἐξαιρετικὸν γνώρισμα τῆς φύσεώς του τοῦτο: «Τὸν Θεὸν οὐδεὶς ποτὲ εἶδε. Ὁ Ὁ μονογενὴς Υἱὸς πού εὑρίσκειται εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πατρὸς, αὐτὸς μόνον τὸν εἶδεν».³⁸ Καὶ ἄλλοῦ: «Οὐδέποτε εἶδε τίς τὸν Πατέρα, ἐκτός ἂν ἀνήκεν εἰς τὸν ἴδιον τὸν Θεόν. Αὐτὸς μόνον εἶδε τὸν Πατέρα».³⁹ Ἄν καὶ πολλοὶ ἄλλοι τὸν εἶδον, ὅπως οἱ προφῆται, οἱ πατριάρχαι, οἱ δίκαιοι καὶ οἱ ἄγγελοι, ἀλλὰ ἐδῶ πρόκειται περὶ τῆς λεπτομεροῦς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Ἄς μὴ τὸ λέγωμεν λοιπόν αὐτὸ, ὅτι θλήπων τὸν Πατέρα πράττει ὁ Υἱός. Τότε τὸ «τὰ πάντα ἐγένοντο δι' αὐτοῦ, καὶ χωρὶς αὐτοῦ οὐδέν»⁴⁰ πῶς θὰ εὐσταθήσῃ; Ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ «τὰ ἔργα τὰ ὅποια αὐτὸς πράττει πῶς τὰ πράττει ἀφοῦ πρῶτα ἴδῃ τὸν Πατέρα νὰ τὰ πράττῃ;».⁴¹ Ἐ εἶναι ἀνάγκη σύμφωνα μὲ τὸ λεχθὲν ὑπὸ σοῦ, ὅταν θλήτῃ καὶ τὸν Πατέρα νὰ κάμῃ κάτι ἄλλο, νὰ τὸ κάμῃ καὶ αὐτὸς καθ' ὁμοίον τρόπον, πρᾶγμα πού εἶναι δείγμα μεγάλης παραφροσύνης καὶ ἠλιθιότητος.

³⁷ Ἰωάν. 1, 8.

³⁸ Ἰωάν. 1, 18.

³⁹ Ἰωάν. 9, 46.

⁴⁰ Ἰωάν. 1, 8.

⁴¹ Ἰωάν. 8, 19.

τὰ ὁδόντα καὶ ἄτοπα αὐτὰ σημεῖα, θὰ ἐρωτήσωμεν μόνον τοῦτο: ἐπειδὴ ὁ λόγος ἀπηυθύνετο πρὸς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι ἔλεγαν τὸν Ἰησοῦν ἀντίθεον καὶ ἐχθρὸν τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου καὶ ἔθρασαν τὸ συμπέρασμα τὸν ἐκ τῶν γεγονότων ²⁶⁵ Α δι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος ἔδωσε ἀνθρωπινώτερον σχῆμα εἰς τὸν λόγον του καὶ πλεον χουδραιοῖδες, ἀφήκων εἰς τὸν συνετὸν ἀκροατὴν νὰ καταλάβῃ τὴν θεοπρεπῆ του ἔννοϊαν καὶ διορθῶντων αὐτοὺς πού δυσκόλως ἤνυσουν. Δι' αὐτὸ καὶ εἶπε: «Τὰ ἔργα τὰ ὅποια κάμνει ἐκεῖνος, τὰ ἴδια κάμνει καὶ ὁ Υἱός».⁴² Δὲν περιμένει νὰ ἴδῃ ἐργαζόμενον τὸν Πατέρα διὰ νὰ πράξῃ ἐν συνεχείᾳ, οὔτε χρειάζεται μαθητεῖαν, ἀλλὰ θλήτῃ τὴν οὐσίαν τοῦ Πατρὸς, τὴν ὅποιαν γνωρίζει καλῶς. «Ὅπως μὲ γνωρίζει ὁ Πατήρ, λέγει, καὶ ἐγὼ γνωρίζω τὸν Πατέρα». Τὰ πάντα πράττει καὶ πραγματώνει καθ' ἐξουσιοδότησιν, τὴν ὅποιαν διαθέτει, μὲ σύμφωνον καὶ σαφῆν Β πού τοῦ ἔχει παραχωρηθῆ, καὶ δὲν χρειάζεται οὔτε νὰ μανθάνῃ οὔτε νὰ θλήτῃ. Πῶς εἶναι ἐξηκρινόμενον ὅτι ἡ μορφή του εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ γεννητάρου του καὶ ὅτι κάμνει τὰ πάντα παρομοίως μὲ ἐκεῖνον καὶ μὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν; Ὁμιλῶν περὶ δυνάμειος συνεπέρανε τὰ ἐξῆς: «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ εἰμεθα ἓν».⁴³ Λοιπόν, γνωρίζοντες πάντα ταῦτα, ἀφοῦ συγκεντρώσωμεν ὅσα ἐλέχθησαν, ἄς περιφρονήσωμεν τὰς ὑμᾶδας τῶν ἀρετικῶν καὶ ἄς βαδίζωμεν συνεχῶς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πίστεως καὶ ἄς ἐπιδείξωμεν βίον ἀκριθεῖ καὶ πολιτεῖαν σύμφωνα μὲ τὰ δόγματα, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰς Ἐ μέλλοντα ἀγαθά, μὲ τὴν χάριν καὶ τοὺς ὀκτιμούς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον, μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνήκουν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

⁴² Ἰωάν. 10, 15.

⁴³ Ἰωάν. 10, 30.

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΕΠΤΟΝ: «ΑΥΤΟ ΔΕ ΑΣ ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ, ΟΤΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΤΕΛΕΥΤΙΑΣ ΗΜΕΡΑΣ ΘΑ ΓΙΝΑΡΘΟΥΝ ΔΥΣΚΟΛΟΙ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ».¹

Α Ασθενής είμαι και πτωχός και άπειρος από διδακτικούς λόγους. Άλλά όταν ιδώ την σύναξίν σας ξεχνώ την ασθένειαν, άγνωσά την φτώχειαν, δέν γνωρίζω την άπειρίαν. Τέτοια είναι ή τυραννία της αγάπης σας. Δι' αυτό, προθυμότερον και από τους πλουσίους, σάς παραθέτω τό τραπέζι της φτώχειας μου. Διά τούτο αίτιο είσαθε σεις και ή μεγαλοψυχία σας, πού μέ την προθυμίαν σας νά άκρασθε, δίθετε θάρρος σέ όσους έχουν χαμένον τό ήθικόν των, Β άφοσιώσεθε ες τό άκρόαμα και κρέμεσθε από τό χεϊλή του όμιλητού. Έτσι και τό νεογνά των χελιδόνων, όταν ιδούν νά πετᾷ κοντά των ή μητέρα, ακούθουν έξω από την φωλεάν των και κρεμοῦν τόν λαιμόν των, διά νά δεχθούν από εκείνην την τροφήν. Και σεις, κοιτάζοντας μέ πολλήν προθυμίαν τόν όμιλητήν,² Α δέχεσθε την όμιλίαν πού σάς μεταφέρει διά της γλώσσης του, και πριν οι λέξεις έξέλθουν από τό στόμα μου, τό μυαλό σας τās άρπάξει. Ποίος λοιπόν δέν θά μάς θεωρήση εύτυχείς, και σάς και έμέ, αφού δέν όμιλώμεν «σέ ότα μη άκούοντων»;³ Κοινός ό κόπος, κοινός και ό στέφανος, κοινόν τό κέρδος, κοινός και ό μισθός. Διά τούτο και ό Χριστός έμακάρισε τους μαθητάς λέγων: «Μακάριοι οι όφθαλμοί σας διότι βλέπουν και τό ότα σας διότι άκούουν».⁴ Άφήσατέ με τό λόγια αυτά νά τό είπω και πρós σας, αφού επιδεικνύετε την ίδίαν προθυμίαν. Μακάριοι οι όφθαλμοί σας διότι βλέπουν Β και τό ότα σας διότι άκούουν. Τό ότι όμως άκούουν τό ότα σας είναι φανερόν. Θά προσπαθήσω όμως ν' άποδείξω ότι και οι όφθαλμοί σας βλέπουν, όπως έβλεπον τότε οι μαθηταί, διά νά μη άνίκη έξ ήμσεϊάς ό μακαρισμός, αλλά όλόκληρος εϊς σας. Τί έβλεπον τότε οι μαθηταί; Νεκρούς νά άνίστανται, τυφλούς νά αναβλέπουν, λεπρούς νά καθα-

1. Β' Τιμ. 8, 1.
2. Σοφ. Σειρ. 25, 12.
3. Ματθ. 18, 16.

ρίζονται, δαίμονας νά εκδιώκωνται, χυλούς νά βαδίζουν, και κάθε διαμαρτίαν της φύσεως νά έπανορθούται. Αυτά βλέπετε και σεις τώρα, άν και όχι μέ τό μάτια του σώματος, αλλά της πίστews. C Αυτά είναι τά όρώμενα υπό της πίστews: βλέπει όσα δέν φαίνονται και κατανοεί και όσα ούδέποτε συνέβησαν. Άπό πού γίνεται φανερόν ότι πίστις σημαίνει τό νά βλέπη και νά έλέγη κανείς τό άόρατον; Άκουσε τί λέγει ό Παύλος: «Πίστις είναι τό νά πραγματώνονται όσα έλπίζομεν και νά έλέγχωμεν τά άόρατα».⁵ Και τό θαυμαστόν είναι ότι τά μάτια της σαρκός βλέπουν τά όρατά και δέν βλέπουν τά άόρατα, ενώ τό μάτια της πίστews αντίθετως, όλα τά όρατά δέν τά βλέπουν, ενώ βλέπουν τά άόρατα. Και ότι δέν βλέπουν τά βλέπόμενα και βλέπουν τά άόρατα, τό εφανέρωσεν ό Παύλος λέγων τά εξής: D «Η στιγμιαία έλαφρότης της θλίψεως από υπερβολής εϊς υπερβολήν μάς επικυλάσσει αλώνιον θάρος δόξης, επειδή δέν παρατηρούμεν τά όρατά, αλλά τά άόρατα».⁶ Άλλά πώς θά ίδη κανείς τό άόρατα; Πώς άλλώς παρά μέ τό μάτια της πίστews; Έτσι και άλλου λέγει: «Μέ την πίστιν νοούμεν πώς οι αώνες κατηρτίσθησαν».⁷ Πώς; Δέν τό γνωρίζομεν. Λέγουν ότι άκ του γεγονότος ότι τά βλέπόμενα δέν έχουν αντίστοιχίαν μέ τά φαινόμενα. Θέλετε νά φέρω και άλλην μαρτυρίαν ότι τά μάτια της πίστews βλέπουν τά άόρατα; Γράφων κάποτε ό Παύλος πρós Γαλάτας έλεγε: «Πού όφθαλμοφανώς Ε έφανέρωθή ό Ήσους Χριστός έσταυρωμένος εϊς σας».

Τί λέγεις, μακάριε Παύλε; Τόν είδον οι Γαλάται νά σταυρώνεται εϊς την Γαλιτίαν; Δέν παραδεχόμεθα όλοι ότι εϊς την Παλαιστίνην, έν μέση Ήουδαϊα έλαβον χώραν τά πάση; Πώς λοιπόν τόν είδον νά σταυρώνεται οι Γαλάται; Μέ τό μάτια της πίστews και όχι της σαρκός. Εϊδες πώς τά μάτια της πίστews βλέπουν τά άόρατα; Από τόσην άπόστασιν και μετά τόσον χρόνον είδον τόν Χριστόν νά σταυρώνεται. Έτσι και σεις βλέπετε τους νεκρούς ν' άνίστανται. Έτσι σήμερα είδατε τόν λεπρόν νά καθαρίζεται, έτσι είδατε τόν παραλυτικόν νά σηκώνεται, περισσότερο καλά και από τους παρόντας Ήουδαίους,⁸ Α διότι εκείνοι, άν και παρόντες, δέν παρεδέχθησαν τό θαυ-

4. Έβρ. 11, 1.
5. Β' Κορινθ. 4, 17.
6. Έβρ. 11, 3.
7. Γαλ. 3, 1.

μα, ενώ σείς άπόπτες παρεδέχθητε τήν πίστιν. Ὅστε δικαίως σάς εἶπα ὅτι «μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ σας ἀφοῦ βλέπουν».

Ἄν και ἀπό ἄλλης πλευρᾶς θέλεις νά μάθης ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς πίστεως βλέπουν τά ἀόρατα και περιφρονοῦν τά βλέπόμενα, ἄλλωστε δέν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος νά ἰδῆ καιεὶς τά μὴ βλέπόμενα ἂν δέν κατακρονηγή τά ἄλλα, ἀκουσε τὸν Παῦλον ἀμιλοῦντα περὶ τοῦ Ἰσραάμι, ὁ ὁποῖος εἶδε μὲ τὰ μάτια τῆς πίστεως νά γεννᾶται ὁ υἱός του ὁ Ἰσαάκ και ἔτσι ἀπεδέχθη τήν ἐπαγγελίαν. Τί λέγει ἡ Γραφή; «Μὴ ἀσθενήσας κατὰ τήν πίστιν **Β** δέν ἠσθάνθη τὸ σῶμα του νεκρωμένον». Μεγάλη ἡ δύναμις τῆς πίστεως. Ὅσον εἶναι οἱ λογισμοὶ τῶν ἀνθρώπων δειλοὶ και ἀδύνατοι, τόσον ἡ πίστις εἶναι ἰσχυρὰ και δυνατή. Δέν ἠσθάνθη νεκρωμένον τὸ σῶμα του. Εἶδες πῶς ἐγκατέλειψε τὰ ὀρατά, πῶς δέν ἀπέδρασε εἰς τὸ γῆρας, παρ' ἔλον πού εὑρίσκετο πρό τῶν ὀφθαλμῶν του; Ἄλλα εἶδετε μὲ τὰ μάτια τῆς πίστεως και ὄχι τοῦ σώματος. Δι' αὐτὸ δέν εἶδε τὸ γῆρας, ὅτε τήν νεκρωσιν τῆς Σάρρας, δέν κατενόησε «τὴν νεκρωσιν τῆς μητέρας τῆς Σάρρας». Ἐβῶ ὑπαινίσσεται εἰς ἡμᾶς τὴν στείρωσιν, διότι ἡ ἀδυναμία ἦτο διπλὴ και λόγω ἡλικίας και λόγω τῆς ἀδυναμίας τῆς φύσεως. **Γ** Δέν ἦτο μόνον τὸ σῶμα ἀχρηστον λόγω ἡλικίας προκειμένου νά τεκνοποιήσῃ, ἀλλά και αὐτὴ ἡ μήτρα εἶχε νεκρωθῆ και τὸ ἐργαστήριον τῆς φύσεως πρὶν ἀκόμη ἐπέλθῃ τὸ γῆρας ἦτο ἀχρηστον λόγω στείρωσεως. Εἶδες πόσα ἐμπόδια; Τὸ γῆρας τοῦ ἀνδρός, τὸ γῆρας τῆς γυναίκας, ἡ στείρωσις χειροτέρα τοῦ γῆρατος, αὐτὸ δὲ και ἂν ἦτο κώλυμα παιδογονίας. Ἄλλ' ὁμως ὅλα αὐτὰ τὰ παρεῖθε και σήκωσε τὰ μάτια τῆς πίστεως εἰς τὸν οὐρανόν, ἔχουν ὡς μεγίστην ἀπόδειξιν τῶν ὑποσχρημένων τῆν δύναμιν τοῦ ὑποσχεθέντος. Διὰ τοῦτο «Εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ δέν ἐδίστασεν ἀπὸ τῆν ἀπιστίαν. **Δ** ἄλλα ἐνεδυναμώθη μὲ τὴν πίστιν του». Ἡ πίστις εἶναι ἕνα δυνατό ραβδί και ἕνα ἀσφαλὲς λιμάνι, πού μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴν πλάνην τῶν λογισμῶν και ἀναπαύει τὴν ψυχὴν μας ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ. Μακάρια εἶναι τὰ μάτια σας, ἀφοῦ βλέπουν.

Εἶναι ἀνάγκη πάντως νά ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἰδίαν φράσιν. Οἱ Ἰουδαῖοι; εἶδελον τὰ τότε γινόμενα, ἀλλά μὴ μακαρίσῃς αὐτὴν τὴν ἐξωτερικὴν δρασιν. Δέν εἶναι αὐτὴ

8. Ρωμ. 4, 18.
9. Ρωμ. 4, 19.

πού βλέπει τὰ θαύματα, ἀλλά ἡ ἐσωτερικὴ. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶδον τυφλόν και ἔλεγον: «Αὐτός εἶναι, δέν εἶναι αὐτός; Ἄς φωνάζωμεν τοὺς γονεῖς του». ¹⁰ Ἀκούεις ἀμφιβολίας; Βλέπεις ὅτι δέν φθάνει ἡ δρασις τοῦ σώματος διὰ νά ἰδῶμεν τὸ θαῦμα; Οἱ παρόντες θεαταὶ ἔλεγον: Ἐ «Αὐτός εἶναι, δέν εἶναι αὐτός», ἐνῶ ἡμεῖς οἱ μὴ παρόντες δέν λέγομεν: «Αὐτός νά εἶναι ἡ ὄχι», ἀλλά λέγομεν: «Αὐτός εἶναι». Ἐμοῦδες λοιπὸν ὅτι δέν βλέπτε καθόλου ἡ ἀπουσία δταν ὑπάρχουν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς πίστεως και ὅτι σὲ τίποτε δέν ὠφέλει ἡ παρουσία δταν δέν ὑπάρχουν τὰ μάτια τῆς πίστεως; Σὲ τί ὠφέλησε τοὺς Ἰουδαίους τὸ νά ἰδοῦν; Σὲ τίποτε. Ἡμεῖς εἶδομεν καθαρώτερα ἀπὸ αὐτούς.

Ἐπειδὴ τὰ μάτια μας βλέπουν τὸ ἀντικείμενον και τὰ αὐτιά μας ἀκούουν τοὺς ἤχους, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἐμακάρισεν, ἔλα τώρα νά παραθέσωμεν τὰ μαργαριτάρια τῶν Γραφῶν. ²¹ **Α** Ὅπως ὁ Χριστὸς δέν ἐπέλυσε τὰ ζητήματα τῶν Ἰουδαίων, ἀλλά και ἐπέτεινε τὴν ἀσάφειαν, ἐπειδὴ δέν ἐπρόσεχαν, ἔτσι και διὰ σᾶς, ἐπειδὴ προσέχετε, εἶναι ἀνάγκη νά φέρωμεν εἰς φῶς τὰ κεκρυμμένα. Προσῆλθον οἱ μαθηταὶ και ἐθαύμαζαν λέγοντες: «Διατί ὁμιλεῖς εἰς αὐτούς μὲ παραβολάς;». ¹¹ Καὶ ἐκεῖνος εἶπε: «Ἐπειδὴ παρ' ἔλον πού ἔχουν μάτια δέν βλέπουν». Λοιπὸν, ἐπειδὴ ἔσεῖς εἶδατε χωρὶς νά ἰδῆτε, εἶναι ἀνάγκη νά μὴ σᾶς ὁμιλῶω ἐν παραβολαῖς. Καὶ ἐπειδὴ ἔχουν αὐτιά και δέν ἀκούουν ἀπὸ ὅτι τότε ἤκουσατε, εἶναι ἀναγκαῖον νά μὴ σᾶς στερῆσω τὸ τραπέζι αὐτό. **Β** Καὶ ὁ Χριστὸς ἐμακάρισεν αὐτούς ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ ὅσον ἐκεῖνους: «Εἶδες, λέγει, και ἐπίστευσε. Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες και πιστεύσαντες». ¹² Μὴ γίνεσθε, λοιπὸν, ὀκνηροὶ ἐναντι τῆς ἀρετῆς, διότι δέν ἐγεννήθητε κατ' ἐκεῖνους τοὺς χρόνους, ἀλλά ζῆτε εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Ἄν τὸ ἐπιθυμῆς, δέν θά ζημιωθῆς. Πολλοὶ ἀπὸ ἐκεῖνους πού ἐζησοῦ τότε, δέν ὠφελήθησαν ἐπειδὴ δέν τὸ ἠθέλησαν.

Τί εἶναι, λοιπὸν, τὸ ἀναγνωσθῆν σήμερον ἐδάφιον; «Νά ξέρετε ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας θά ἐνσκήψουν δυσκόλαι περιστάσεις;». ¹³ Ὁ Παῦλος γράφει πρὸς τὸν Τιμόθεον **Γ** και ἡ ἀπειλὴ εἶναι φοβερά. Ἄλλα ὡς ζυτησῶμεν.

10. Ἰωάν. 9, 8 καὶ 9, 18.
11. Ματθ. 13, 10 καὶ 13.
12. Ἰωάν. 30, 29.
13. Ἰ. Τιμ. 3, 1.

Ἐπιγινώσκονται τοὺς ἰδικούς μας καιροὺς καὶ τοὺς κατοπινοὺς καὶ τοὺς περὶ τὴν συντέλειαν τοῦ κόσμου. «Νὰ ξέρετε ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας θὰ ἐνσκήψουν χαλεποὶ καιροί». Λίγα τὰ λόγια, μεγάλη ἡ δύναμις των. Ὅπως τὰ ἀρώματα τὰ ὅποια δὲν διακρίνονται διὰ τὴν ποσότητά των, ἀλλὰ διὰ τὴν εὐωδίαν των, ἔτσι καὶ αἱ ἅγιοι Γραφαὶ διακρίνονται ὄχι διὰ τὸ πλῆθος τῶν φράσεων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ περιεχομένου, τῶν φράσεων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν τὴν ὠφέλειαν. Ἀκόμη καὶ ἡ φύσις τοῦ λιθανίου εἶναι εὐώδης καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ ὅταν τὸ ρίψῃς εἰς τὴν φωτιάν ἢ τότε ἀποδίδει ὅλην τὴν ἡδύτητά του. Ἄν πάρῃ κανεὶς τὴν ψυχὴν σὰς καὶ τὴν ρίψῃ εἰς τὸ θυμιατήριον, θὰ γεμίσῃ ὅλο τὸ σπίτι εὐωδίαν. «Νὰ ξέρετε πῶς κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας θὰ ἐνσκήψουν καιροὶ δύσκολοι». Τί σὲ ἐνδιαφέρει σὲ προσωπικῶς, μακάριε Παῦλε, τί ἐνδιαφέρει τὸν Τιμόθεον, τί ἐνδιαφέρει τοὺς τότε ἀκροατάς; Σὲ πολὺ ὀλίγον χρονικὸν διάστημα ἐμελλόν νὰ ἀποθάνουν καὶ νὰ ὑπάγουν μακριὰ ἀπὸ τὰ ἐπερχόμενα δεινὰ καὶ τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους. Ἐ Ἄλλὰ, λέγει, δὲν βλέπω μόνον τὰ παρόντα. Προβλέπω καὶ τὰ μέλλοντα. Δὲν φοβόμαι τοῦ παρόντος πομπῆς, ἀλλὰ ἀγωνιῶ καὶ φοβοῦμαι καὶ διὰ τὸ μέλλοντικόν. Ἡμεῖς μόλις ποὺ προνοοῦμεν ὑπὲρ τῶν ἰδικῶν μας ἀνθρώπων, ἐνῶ ἐκεῖνος φροντίζει ἐπιμελῶς καὶ ὑπὲρ ἐκείνων ποὺ ἀκόμη δὲν ἐγεννήθησαν. Ἔτσι καὶ ὁ ἄριστος ποιμὴν δὲν φροντίζει μόνον ὅταν ἴδῃ τοὺς λύκους νὰ ἐπιπίπτουν κατὰ τοῦ ποιμνίου καὶ ὅταν φθάσουν ἐντελῶς κοντὰ εἰς τὰ πρόβατα, ἀλλὰ προνοεῖ καὶ ὅταν οἱ λύκοι εἶναι μακρὰν. Ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος, ὁ ἄριστος αὐτὸς ποιμὴν, καθήμενος εἰς τὸν ὕψηλόν τόπον τοῦ προφητικῆς ἀξιώματος καὶ Α καὶ μετὰ τὰ προφητικὰ του μάτια ἐπιστημαίνων ἀπ' ὕψηλου τὸ ἐπιβρομικὰ θηρία νὰ ὀρροῦν καὶ νὰ θέλουν νὰ κατακερματίσουν τὸ ποιμνιον, προλέγει καὶ προδιαμαρτύρεται, διὰ νὰ προπαρασκευάσῃ ὥστε νὰ εἶναι προσεκτικοὶ αὐτοὶ ποὺ δὲν ἐγεννήθησαν ἀκόμη καὶ νὰ προστατεύσῃ μετὰ τὴν προφητείαν ὅλην τὸ ποιμνιον. Ἀκόμη, ὅταν ἕνας φιλόστοργος πατέρας ποὺ οἰκοδομεῖ οἶκον διὰ τὰ παιδιὰ του, πολλακίς τὴν οἰκοδομὴν μεγάλῃν καὶ λαμπράν, ὄχι διὰ νὰ εἶναι χρήσιμη μόνον εἰς αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐγγόνια του καὶ τὰ διατέγγονά του. Ἔτσι καὶ ὁ βασιλεὺς μίαν πόλιν ποὺ τὴν ἀγαπᾷ ὀφθαλμῶν τὴν περιβάλλῃ μετὰ ἐξωτερικῶν τείχων, τὸ κάμνει ἀσφαλές, ἰσχυρὸν καὶ διαρκές, ὄχι μόνον διὰ νὰ κρατήσῃ μόνον ἐπὶ τῆς γενεᾶς του, ἀλλὰ διὰ νὰ εἶναι χρήσιμον καὶ δι' ἄλλους τοὺς μεταγενεστέρους, ὄχι μόνον ἰκανῶν

ν' ἀμυνθῇ εἰς τὰς συγχρόνους μηχανάς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς προσβολὰς εἰς τὸ μέλλον. Ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Παῦλος. Ἐπειδὴ αἱ Γραφαὶ εἶναι τὰ ἀποστολικά τείχη τῶν Ἐκκλησιῶν, Ἐ ὄχι μόνον τοὺς συγκαρινούς του, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπιγιγνομένους τοὺς ἀσφαλίζει μετὰ αὐτάς. Καὶ ἔτσι κατεσκεύασε τὸσον ἰσχυρὸν καὶ ἀδιάρρηκτον τὸν περίβηλον τοῦτον καὶ τὸν περιέφερον εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην μετὰ ἀσφάλειαν, ὥστε καὶ τοὺς συγκαρινούς καὶ τοὺς ἐπιγιγνομένους καὶ τοὺς τωρινούς καὶ τοὺς κατοπινοὺς μέχρι τῆς ἐλευσεως τοῦ Χριστοῦ, τοὺς ἀπήλαξε ἀπὸ κάθε ἐπιβουλήν τῶν ἐχθρῶν. Τοιαῦτα εἶναι αἱ ψυχὰ τῶν ἁγίων, φιλόστοργοι, κηδεμονικαί, ἐπισκιάζουσαι μετὰ τὸ φίλτρον τὴν πατρικὴν εὐνοίαν καὶ νικῶσαι τὴν φυσικὴν φιλοστοργίαν, ὑπερβαίνουσαι τὰς ὠδύνας ἐκείνας. Εἶναι γεμάται πνεῦμα καὶ θεῶν χάρις.

Θέλετε πάλιν νὰ σὰς ἀποδείξω καὶ δι' ἄλλου τρόπου ὅτι οἱ ἅγιοι δὲν φροντίζουν διὰ τὰ ἰδικὰ των προβλήματα καὶ δὲν μεριμνοῦν ὁ διὰ τὰ παρόντα μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ μέλλοντα; Λέγει ἡ Γραφή ὅτι προσήλθον εἰς τὸν Ἰησοῦν οἱ μαθηταί, ὅταν ἐκάθητο εἰς τὸ ὄρος, ἀνθρώποι προχωρημένης ἡλικίας καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον μέλλοντες νὰ ἐκδημησούν ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν. Τί τὸν ἠρώτησαν; Διὰ ποῖον πράγμα εἶχον ἀγωνίαν; Τί ἐφοβοῦντο; Ὑπὲρ τίων ἐδημιουργήσαν τὴν συνάντησιν μετὰ τὸν διδάσκαλον; Μήπως ὑπὲρ τῶν βῶων ἐζήσαν πρὶν ἢ ὑπὲρ τῶν συγκαρινῶν των; Οὐδαμῶς. Τί εἶπον, ὀφθαλμοῦ παρεμέρισαν ὅλα αὐτά; «Ποῖον θὰ εἶναι τὸ σύνθημα τῆς παρουσίας σου κατὰ τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος;»¹¹ Εἶπες ὅτι καὶ αὐτοὶ ἐρωτοῦν διὰ τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος καὶ ὅτι φροντίζουν ὑπὲρ τῶν ἐπιγιγνομένων; Ἐ Ὅ ἀπόστολοι δὲν ἐνδιαφέρονται διὰ τὰ ἰδικὰ των, ἀλλὰ διὰ τὰ τῶν ἄλλων καὶ ὁμοδικῶς καὶ ὁ καθένας ξεχωριστὰ.

Ὁ Πέτρος, ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ καὶ τὸ στόμα ὅλων τῶν ἀποστόλων, ἡ κεφαλὴ τῆς ὁμάδος, ὁ προστατὴς ὅλης τῆς οἰκουμένης, τὸ θεμέλιον τῆς Ἐκκλησίας, ὁ θερμὸς ἐραστὴς τοῦ Χριστοῦ: «Πέτρε, λέγει ὁ Χριστός, μετὰ ἀγάπης περισσότερον ἀπὸ αὐτούς;»¹² Διὰ τοῦτο ἀναφέρω τὰ ἐγκώμια, διὰ νὰ μάθετε ὅτι ὄντως ἀγαπᾷ τὸν Χριστόν. Τὸ φίλτρον τοῦ δεσπότη φαιίνεται κατακάθαρα μόνον εἰς τὴν φροντίδα ὑπὲρ τῶν δούλων του. Αὐτὸ δὲν το λέγω

¹¹ Ματθ. 24, 3.

¹² Ἰωάν. 21, 15.

ἐγώ, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ ἀγαπώμενος Δεσπότης. «Ἄν μὲ ἀγαπᾷς, λέγει, ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου». Ἄς ἴδωμεν ἂν ὄντως ἔχει προστασίαν ποιμένος, ὄντως κηδεμονίαν, 283 Ἄ ὄντως ἂν ἀγαπᾷ τὰ πρόβατα, ἂν ὄντως εἶναι φιλόστοργος διὰ τὰ ποιμνίον, διὰ τὰ ἑκαθαρίσσωμεν ὅτι ἀγαπᾷ καὶ τὸν ποιμένα, διότι, ὡς εἶπεν, αὐτὸ εἶναι καὶ ἀπόδειξις τῆς ἀγάπης του. Ὁ Πέτρος, λοιπόν, ἐγκατέλειψε τὰ πάντα, τὰ δίκτυά του, ὅλα τὰ πράγματά του εἰς τὸ πλοῖον, τὴν θάλασσαν, τὴν τέχνην του, τὸ σπῆτι του. Ἄς μὴ φαντασθῶμεν ὅτι αὐτὰ ἦσαν ὀλίγα, διότι ἦσαν τὰ πάντα πού διέθετε καὶ ἄς ἐπαινεῶμεν τὴν προθυμίαν του. Ἐκείνη ἡ γυναῖκα πού κατέθεσε τὰ δύο δηνάρια, δὲν κατέθεσε θεδαίως πολλὰ χρήματα, ἀλλὰ ἐπέδειξε πλοῦσια τὴν καλὴν τῆς διάθεσιν ὅπως καὶ ὁ Πέτρος ὁ ὁποῖος μέσα εἰς τὴν πτώχειαν του ἐδείξε μεγάλην εὐπορίαν προθυμίας. Β Ὅπως δι' ἓνα ἄλλον ἦσαν τὰ ταφελίκια, οἱ δοῦλοι, τὰ οἰκήματα καὶ τὸ χρυσάφι, τὸ ἴδιον ἦτο διὰ τὸν Πέτρον ἐκεῖνο τὸ δίκτυον καὶ ἡ θάλασσα, καὶ ἡ τέχνη καὶ τὸ πλοῖον. Ἄς μὴ κοιτάξωμεν λοιπὸν τὸ ὅτι ἀφῆκε ὀλίγα, ἀλλὰ τὸ ὅτι ἀφῆκε τὰ πάντα. Αὐτὸ εἶναι τὸ ζητούμενον, ὅχι τὸ ἂν ἀφῆκεν ὀλίγα ἢ πολλά, ἀλλὰ τὸ ὅτι εἰσέφερε πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἠμποροῦσεν. Ἐγκατέλειψε, λοιπὸν, τὰ πάντα καὶ πατριδα καὶ σπῆτι καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ αὐτὴν τὴν ἀσφάλειάν του, ἀφοῦ ἐπολέμησε τὸν Ἰουδαϊκὸν ὄχλον κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον: «Εἶχον, λέγεται, ἀποφασίσει οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι ἂν κανεὶς πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστὸν νὰ ἀποβάλλεται τῆς συναγωγῆς». 16 Ἐπομένως εἶναι φανερόν ὅτι ὁ Πέτρος δὲν ἀμφέβαλλε περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, δὲν ἐφοβήθη, Ἐ ἀλλὰ εἶχε πεισθῆ σταθερῶς καὶ ἀπὸ τὴν στιγμήν πού τὸ πρᾶγμα ἀπεδείχθη, ἀλλὰ καὶ πρὶν τὸ πρᾶγμα ἀποδειχθῆ ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Σωτῆρος — ὅτι ὅπωςδήποτε θὰ τὴν κληρονομήσῃ. Ὅταν εἶπεν: «Ἡμεῖς ἀφήκαμεν τὰ πάντα καὶ σὲ ἠκολούθησαμεν τί θὰ γίγῃ μὲ ἡμᾶς;» 17 ἀπεκρίθη ὁ Χριστὸς: «Θὰ καθήρετε ἐπὶ δώδεκα θρόνων καὶ θὰ κρίνετε τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ». Ὅλα αὐτὰ τὰ συνεκέντρωσα ἐδῶ, διὰ τὰ μὴ εἰπῆτε ὅτι ἐφρόντιζε διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὅταν σὰς τὸν ἀποδείξω φροντίζοντα ὑπὲρ τῶν συνδούλων. Πῶς θὰ ἐφρόντιζε διὰ τὸν ἑαυτὸν του, Ὡ τὴν στιγμήν πού ἐπρόκειτο νὰ βραβευθῆ, ὥστε νὰ ταχθῆ ἐναντίου τοῦ στεφάνου καὶ τῶν βραδίων; Τέτοιος ὑπῆρξε καὶ ὁ

16. 1ου 9, 20.
17. Ματθ 19, 27-28

Πέτρος, πού ἐγκατέλειψε τὰ πάντα, ὁ πιστεύων εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅταν προσηλθε κάποιος πλούσιος καὶ εἶπεν εἰς τὸν Χριστόν: «Τί νὰ πράξω διὰ τὰ κληρονομήσω τὴν αἰώνιον ζωὴν;» 18 Ὁ Χριστὸς ἀπεκρίθη: «Ἄν θέλῃς νὰ εἶσαι τέλειος, πῆγαινε πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου, μοίρασε τα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀκολούθησέ με». 19 Καὶ ὅταν ἐκεῖνος ἐλυπήθη δι' αὐτὸ, ὁ Χριστὸς εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του: «Βλέπετε πόσον δύσκολα εἰσέρχονται οἱ πλούσιοι εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; Ἄμην, ἀμην λέγω ὑμῖν, εἶναι πλέον ἄριστον ἢ νὰ περάσῃ ἓνα χοῦδρὸν σχοινί ἀπὸ τὴν τρύπαν τῆς δελούνης παρὰ ὁ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». 20 Ὁ Πέτρος ὁ ἀκτῆμων, ὁ ἐλπίζων εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, πού δὲν ἐφρόντιζεν ὑπὲρ τῆς ἰδικῆς του σωτηρίας, αὐτὸς πού ἦτο σαφῶς πεπεισμένος ὅτι αἱ τιμαὶ τῶν ἐνέμενον εἰς τὸν οὐρανόν, ὅταν ἤκουσεν αὐτά, ἔλεγε: «Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ σωθῆ;» 21 Τί φοβείσαι, μακάριε Πέτρε; Τί αγωνιάς; Τί τρέμεις; Τὰ πάντα ἐγκατέλειψες, τὰ πάντα ἀφῆκες. Ὁ λόγος ἀφορᾷ τοὺς πλουσίους, ἐκείνους ἀφορᾷ ἡ φράσις. Σὺ ζῆς ἐν πείνῃ καὶ ἀκτῆμοσύνῃ. Δὲν φροντίζω διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, ἀπαντᾷ, ἀλλὰ αγωνίζομαι διὰ τὸ συμφέρον τῶν ἄλλων. Διὰ τοῦτο, ἔχων πεποιθήσῃ διὰ τὸ ἰδικόν του μέλλον, ὅτι τῶν ἄλλων ἀνεκίνησε τὸ ζήτημα λέγων: «Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ σωθῆ;».

Εἶδες τὴν φροντίδα τῶν ἀπιστιῶν, εἶδες πῶς ἀποτελοῦν ἓνα σώμα; Εἶδες ὅτι καὶ ὑπὲρ τῶν συγχρόνων του καὶ ὑπὲρ τῶν μελλόντων ἐφρόντιζεν ὁ Πέτρος; Ἐτοί καὶ ὁ Παῦλος καὶ δι' αὐτὸ ἔλεγε: «Νὴ ξεύρετε ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας θὰ ἐσκήψουν δύσκολοι περιστάσεις. Καὶ ἄλλοῦ λέγει ἐπίσης τὸ ἴδιον. Ἐπρόκειτο πλέον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἀσίαν καὶ νὰ μεταβῆ εἰς Ρώμην καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ μεταστῆ εἰς τὸν οὐρανόν. Ὁ θάνατος τῶν ἁγίων δὲν εἶναι θάνατος, Β ἀλλὰ μετάστασις ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν, ἀπὸ τὸ χειρότερον εἰς τὸ καλύτερον, ἀπὸ τὴν χορείαν τῶν συνδούλων μετάστασις εἰς τὸν Δεσπότην, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τοὺς ἀγγέλους. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ μετοβῆ κοντὰ εἰς τὸν Δεσπότην τοῦ οὐμπαντος Θεοῦ, δι' αὐτὸ ἐρρῦθμισε καλῶς ὅλας τὰς ἀτομικὰς του

18. Ματθ 19, 16.
19. Ματθ 19, 21.
20. Ματθ 19, 24.
21. Ματθ 19, 25.

υποθέσεις. Κατά τὸν χρόνον τοῦ εὐρίσκειτο ἑμοῦ μετὰ τῶν μαθητῶν ἐτέλει τὴν διδασκαλίαν του με κάθε ἀκρίθειαν καὶ λέγει: «Ἐγὼ εἶμαι καθαρὰς ἀπὸ τὸ αἷμα πάντων»²³ καὶ δὲν παρέλεξα τίποτε ἀπὸ ὅσα ἐπρεπε νὰ τηρηθῶν διὰ τὴν σωτηρίαν. Λοιπὸν; Ἐπειδὴ ἐρρυθμίσε τὰ ἀτομικά του, ἐπειδὴ δὲν ἐμελλε νὰ κατηγορηθῆ ἀπὸ τὸν Δεσπότην δι' ὅσα συνέθεσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν του, ἐπομένως παρημέλησε καὶ τὰς μετὰ ταῦτα ψυχάς; Ἐ Ὅχι, θεοβίως, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐπρόκειτο νὰ ἀναλάβῃ τὰς εὐθύνας καὶ αὐτῶν, διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἀφορώντα αὐτοὺς τοὺς τὰ λέγει με πάσαν ἀκρίθειαν καὶ ἄς τὰ διαβάσωμεν τώρα: «Προσέχετε, λέγει, τὸν ἑαυτὸν σας καὶ ἄλλον τὸ ποιμνιον».²⁴ Εἶδες πῶς εἶναι συνδεμένος μαζί των διὰ τῆς φροντίδος; Ἀπὸ ἡμῶς ὁ καθένας μεριμνᾷ τὰ ἀτομικά του, ὁ δὲ ἐπικεφαλῆς μεριμνᾷ δι' ὅλα. Διὸ καὶ λέγει περὶ τῶν διδασκάλων: «Ὅσοι ἀγρυπνοῦν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν μας αὐτοὶ θὰ δώσουν καὶ λόγον».²⁵ Εἶναι πράγμασι φοδερὸν τὸ θάρρος νὰ ἔχης τὰς εὐθύνας τόσοσ πολλῶν μαζῶν. Ἐλεγα λοιπὸν ὅτι τοὺς ἐκάλεσε καὶ τοὺς εἶπε: «Προσέχετε τὸν ἑαυτὸν σας καὶ ἄλλον τὸ ποιμνιον ἐπὶ τοῦ ὁποῖου Ἦ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἄς ἐταξε ποιμένας καὶ ἐπισκόπους».²⁶

Τί συνέδη; Ὑπὲρ τίνος πράγματος συμβουλεύεις; Μήπως προβλέπεις τί τὸ δεινόν; Τίποτε τὸ δύσκολον; Μήπως ἐπικρέμαται κάποιος κίνδυνος, κάποια συμφορὰ, κάποιος πόλεμος; Εἰπέ μας, διότι ἴσασται ὑψηλότερον ἀπὸ ἡμᾶς. Δὲν βλέπεις μόνον τὰ παρόντα, ἀλλὰ προβλέπεις καὶ τὰ μέλλοντα. Εἰπέ μας τότε διὰ ποῖον λόγον παραγγέλλεις ὅλα αὐτὰ καὶ μᾶς συμβουλεύεις; ἘΓνωρίζω, λέγει, ὅτι μετὰ τὴν ἀφίξιν μου θὰ εἰσβάλουν λύκοι σκληροὶ εἰς τὸ ποιμνιον».²⁷ Βλέπεις αὐτὸ ποῦ ἔλεγα, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἀγνοεῖ καὶ φροντίζει ὑπὲρ τῶν συγχρόνων του μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐπιγιγνομένων; Θὰ εἰσβάλουν λύκοι, ἔ λέγει, ὄχι ἀπλῶς λύκοι, ἀλλὰ λύκοι σκληροὶ, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου. Διπλῶς ὁ πόλεμος; ἀπουσία Παύλου καὶ ἔφοδος λύκων. Ὅστε ὁ διδασκαλὸς θὰ παρευρίσκειται, καὶ οἱ καταστροφεῖς θὰ ἐπιδράσονται. Καὶ κοίταξε τὴν κακουργίαν τῶν θηρίων καὶ τὴν ἐφευρετικότητά των πονηρῶν ἀνθρώ-

23. Πράξ. 20, 26.
24. Πράξ. 20, 28.
25. Εβζ. 13, 17.
26. Πράξ. 20, 28.
27. Πράξ. 20, 29.

πων. Παρατήρησαν τὴν ἀπουσίαν τοῦ διδασκάλου καὶ τότε ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ ποιμνίου.

Λοιπὸν; Μᾶς ἀφήνεις ἀπροστατεῦτους, προλέγεις τὰ δεινὰ καὶ δὲν ἐπινοεῖς καμμίαν παρηγορίαν; 285 Α Ἄλλὰ ἂν κάμης τοῦτο, μᾶλλον θὰ αὐξήσῃς τὴν δειλίαν καὶ θὰ λυγίσῃς τὸ ἥθικόν καὶ θὰ σπᾶσῃς τὰ νεῦρα, παραλύων τὰ χέρια τοῦ ἀκρατηρίου. Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, πρῶτον τοὺς ὑπέμνησε τὸ Πνεῦμα, «τὸ ὁποῖον σὰς ἀνέδειξε ποιμένας καὶ ἐπισκόπους».²⁸ Καὶ ἂν φύγῃ, λέγει, ὁ Παῦλος, ὁ Ἰησοῦς θὰ εἶναι παρών. Εἶδες πῶς ἀνεπτέρωσε τὴν ψυχὴν των ὑπενηθμίσας τὸν θεῖον διδασκαλόν, χάρις εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε καὶ αὐτὸς τὴν ἰσχύν; Διὰ ποῖον λόγον τότε, τοὺς ἐνέβαλε τὸν φόβον; Διὰ νὰ ἐκτοπίσῃ τὴν ραθυμίαν των. Καὶ τὰ δύο πρέπει νὰ κάμῃ ὁποιος συμβουλεύει, μήτε νὰ ἀφήνῃ νὰ παίρνῃ θάρρος ὁ ἀκρατής, ἢ διὰ νὰ μὴ γίνεταὶ ραθυμότερος, μήτε νὰ τὸν φοβίσῃ πάλιν μόνον διὰ νὰ μὴ ἐμπέσῃ εἰς δειλίαν. Μνημονεύσας λοιπὸν τὸ Πνεῦμα ἀπεδίωξε τὴν δειλίαν καὶ εἰπὼν περὶ λύκων ἐξεδίωξε τὴν ραθυμίαν. Λύκοι σκληροὶ, ποῦ δὲν φείδονται τὸ ποιμνιον. Προσέχετε τὸν ἑαυτὸν σας. Τίποτε δὲν ἐμέλεισα καὶ ἐνθυμηθῆτε με. Εἶναι πραγματικῶς μεγίστη ἐνθάρρυνσις νὰ μνημονεύωμεν τὸν Παῦλον. Καὶ δὲν πρόκειται περὶ τῆς μνήμης του, ἀλλὰ περὶ τῶν κατορθωμάτων του. Διότι δὲν λέγει ἀπλῶς τὴν μνήμην του, ἀλλὰ ἐνθυμούμενοι νὰ ζηλώσωσιν νὰ ἀκούσωσιν ὅσα αὐτὸς ἐβουλοῦσθεσεν. Ἐ μνημονεύετε με, διότι ἐπὶ τριετίαν, νύκτα καὶ ἡμέραν, δὲν ἐσταμάτησα μὲ δάκρυα καὶ πολλοὺς ὄδυρμούς νὰ νοουθετῶ ἕνα ἕκαστον ἀπὸ ἡμᾶς».²⁹ Δὲν θέλω νὰ με ἐνθυμῆσθε ἀπλῶς, ἀλλὰ νὰ ἐνθυμῆσθε καὶ τὰ χρόνια καὶ τὰς νοουθεσίας, καὶ τὰς προσπάθειας καὶ τὰ δάκρυα καὶ ὄλους ἐκείνους τοὺς ὄδυρμούς, ὅπως ἐπὶ μερικῶν ἀρρώστων, οἱ συγγενεῖς δὲν κατορθώνουν, ἀποτείνοντες εἰς αὐτοὺς πολλοὺς καὶ μακροὺς λόγους, νὰ τοὺς πείσωσιν νὰ λάβωσιν τὰς καταλλήλους τροφὰς καὶ φάρμακα καὶ δακρύζουσιν διὰ νὰ τοὺς κάμψωσιν, ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Παῦλος διὰ τοὺς μαθητάς. Ὅταν ἔδλεπεν ὅτι ἠσθένει ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας, ἐγκονίαζε τὴν διὰ δακρύων θεραπείαν.

Ποῖος δὲν θὰ ἐλυπεῖτο τὸν Παῦλον, βλέπων αὐτὸν δακρύνοντα καὶ ὄδυρομένον, ἀκόμη καὶ ἂν ἦτο πλέον ἀναίσθητος καὶ αὐτῶν τῶν λίθων; Εἶδες ὅτι καὶ ἐκεῖ προεῖπε τὰ

28. Πράξ. 20, 28.
29. Πράξ. 20, 31.

μέλλοντα; Και εδώ κάμνει το Ίδιον όταν λέγει: «Νά ξέρετε ότι κατά τὰς τελευταίας ἡμέρας θά ἐνοκῆψουν δύσκολοι περιστάσεις».²⁹ Διά ποῖον λόγον τό λέγει εἰς τόν Τιμόθεον καί δέν λέγει καθαρά: ἄς ἴδουν οἱ ἐπιγιγνόμενοι ὅτι θά ἐνοκῆψουν δύσκολοι περιστάσεις; Ἄλλά γνώριζε ἐσὺ διά τὴν ζευρῆς ὅτι ὁ μαθητῆς, ὅπως καί ὁ διδάσκαλος, φροντίζει διά τὰ μέλλοντα. Ἐ Διότι ἂν δέν ἐφρόντιζε δέν θά ἀνέθετε τὴν φροντίδα παρομοίως καί εἰς τόν μαθητήν.

Ἔτσι κάμνει καί ὁ Χριστός. Ὅταν τὸν ἐπλησίασαν οἱ μαθηταί, θέλοντες νὰ μάθουν τὰ περὶ συντελείας, λέγει πρὸς αὐτούς: «Θά ἀκούσετε περὶ πολέμων». Αὐτοὶ ὁμῶς δέν ἐπρόκειτο ν' ἀκούσουν. Τὸ σῶμα τῶν πιστῶν εἶναι ἐνιασίον. Καί ὅπως οἱ τότε ἄνθρωποι ἀκούουν διά τὰ μέλλοντα, ἔτσι καί ἡμεῖς μαθαίνομεν περὶ θάων ἐγιναν τότε. Ὅπως εἶπα, ἡμεῖς καί ἐκεῖνοι εἴμεθα ἐνιασίον σῶμα, συνδεδεμένοι μὲ ἀκρίθειαν μεταξύ μας, ἂν καί ἀνήκωμεν εἰς τὴν ἐσχάτην τάξιν τῶν μελῶν. Τὸ σῶμα τοῦτο δέν τό χωρίζει οὔτε ὁ χρόνος οὔτε ὁ τόπος. Συνδεδεμέθα μεταξύ μας ὄχι μὲ νεῦρα, ²⁸⁶ ἄ ἀλλά εἴμεθα περιδεδημένοι ἀπὸ παντοῦ μὲ δεσμούς ἀγάπης. Διά τοῦτο καί ἐνῶ ὁμιλεῖ μὲ ἐκείνους περὶ ἡμῶν ἀκούομεν καί ἡμεῖς ὅτι ἀφορᾷ ἐκείνους.

Ἀξίζει νὰ ἀναζητήσωμεν καί τοῦτο, ποῖος δηλαδὴ ὁ λόγος διά τὸν ὅποιον ὅλα τὰ δυσάρεστα, λέγει ἡ Γραφή, ὅτι θά συσσωρευθοῦν εἰς τὰ τέλη τῆς παρουσίας ζωῆς. Καί ἄλλου λέγει: «Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας μερικοὶ θά ἀποστατήσων τῆς πίστεως».³⁰ Καί ἐδῶ λέγει πάλιν: «Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας θά ἐνακῆψουν χαλεποὶ καιροί».³¹ Καί ὁ Χριστός σύμφωνα μὲ ταῦτα ἔλεγε προφητικῶς: «Κατὰ τὴν συντέλειαν μέλλετε ν' ἀκούσετε πολέμους καί φήμας **Β** πολέμων καί πείναν καί ἀσθενείας».³² Διά ποῖον λόγον συσσωρεύεται κατὰ τὴν συντέλειαν τὸ μέγεθος τῶν συμφορῶν; Μερικοὶ λέγουν ὅτι ἡ φύσις, κουρασμένη καί ἀσθενής, ὅπως ἓνα γηρασμένον σῶμα καταλαμβάνεται ἀπὸ νοσήματα, ἔτσι καί αὕτη, γηράσκουσα, καταλαμβάνεται ἀπὸ πολλὰς συμφοράς. Ἄλλα τὸ σῶμα κατὰ φυσικὴν ἀσθενεῖαν καί φυσικὸν νόμον θαδίζει εἰς τὸ γῆρας. Οἱ λοιμοὶ καί οἱ πόλεμοι καί οἱ σεισμοὶ δέν συμβαίνουν διότι ἐγήρασεν ἡ φύσις, οὔτε διά τὸ γεγονός ὅτι γηράσκουν τὰ κτίσματα

²⁹ Β' Τιμ. 3, 1.

³⁰ Ματθ. 24, 6.

³¹ Α' Τιμ. 4, 1.

³² Β' Τιμ. 3, 1.

³³ Ματθ. 24, 6.

συμβαίνουσι καί τὰ νοσήματα. Ἡ πείνα, οἱ ἀσθενεῖαι, οἱ σεισμοὶ εἶναι τοπικὰ φαινόμενα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ κρίσις τῶν ἀνθρώπων πρόκειται νὰ διασπαρῆ, Ἐ ὅλα αὐτὰ εἶναι τιμωρίαι διά τὰς ἀμαρτίας μας καί φάρμακα ἀνθρωπίνων νοσημάτων. Τότε ἀκριβῶς ἐπετείνονται τὰ ἀνθρώπινα νοσήματα. Καί διά ποῖον λόγον; Ἐγὼ πιστεύω, διότι ἀργεῖ τὸ δικαστήριον καί οἱ εὐθύται εἶναι μελλοντικαί καί ὁ δικαστῆς δέν ἤλθεν ἀκόμη καί οἱ μέλλοντες νὰ δώσουν λόγον γίνονται ραθυμότεροι.

Τὸ Ίδιον λέγει ὁ Χριστός καί διά τὸν πονηρὸν δοῦλον, ὅτι δηλαδὴ διά τοῦτο ἐγίνε ραθυμότερος. Ἄργεῖ ὁ Κύριός μου, λέγει ὁ δοῦλος, διά τοῦτο δὲ ἔβρε τοὺς συνδούλους καί διετάρασε τὴν τάξιν τοῦ Κυρίου. Διά τοῦτο καί ὁ Χριστός **Δ** όταν τὸν ἐπλησίασαν οἱ μαθηταί διά νὰ μάθουν τὴν ἡμέραν τῆς συντελείας δέν τοὺς ἀπήτησε, θέλων νὰ μᾶς κρατᾷ εἰς ἀγωνίαν συνεχῶς μὲ τὸ ὄδηλον τοῦ μέλλοντος, προκειμένου ὁ καθένας, προσδοκῶν πάντοτε τὸ μέλλον, καί ἐλπίζων εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, νὰ γίνῃ ἐπιμελέστερος. Διά τοῦτο ὁ Ἐκκλησιαστής παραινεί: «Μὴ ἀναβάλλῃς νὰ ἐπιστρέψῃς πρὸς τὸν Θεόν, μήτε νὰ περιμένης ἡμέραν τὴν ἡμέραν, ὡσάν κάποτε νὰ πρόκειται νὰ ἀπομακρυνθῇς».³⁴ Ἄθλος εἶναι ὁ θάνατος καί τοῦτο διά νὰ εἶσαι πάντοτε προετοιμασμένος. Ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἐρχεται ὅπως ὁ κλέπτης τὴν νύκτα, ὄχι διά νὰ κλέψῃ, ἀλλὰ διά νὰ μᾶς διασφαλίῃ πληρέστερον. Ὅποιος προσδέξει τὸν κλέπτην περνᾷ ἀγρυπνοῦ νύκτα καί, ἀφοῦ Ἐ ἀνάψῃ τὸν λύχνον, ξαγρυπνᾷ συνεχῶς. Ἔτσι καί σεῖς, ἀφοῦ ἀνάψετε τὸ φῶς τῆς πίστεως καί τῆς ὀρθῆς συμπεριφορᾶς, θά ἔχετε ἀναμμένης τὰς λαμπάδας σας ἐν διαρκεί ἀγρυπνίᾳ. Ἐπειδὴ δέν γνωρίζομεν πότε ἐρχεται ὁ νυμφίος, πρέπει νὰ εἴμεθα συνεχῶς ἑτοιμοὶ καί όταν ἔλθῃ νὰ μᾶς εὐρῆ ἐγγηγοροῦντας.

Θά ἤθελα νὰ ἐπακτείνω τὸν λόγον, ἀλλὰ καί ὅσα εἶπα, μόλις καί μετὰ θίας τὸ κατώρθωσα, λόγῳ τῆς σωματικῆς μου ἀσθενείας, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἀπεμακρύνθη ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀπὸ σᾶς. Ὁ χρόνος ὑπῆρξε μακρὸς δι' ἐμέ, ὄχι λόγῳ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ λόγῳ μέτρου καί διαθέσεως τῆς ψυχῆς. Εἰς τοὺς ἀγαπώντας καί ὁ μικρὸς χρόνος χωρισμοῦ φαίνεται πολὺς καί ἀνεπίπτως. ²⁸⁷ Ἄ Διά τοῦτο ὁ Παῦλος ἔλεγε, όταν ἐχωρίσθη δι' ὀλίγον ἀπὸ τοὺς Θεσσαλονικεῖς: «Ἐγὼ, ἀδελφοί μου, ἀπρωφανισμένους

³⁴ Ἐκκλ. 5, 8-9.

ἀπὸ οἷος προσκαίρω, σωματικῶς καὶ ἄχι ψυχικῶς, ἔχω ἐπιθυμήσει νὰ ἴδω τὰ πρόσωπά σας». ³⁵ Καὶ ἀφοῦ ὁ Παῦλος, ὁ γνωρίζων περισσότερον παντός ἄλλου νὰ φιλοσοφῆ, δὲν ὑπέφερε τὸν μικρὸν χωρισμὸν, πῶς ἐγὼ νὰ ὑποφέρω τόσας πολλὰς ἡμέρας; Ἄλλ' ἔκεινος μὲν... ³⁶ μὴ ἀντέχων ἄλλο, φέρων ἀκόμη τὰ ἀπομεινάρια τῆς ἀρρώστειας, ἔτρεξα κοντὰ σας, πιστεύων ὅτι τὸ πλέον μέγα φάρμακον ἦτο νὰ γευθῶ τὴν συνάντησιν τῆς ἀγάπης σας. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ τὴν ἀπολαμβάνω συνεχῶς, μετὰ τὰς εὐχὰς καὶ τὴν μεσολάβησιν ἁγίων τῶν ἁγίων, εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ὁποῖον, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνήκουν ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

³⁵ Α' Θεσσαλ. Β, 17.
³⁶ Χάσμα τοῦ χειρογράφου.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 38

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝΤΑΣ
ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ
ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΙΟΔΩΡΟΝ
ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ
«ΟΦΕΛΟΝ ΑΝΕΙΧΕΣΘΕ ΜΟΥ...»
ΠΕΡΙ ΔΙΑΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ
«ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΑΦ' ΕΑΥΤΟΥ ΠΟΙΕΙ Ο ΥΙΟΣ...»
«ΕΝ ΕΣΧΑΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ
ΕΣΟΝΤΑΙ ΚΑΙΡΟΙ ΧΑΛΕΠΟΙ!»

Κείμενον: B. de Montfaucon,

Sancti J. Chrysostomi opera omnia,
III, Parisiis 1835, σελ. 347 - 370, 901 - 912
VI, Parisiis 1835, σελ. 296 - 308, 315 - 339
(PG 51, 301 - 320, 761 - 772; PG 56, 248 - 256, 264 - 260).